
‘ધી આનંદ પ્રી-ટીંગ પ્રેસમાં શાશ્વ ગુલાબચંદ લલિતુભાઈએ બાંધું.’

રોલન રોડ—ભાવનગર.

પ્રાનરચરણીય, સકલમંત્રસિદ્ધિપ્રાપ્તિ અનેક ગુણકાવ્ય મહોદધિ, મોટા પૂર્વના સારભૂત પચ્ચરમેહી નમરકાર મહામંત્રે જેના મદિમા કાવ્યકાવ્ય કરતાં પણ અધિક શાસ્ત્રર મહારાજે વર્ણવેલ છે. આ શાસ્ત્ર અને પરશુરામી અભિષિ સિદ્ધિના મારે ખ્યાન કરવા એવું પણ છે; તેના એક અમર સાત સાતરોપમ, એક પદ પચ્ચસ સાતરોપમ અને સમગ્ર મંત્ર પચ્ચસ સાતરોપમના પાંચોત્રે નાશ કરે છે. નવશાખ તાર વિધિ પૂર્વક જાપ કરતાં નર્કનું નિવારણ કરી ભવનોપાર-એવું પણ છે. એમ અપૂર્વ મદિમા શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલ છે.

આ મહામંત્રજ્ઞકારી પચ્ચરમેહિપ નવકાર મંત્ર કે જેના ૧૦૮ ગુણો દોષને તેના અમાકાર-અમણ-તથા તેના રંગનું ઉદયદરણ પૂર્વક વિસ્તારવા વર્ણન થી જોઈ શકાય અને મદિમા આમ પ્રગટે એ કહેલ છે કે જેના અભ્યાસ અને આરાધનથી માનવ જન્મ સદૃશ થાય છે.

જિનેશ્વર ભગવાને કમની નિશ્ચય માત્ર-આમાના મોહમારે-ખ્યાનવપ, ઉત્કૃષ્ટ કિષ્ક કહેલી છે, અને ખ્યાન પચ્ચરમેહીના ૧૦૮ ગુણોનું વર્ણન થયેલ છે, આ મદિમા શીષ્યવચ્ચમેહીના ૧૦૮ ગુણોનું અપૂર્વ વર્ણન આપવામાં આવેલ છે પચ્ચરમેહી શાસ્ત્રનિદાન નિદા અમાય, ઉપાધ્યાય, અને સાધુ મુનિરાજ અને તમા અનુક્રમે જાગે આ. ઉત્તીશ પંચીત અને સત્તાવીસ ગુણો મળી ૧૦૮ ગુણો થાય છે કે જેના નવકારવાળી હાન ખ્યાન થાય છે. આ ૧૦૮ ગુણોનું વર્ણન પણ મંત્ર કે.કે.કે. રીતે રચવાથી હાન થાય છે અને નવકારવાળીમાં માત્ર નવકાર મંત્ર એક એક પાંચ એક નવકાર થાય, પરંતુ શાસ્ત્રર મહારાજનું કથન ૧૦૫૦-૧૦૫૧ના ૧૦ ગુણોનું વર્ણન મંત્રેજી નવકારવાળી હાન મોહ નેગવત્ર માત્ર કરવાનું કથન છે જેથી અભ્યાસના ઉપકરણ નિધિને રાખના પૂજ્ય ગુરુજી થી જિજ્ઞાસુનરિત આગાથી થી ખ્યાનવપ-ખ્યાન વિદ્યાન મુનિરાજ થી રામચંદ્રવત્ર ઉપાધ્યાય એ બે અપૂર્વ મદિમા રચના કરી છે. આ મદિમા કા. મદા.મ. નામવિજયકે ઉપાધ્યાય એક વિદ્યાન મુનિથી કથા. એમ આ બધા વાચનરતને દેવો માનવ પડે કરણેકે શીષ્યવચ્ચમેહીના ૧૦૮ ગુણોનું વર્ણન અને અમાકાર કથાઓ, અમાનુભવનો કહીકો, શાસ્ત્રની નાનકો આ વિને કથાનું મ. અમાકાર રચના કરે છે અદલી

હકીકત આ પ્રશ્નની મહત્વના તથા રચના માટે આપી હશે તેની અંદરની હકીકતનું દુઃક વિવેચન કરીએ છીએ.

આ પ્રશ્નમાં અરિદંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, તપાખ્યાય અને સાધુ મહારાજ એ પંચપરમેશીના ૧૦૮ ગુણોનું વર્ણન આપવામાં આવેલ છે.

પ્રથમ અરિદંત ભગવાનના ૧૨ ગુણનું વિવેચન કરતાં પહેલાં વિસ્તારથી અલોકની અંદર રહેલા લોકનું સ્વરૂપ દર્શાવે પૂર્વક સરસ રીતે જતાવવામાં આવેલ છે; કારણકે લોકમાં રહેલા એવા અરિદંત ભગવાનના ગુણનું પ્રથમ વર્ણન કરવાનું છે, ત્યારબાદ આડપ્રાતિદ્યર્ષ અને ચાર મૂલાતિશયો મળી, બાર ગુણો જે પ્રથમ પદ શ્રી અરિદંત ભગવાનના છે તેનું વિવેચન કરેલું છે. આડ પ્રાતિદ્યર્ષનું સામાન્ય સ્વરૂપ જતાવી ચાર મૂલાતિશય પૈકી પ્રથમ તાનાતિશય જતાવી, બીજા પૂનાતિશયના વર્ણનમાં પ્રભુના સમવસરણની રચના કે જે દેવો કરે છે, તે સમવસરણની રચનાનું સ્વરૂપ એટલા વિસ્તારથી કરવામાં આવ્યું છે કે જે આસ વાંચવા અને જાણવા જેવું છે. તેટલુંજ નહિ પરંતુ તે વિસ્તાર પૂર્વક વર્ણન વાંચતા શ્રી અરિદંત પરમાત્માની પુણ્યપ્રકૃતિમાટે સાનંદાકર્ષ થવા સાથે, હૃદયમાં અરિદંત પરમાત્મા પ્રત્યે ભક્તિ રસનો જન્મ થાય છે. ત્યારબાદ બાકીના જે વચનાતિશયમાં જે ૩૫ પ્રકારના ગુણો છે તે સ્ફુટ જતાવવા સાથે એવા અપામપગમાતિશયનું વર્ણન આપી શ્રી અરિદંત-પરમાત્માના બાર ગુણોનું સરસ, સુંદર અને દિલકર વર્ણન જાણી તે વિજ્ઞાન પૂર્ણ કરેલ છે.

૨ બીજા ભાગમાં શ્રી સિદ્ધ ભગવંતે કોને કહેવા ? તેનો સામાન્ય અર્થ જતાવી આડકર્મ મક્ક ત્યાજ થવાથી ઉત્પન્ન થયેલ આડ ગુણોનું વર્ણન જતાવામાં આવેલ છે.

જીવનું મુખ્ય લક્ષણ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર વગેરે તે જ્ઞાનાવરણીય વગેરે આડ કર્મથી અવરાધ થયેલ છે, તે મનુષ્ય જન્મ તપી શુભ સામગ્રી પામી પોતાના સ્વરૂપને મેળવવા, કેવી કેવી રીતે આજીવ રૂપી, સંવર આદરી તપવડે નિર્જરા કરી ત્રિયોગ રૂપી, શૈલરી નામના કરણવડે રિચર થઈ છેવટે, તેર અથવા બાર કર્મ પ્રકૃતિ ખપાવી મોક્ષ જાણે છે, એટલે સિદ્ધસ્વરૂપ કેમ પ્રકટે છે ? તે પ્રથમ જતાવવામાં આવેલ છે. તેવા પરમાત્મારૂપે પરિણામ પામેલા શ્રીસિદ્ધ ભગવંતના આડ ગુણો ૧ અનંતજ્ઞાન, ૨ અનંતદર્શન, ૩ અન્યાયાધપણું, ૪ ક્ષાયક સમક્ષિત, ૫ અઅધપણું, ૬ અરૂપીપણું, ૭ અગ્રહણપણું, અને ૮ અનંતવીર્ય જેને અનુક્રમે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ અવસાથી અનંતજ્ઞાન એમ આડમા અંતરાયકર્મ અવસાથી અનંત વિર્ણગુણ પ્રગટ થાય છે, તે ઉપર જતાવેલા આડ ગુણનું વર્ણન-દર્શાવે સાથે સુબોધક અને આત્મદા ઉત્પન્ન કરે તેવું અંચ કર્તા મહાસયે જતાવેલ છે.

નય નિપુણ અને નયનિપુણ એવા નામના અનુક્રમે છત્રીસ સત્તાવીસ-અઠાવીસ અને ઓગણત્રીસમા ગુણેનું વર્ણન કરવામાં આવતાં આ મંથકર્તા મહારાજે તે ચારેમાં નિપુણ હોય તે અગ્રાધ્ય મહારાજ કહેવાય છે, તેમ જણાવેલ છે.

ઉપર જતાવેલ આદરણ્ય ગુણના ચાર ભેદો અને તેના પ્રતિભેદો માટે, શ્રી સ્થાનાંગ મુત્રો તથા શ્રી સુષગદાંગ મુત્રો વગેરેની સાદનો અને અનેક દટાનો-કથાઓ સાથે વર્ણવેલ છે. જેમાં અશ્વકુમાર-સુભદા-ચંદનનાગા અને મૃગાવતી, નગદામ વણકર, પ્રયોનરાગ, વગેરે કથાઓ આપી તે ગુણેનું વિસ્તારથી વર્ણન કરવામાં આવેલ છે. સત્તાવીસમા ગુણ હેતુનિપુણના ભેદોનું વર્ણન કરતાં તેના ચોથા ભેદમાં પરાક્ષ અને પ્રત્યક્ષ પ્રમાણનું અને તેના પ્રકારોનું વિવરણ કરવામાં આવેલ છે. અઠાવીસમો ગુણ ઉપનયન-જે પદાર્થ દષ્ટાંતોવડે ૬૬ કર્યો હોય-તેજ અધને કહેવાને કહેલા દષ્ટાંતિકમાં સર્ધ જ્યો-યોગ્યના કરી તે ઉપનય કહેવાય છે, એમ તેનો સામાન્ય અર્થ જનારી જૈન સામ્રાજમાં જે જંભુ-સ્વામીના ચરિત્રમાં જે ઉપનય કર્યો છે તે કથા દ્વાર જનાવી, પછી ઓગણત્રીસમો ગુણ નયનિપુણ, તે નય સાત છે તેનાં નામો અને તેનું સંક્ષિપ્ત વિવેચન કરેલ છે. ત્રીસમો ગુણ આદજ્ઞાકુસવ-ભગ્યોને દ્વિતોપદેશ દેવાની શક્તિ તેમાં કુશલતા તેનું વિવેચન કરી તેના ઉપર નાદિપેશુની કથા આપવામાં આવેલ છે. ત્યારબાદ સ્વ સમય, પર સમય-સ્વપર સિદ્ધાન્તને જાણનાર એવા એકત્રીસ તથા બત્રીસમા ગુણનું વિવેચન કરવામાં આવતાં તેમાં અન્યમત-ક્રિયાચાદીના ૧૮૦ ભેદ, અધિવાદીના ૮૪, અજ્ઞાનવાદીના ૬૭ અને વિનયવાદીના ૩૨ મળી કુલ ૩૬૩ મતોનું સ્વરૂપ શ્રી મંથકાર મહાનુભાવે વિસ્તારથી આપેલ છે. જેમાં અન્ય-અન્યદર્શનનો ઉપરના ચાર ભેદોમાં શી રીતે સમાવેલ થાય છે ? તે બતાવવા સાથે ૧ જોદ ૨ નૈયાયિક ૩ વૈશેષિક ૪ ચાર્વાક ૫ જૈમિનીય-મિમાંસક ૬ શાંખ્ય વગેરે દર્શનના પ્રમાણ-અમેય-તત્વપ્રણેતા વગેરેનું વિસ્તારથી વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે, જે વૃદ્ધર્શનના સ્વરૂપ અને તત્ત્વજ્ઞાનના અભાસી અને છતાસુઓ માટે ખાસ ઉપયોગી હોવાથી પડન કરવાની ખાસ આવશ્યકતા છે.

તેત્રીસમો ગુણ મંબીરપદ્ય-—જીભઓના હૃદયનો ભાવ જાણી શકે, એટલે કાષ્ઠએ પોતાનો હોય પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા પ્રગટ કર્યો હોય તે લોકમા પ્રગટ ન કરે તે, તેમજ દિપ્તિમાન એટલે પરદર્શનીયો પરાભવ ન કરી શકે તેનું તેજસ્વીપદ્ય એ ઓગણત્રીસમો ગુણ સંક્ષિપ્તમાં જતાવેલ છે, ત્યારબાદ ઉપદ્રવનો નાશ કરનાર-એમ શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીએ સમના માટે યજ્ઞને શાશનની ઉર્જા કરવાના હેતુથી ઉપદ્રવનો નાશ કર્યો હતો: તે પાંત્રીસમા ગુણનું વર્ણન કરતાં શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીની ઉપદ્રવ નાશ કર્યાની અત્કારિક કથા આપવામાં આવતાં, છત્રીસમો ગુણ સૌમ્યનું વીવેચન કરી શ્રીઆચાર્યમહારાજની આઠ પ્રકારની સ્મૃત્તિ, સ પદાનું વર્ણન જનાવો

મનેજણા કરવાની મુનિષીને હોવાથી તે હોવાનું વર્જન કરવામાં આવેલ છે. સ્થર પંચી સતરમે ગુણ યોગસત્ત્વ, અઘરમે ક્ષમા, ઓગળીશમે વિરાગતા, ૨૦-૨૧-૨૨ મન-વચન અને કાયા સમાહરણતા ત્રેવીશમે ચોવીશમે અને પચીસમે યાન ક્ષેત્ર અને ચારિત્ર સંપન્નતા, ૧૭ીશમે વેદનાભ્યાસનના વર્જન કરી, તેના વર્જનમાં બાવીશ પરીવદની હપીકત જજ્ઞાવી, છેડા ૨૭ મા ગુણ મારજ્ઞાન્તિક અધ્યાસનતાની હપીકત જજ્ઞાવી આ સ્ત્રોમાં કહેવા મુળોનું વર્જન સમાપ્ત કરવામાં આવે છે. તે સિવાય પ્રકરણોને વિશેષીભ પ્રકારે સત્તાવીસ ગુણો જજ્ઞાવેલા છે, જેવા કે પંચમદાવનો, રાત્રિ બેઠાજનભાગ, છકામ રણા, પાંચ હરિઓ તથા લેકમજેઠ નિમ્મલ, ક્ષમા, ભાવચિત્તુદિ, અતિ લેખના, સંપન્ન યોગને વિશે પુક્તિ-અંકુસ, મન વચન કાયાનો સરોષ, શિનાલીક પીડાને સદન કરવી-પરિપક્ષો જીતવા-મરજ્ઞાત ઉપસર્જને સદન કરવો એ રીતે ૨૭ મુળોનો જજ્ઞાવી તે પાળવાવાળા મુનિરાજ જેવા પ્રકારના હોય છે તે આચાર્યતિક ઉપાંચમાં જે પ્રકારે જજ્ઞાવેલ છે તેનું વર્જન પ્રયત્નથી શ્રીમાન્ અર્ધિ જતાવે છે; તેમાં શબ્ધોનો વર્જન, કેટલાક પ્રકારના તપોના નામ અને તે કરવાનો વિધિ અને સાધુ પડિમાનુ વર્જન જતાવી ભગવંત ચમકાવીર સ્વામીના સિંચો જેવા ઉત્તમ પ્રકારના મુનિઓ કતા ! તે પણ માથે જતાવી પંચમ પદ શ્રી મુનીગણના ૨૭ ગુણનું વર્જન અને પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

આ પ્રયત્નમાં પંચ પરમેષ્ઠિના મુળોનું વર્જન કરવામાં આવેલ હોવાથી આ પ્રયત્નનામ ગુણુમાત્રા રાખવામાં આવેલ છે. આ મુળોનું એક ચિત્તે અધ્યયન અને જ્ઞાન કરનારે કોઈ પણ પ્રાણી તેવા તેવા પ્રકારના ઉત્તમ પદ પ્રાપ્ત કરે છે, નવકાર મન કે જે ચોદ પૂર્વનો સાર અને સકલ મન સિરોમણી કહેવાય છે, તેનો જાપ કરનાર મનુષ્યોએ આ પંચપરમેષ્ઠિના મુળોનું રમરજ્ઞ કરવા-પ્રાપ્ત કરવા આ મન અવગત જાણવા તથા સાધનવાર યોગ્ય છે, એમ કારણને નિશ્ચયપૂર્વક આ પ્રયત્નમાં મહારાજે યથા છેવટના કામમાં જજ્ઞાવેલ છે.

આ પ્રયત્ન પાંચ પાંચ-અન્યમ કરવાથી પાપનો હાથ થાય છે અને આ પંચ પરમેષ્ઠિ અને તેના યાનાદિ ગુણોથી રચેલા શ્રી સિદ્ધમક મહારાજનું સેવન કરવાથી મરજ્ઞાસુ કરી અને શ્રીપદગાળ વનોગી જેમ વાંછિતની મિદિ થાય છે, જે હીકત દાખમાં નોંધાય છે. સિવાય આ પંચપરમેષ્ઠિ ૩૫ નવકાર મનનું રમરજ્ઞ કરવાથી સિવકુમાર જગેરે કટવાએક અન્ન અને મધનુગાય પુરુષ જની સ પર્વિ પામ્યા છે, તેથી તે મદામ વના મદાન્ન ઉપર ૧ સિવકુમાર, ૨ અધ્યાત્મચમિની વિદ્યા ભાષનાર ચેર, ૩ શ્રીમતી, ૪ જોવાળ, ૫ જિનનામ કેટી ૬ અને દુઃખિ વહાલી ચમ-કારિક આશ્વાદકારક અને મંપૂર્ણ સદ્ગતિમાં કસાએ આપી આ ઉત્તમ મ જની નોગનનાં પ્રયત્ન મદારાજે જાણ કરી છે.

આ પ્રયત્ન પંચપરમેષ્ઠિના ૧૦૮ મુળોનું વર્જન કરવામાં આવેલું, તે

ગુણેન્દ્રે પ્રસન્ન દેવતાથી નવકર મંત્રનું રમરમ કરનાર તેના અધિભરી ઉનમ આવા છે જે એકવીસ ગુણેન્દ્રે કરી બીરાજમાન છે, તે એકવીસ ગુણેન્દ્રના નમ તથા સામાન્ય અર્થ સાધેનું મંથન છેવટના ભાગમાં કયા મધ્યવચ તરીકેનું વર્ણન આપી આ મંથનની અપૂર્વતા, પ્રભાવશક્તિના-અથવા સૌંદર્યતા, રમ-મનના, જનારી મંથકાર મદારાને જળ આપીએ ઉપર અનિઉપકાર કરેલ છે. જેવે અન્ય મંથનથી પોતાના ગુરુની પદ પરંપરા (પ્રદક્ષિન) આપી સામાન્ય રીતે જૈન દનિદામ મહિત્વને પુષ્ટિ આપી છે.

એકાદશી આ મંથન મનુષ્ય જીવનના માર્ગદર્શક, અને ધ્યાન કરવા માટે જદુ ઉપયોગી છે. નવકર મંથનો અથ કરનાર મનુષ્યોએ પંચપદમેન્દ્રના ગુણેન્દ્રનું રમરમ થવા માટે આ મંથન બહુવા સંભવિય થોમ છે જેથી તેની મદદના અને ઉપયોગિતાના સંબંધમાં જેટલું પારીએ તેટલું જી રક્ષાવ તેમ છે. મંથનની દૈનિક બહુલ ઉપયોગ છે. તે સાથે પ્રમુખે પ્રસન્ન બનવા થોમ તત્વવાનની અનેક દર્શાવે અને કથાઓ આપેલ દેવતાથી મનન કરવા થોમ છે. થી ખરનરમઅન્દ્રા મદદના આચાર્ય શ્રીજિનસાક્ષરિ કે જેએની વિદ્યા અને જાખવન દર્શિ મમ-કારિ દની અને જૈનધર્મના બહુ ઉનમ મદદ તેમજે લખેલ છે, તેમના દિગ્ધે અને પ્રદક્ષિને પણ વિદાન દના. આ મંથનમાં અનેક પુરંપરા પડિને થા થવા છે કે જેમના નતરાન અને અપના મંથો દાખમાં થોમુદ છે. નવકરકાર જેવા મદેન્દ્રે જાં શીમદ દેવમંદ્રે મદારાજ પણ આ મંથનના મુનિદાજ દના. આચાર્ય શ્રી ગિલદાસનરિ મદારાજની આટાથી તેએ થોના પ્રદક્ષિ શીમાન રેમદિવિવથલ પદા મદારાજ કે જેમજે આ મંથન સં ૧૮૧૭મ્દ અર્ધિન મુકમ (વિભવ) દરમીના થોમ જેસથમેર (મદારાજ) માં રિરિ ઉપર નિરાજમાન થી મિત્રામજિ પાથનથ મદારાજના પ્રસદથી પૂર્ણ કરે છે. જામકેષ પ્રદેશા કેવ દર્શાવેલે અજે જુદા જુદા આચાર્ય મદારાજ કે વિદાન પ્રદ જાં મદારાજના અર્ધિપ્રવ જુદા જુદા પડી થાજ જેવામાં આવે છે, તેમ આ મથ શી ખરનરમઅન્દ્રા મદારાજના જનાવથે દેવથો જેમ નવકરના અને ખરનરમઅન્દ્રા મંથનના ભવથ સથાકરીય પણ જીક દના થવે જે દનદમા આવે છે તેમ આ મથ મ દેવી કેવ કેવ દર્શાવેલે અજે પણ જિજ જિજ દર્શાવેલે અજુવ છે. દનાજ તરીકે આ મંથન મદદ પદની મે. થી પંથથી શી. થી મથમરજુની રમનની દર્શાવેલે આ મંથકાર મદારાજે લખેલું છે, " જેએ મુઠી પુપારિ તેમ મર રિદે. મર મુઠીને (આ-વદને રમ્દે પદી મુઠી દખીને) એક દેવના મથજુ દેવથા અર્ધિવવદના પંથજુના જનુ પ્રથમ પુષ્ટિની રિદે શી રી " નવકરના શીમાન આચાર્ય મદારાજે જે જે રમ્દે મદેશ આ સમથજુની પુપારિ મર અજુવેલું છે તથા મથકરે રમ્દે પદની મુઠીને રિદે જાદુ મર અજુવેલું છે દેવને

ઉલ્લેખ છે. તે સાથે આ મંચકર્તા મહારાજને તેમાંજ જન્માત્મું છે કે “તે પુ
વિકુર્વેલા જન્મ-સ્થાનથી જને પ્રકરના હોય છે તેને બદલે તે સંબંધ
એવો ઉલ્લેખ છે કે વિકુર્વેલા નહિ એવા જન્મ-સ્થાન જને પ્રકરના
છે. તેમજ પાના ૬૭ માં નદિપેણની કથામાં કહ્યું છે કે “નદિપેણને બોમ
બાપી રહેલ હોવાથી આરિજ છોડી વેશ્યાને ત્યાં રહ્યા. અને હમેશાં દસ પુર
ધર્મ પમાડવાનો નિયમ લીધો અને જોખ રહે તો પોતે દિશા ભેળી. એક દિ
નવને પ્રતિભોષ પમાડ્યા દસમો કાંઈ મળ્યો નહિ.” આમ આ મંચકર્તા
જન્માત્મું છે, પરંતુ દસમો મળ્યો પણ પ્રતિભોષ પામ્યો નહિ. આવો અ
ઉલ્લેખ છે. આવી રીતે આ મંચમાં કાંઈકાંઈ સ્થળે માન્યતા ફેર બિન વિ
હરીકતો હોય વાચકબંધુ જે જે જમ્જની માન્યતાવાળા જે જે હોય, તેમણે તે
ગરબતા મહાન પુરુષોના કથન પ્રમાણે તે સમજી સેવા અમારી નમ્ર સુચના

આ મંચનું ભાષાંતર કરાવ્યા પછી પરમ કૃપાર્થુ મુનિરાજ શ્રી કપૂર
વિજયજી મહારાજને તપાસી જ્યાં તેની પ્રેસીકોપી મોકલી હતી, તે તે
શ્રીએ તપાસી આવેલ છે, જે માટે તેઓશ્રીનો આભાર માનીએ છીએ.

આ મંચ છપાયા બાદ તેના છુટા ફારમો વડીલ બંધુ કુંવરજીભાઈ
વાંચવા માગ્યા હતા તેમણે પણ મનન પૂર્વક વાંચ્યા હતા. મુનિરાજ
કપૂરવિજયજી મહારાજ અને બંધુ કુંવરજીભાઈ અને અમોએ આ આ
મંચ મનન પૂર્વક વાંચેલો છે છતાં કાંઈ સ્થળે આ મંચ કર્તા મહારાજને
આશય જરાજર સમજી શકાયો નથી, જેથી વાંચક વર્ગને પણ જે તે
ભાગે તો તે ગુરુમંચી બાણી સેવા વિનંત છે.

આ મંચ પ્રગટ કરવામાં શેઠ દુલભજી દેવાજી શ્રી કરચડીઆ [સુરત
જાગ્યા બંધુએ એક રકમ સહાય તરીકે બેટ આપી, શાનોદારનું તેમજ આ સહ
મારફત શ્રી સિદ્ધાચજી ઉપર પ્રાન-રમરણીય શ્રી વિજયપાનંદમુરૂદીધરજી
[આમારામજી મહારાજ]ની દેહરીને સુશોભિત બનાવવાને પણ એક સારી રકમ
આપી ગુરુભક્તિનું કાર્ય કરેલ છે જે માટે તેઓનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

સદરહુ મંચની શુદ્ધિના માટે વચાચક્તિ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે, છતાં
છપ્રસ્ય પજામાં સુવત્ત એવા પ્રમાદ તથા દૃષ્ટિ દોષાદિક કે પ્રેસરોપના કારણે
કાંઈ સ્થળે સ્થપના થઈ હોય તો મિત્યા દુષ્કૃત પૂર્વક હામા વાચીએ છીએ અને
તે સંબંધમાં વાંચક વર્ગ અહારણ આ મંચ મનન પૂર્વક વાંચી કાંઈ સુધારો
જણાવશે તો પ્રગટ કરવા અમે ઉત્તેજીત છીએ. કેટલાક અનિવાર્ય કારણોને
સાધને આ મંચ પ્રગટ થતાં ધણીજ વિલગ થયો છે જેથી હામા નાંખીએ છીએ.

• વીર સંવત ૨૪૪૬ આત્ય મેવત ૨૭
વિ. સંવત ૧૯૭૬ વૈશાખ શુક્લ પૂર્ણિમા

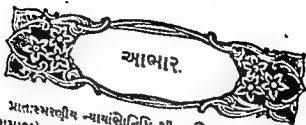
પ્રકાશક.

विषयानुक्रमशिका.

विषय	
महावीर भगने नमस्कार	५८
मोक्षार्थ स्थाप	१
१ श्री अविद्धतना प्यारे गुणोत्तुं वर्ज्ज	२
आप्त अनिदानं तथा अपर मुखातिवोत्तुं वर्ज्ज	३
समयभरवृत्तुं वर्ज्ज	४
२ श्री सिद्धमभवतना आप्त गुणोत्तुं वर्ज्ज	८
३ श्री आचार्य भद्राचार्यना उपाश गुणोत्तुं वर्ज्ज	१३
आप्तं देव्य अने नेन्य भुज्य नमरोत्तुं वर्ज्ज	१६
इषानपत्ता उपर आचार्यकी वर स्थापनी कथा	२०
आचार्य गुण उपर भगने केव्य करनार आचार्यकीनी कथा	२२
असम सम्य अनिल गुण उपर की देवी गुनी कथा	३२
आचार्य उपर मे वज्रिभद्रा ज्ञानी कथा	३७
आचार्य उपर नामदण लक्ष्मीनी कथा	४८
आचार्य उपर अद्वय उपर अमरभारि कहेवी केवी	५६
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	११
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	१५
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
उपानिषद् १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	
वर्णन ३६	
मोक्षार्थ स्थाप	
अनुष्टुप १ १ अ. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.	

૨૫	સ્વ અને પરસમયની સામાન્ય બાબત.	૯૭
૨૬	તજુમેત્રિયક અન્ય મંત્રોનું વર્ણન અને પરસમયોમાં તેના સમાવેશની હકીકત.	૯૮
૨૭	પરૂદર્શનનું સ્વરૂપ.	૧૦૩
૨૮	શ્રીસંધના ઉપદ્રવનો નાશ કરનાર શ્રીમદ્ગાદુ સ્વામીની કથા.	૧૧૫
૨૯	શ્રી આચાર્ય મહારાજના બીજી રીતે ૭ત્રીસ ગુણોનું વર્ણન.	૧૧૮
૩૦	૪ ઉપાધ્યાયજી મહારાજના પચીસ ગુણોનું વર્ણન.	૧૨૧
૩૧	શ્રી અમીનાર અંગનું વર્ણન.	૧૨૨
૩૨	બારમા શ્રી દક્ષિણાદાંતનું વર્ણન.	૧૩૧
૩૩	ચૌદપૂર્વનું વર્ણન.	૧૩૧
૩૪	સાધુ મુનિરાજના સત્તાવીસ ગુણોનું વર્ણન.	૧૩૭
૩૫	આદારના બેતાલીસ દોષોનું વર્ણન.	૧૪૩
૩૬	બાવીસ પરિપક્વનું વર્ણન.	૧૫૧
૩૭	અઘાન પરિપક્વ ઉપર માવતુપની કથા.	૧૫૩
૩૮	સાંધનું વર્ણન.	૧૫૫
૩૯	કનકાવળી, એકાવલી વગેરે તપોનું સ્વરૂપ (યંત્ર વિધિ સાથે)	૧૫૬
૪૦	સાધુ પંડિતો વદનનું સ્વરૂપ. યંત્ર વિધિ સાથે.	૧૬૦
૪૧	ભગવંત મહાવીર પ્રભુના સમયે કેવા ઉત્તમ આરિતવંત સિંહો હતા તેનું વર્ણન.	૧૬૫
૪૨	આ મંથનું નામ ગુણભાગો થી રીતે ?	૧૬૬
૪૩	આ મંથમાં જાણાવેલ સિવકુમારે વિધિવત્ નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરવાથી થણી સ પતિ પામ્યો જેથી તેની કથા.	૧૬૭
૪૪	શ્રી નવકાર મંત્રના મહાન્મ ઉપર આકાશ આમીનિ વિદ્યા સાધનાર ચૌરની કથા.	૧૬૮
૪૫	„ „ શ્રીમનીની કથા.	૧૭૦
૪૬	„ „ એવાળની કથા.	૧૭૦
૪૭	„ „ શ્રી જિનદાસ ગ્રંથની કથા.	૧૭૨
૪૮	„ „ શ્રી દુર્ગિયજ્ઞની કથા.	૧૭૪
૪૯	આવોદાના એકવીસ ગુણોનું વર્ણન.	૧૭૫
૫૦	પ્રચલિત અને પ્રથમ કૃતી મહારાજે ક્યાં અને કય સમયમાં મંથ રચ્યો તેનું વર્ણન.	૧૭૭

આભાર.

પ્રાતઃસ્મરણીય ન્યાયાંસોનિધિ શ્રીમદ્ વિજયનાનંદસ્મરિ (આ-
 ભરામાજી) મહારાજના પ્રસિધ્ધ વિદ્વદર્શી ધીમાન્ મુનિરાજ વક્ત્ર-
 ભવિજયજી મહારાજ. કે જેઓ જમાનાને અનુસરી જાનોદાર
 અને કેળવણી જેવા મહા વિષયોને હાથમાં લઈ, રથેજે રથેજે જીન
 કામને ઉપદેશ આપી, ગુજરાત, પંજાબ, મુંબઈ, જગેરે દેશોમાં તેવી
 સંસ્થાઓને જન્મ આપવા તેમજ વિવિધ ઉપયોગી ક્ષયો, આગ-
 મિત્રું સંચોધન કરી જીન સંસ્થાઓદ્વારા જીન સમાજના ઉપકાર
 માટે પ્રકટ કરવાના અનેક પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. આ સભા ઉપર
 તેઓધીનો અપૂર્વ પ્રેમ હોવાથી, ગુરુભક્તિ નિમિત્તે તે દ્વારા શ્રીકૃ-
 ત્તાધિવન સૂત્ર અને કાંપમૂત્ર-સુત્રોધિકા જેવા આગમો, તેમજ પ્રભુ
 ભક્તિ નિમિત્તે અનેક પૂજાઓ જમાનાને અનુસરના જેવાણકારક
 નવીન રામ રામિત્રીથી બનાવી ઉપદેશદ્વારા પ્રકટ કરાવી જીન સાધિ
 ત્વની અભિવૃદ્ધિ કરી રહ્યા છે જે માટે જીનકોમ આભારી છે. તેજ
 મુજબ આ શ્રી પદ્યપરમોષિ મુલુરેત્તમાળા મધ્ય ખંડે પ્રકટ પડેલ
 પાંડેલ અને ધ્યાન.ભિકારિંગાને ઉપયોગી હોઈ, નામ કેન્દ્રલીયા
 જી.સુ.ના ૨૬.૩૨ દેડ ફુલ બજી દેવાજીવાળાને મથાકાળના કાર્ય
 માટે પ્રતિભાનુભાવ ઉપદેશ આપ્યો. અને આ નબાને તે આજ ન થ
 પ્રકટ કરવાના નામ કરી રહ્યા. આપો અનુભવ ન થ ન થ ન થ
 આ સભા ભા.૨૨.૧૧.૨૨ છે. રહ્યા. આ. નામ. આ મહા ને ને
 અન. ૨૨.૧૧.૨૨ ને ને

પ્રાસિદ્ધકર્તા.

શુદ્ધિપત્રક.

૦૦૦

પાત્ર સીટી-

૩૧	■
૫૪	૧૨
૫૫	૨૨
૫૬	૧
૫૬	૨૪
૫૭	૨૬
૭૦	૩
૭૭	૬
૮૩	૨
૮૪	૧
"	૧
૮૫	૧૬
૮૬	૧
૮૭	૪
૮૮	૬
૧૦૧	૫
૧૦૭	૨૬
૧૦૮	૩
૧૧૪	૨૮
૧૧૫	૬
૧૩૭	૨૦
૧૪૧	૧૬
૧૪૨	૨૮
૧૫૩	૨૪-૨૫
૧૫૩	૨૬-૨૮
૧૬૪	૨૨
૧૬૫	૭
૧૬૬	૧૩
"	"
૧૭૫	૨૦
૧૭૬	૧૭

અશુદ્ધ

નિનપરિવડ.

પૂર્વક કરવો

સૌઆતા રૂપ

ક્ષેત્રપાથ.

ઉત્તમ

ઉભો

અંતઃકરણમાં

ઉપકાર

આ

તેથી

લેખિતો

આગ્રહ

પ્રમાણ

બાર

ક્રવાડો

આશ્રીવને

દક્ષા

સમયવાય

ભાવ ન મળી શકે

જૂ પડી હોય

સુવ્રતિભિધિયન્તે.

ગુણો છે.

વિચારીને બોલવું.

ભા.યો

થયો-અથો

ક્રિયા

સકપાદિક

બે માસની

ગણ

મૂલવં

અગુણના

શુદ્ધ

નિનપરિવડ.

પૂર્વક અભ્યાસ કરવો

સામ્યતારૂપ

ક્ષેત્રપાથ.

ઉત્તમ.

ઉભા.

અંતઃપુરમાં.

અપકાર.

તે.

લેખિતો.

આ મુપક.

માર

સાવધ કરો.

આશ્રીને.

દીશા.

સમયવાય.

ભાવ નળી શકે.

જૂ ન પડતી હોય.

સુવ્રતિભિધિયન્તે.

ગુણો પ્રાપ્ત થાય છે.

વિચારીને નિનપરિવડ બોલવું.

ભા.આ

થયા. ગયા.

ક્રિયા.

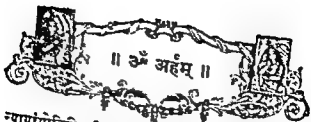
શાકપાદિક

બે માસની રૂપ

જવવં

અવગુણના.

પાને ૧૫૦ની કુટનોટમાં જણાવેલ છે કે, "લેખને ન્યાં સરમ કીટીરૂપ દગા નાંખવામાં આવે તે ગુણસ્થાનક દશમે થઈ શકે છે, પછી અત્યારમે ગુણ સ્થાનક ઉપશાન્ત મોહ અને બારમે દીક્ષા મોહ થનાં તેરમે સંયોગીવલી અવ-સ્થા થાય છે." તે અટે વધારે રૂપ જણાવાય છે કે અત્યારમાવાગો બારમે જન્મ નથી તે તો પાછો પડે છે.

॥ न्यायामोनिषि श्रीमद् विजयानंदस्वरि पादपद्मेभ्यो नमः ॥

श्री गुणमाला प्रकरण.

वाने

श्री पंचपरमेष्ठीना १०८ गुणानुं अपूर्व वर्णन.

—ॐ—

ॐ श्री गुरुभ्यो नमः पने विषे रसेन पवित्र अने मनोहर मुक्ताक
 ॐ श्री गुरुभ्यो नमः जनी जेम अलोकने विषे रसेन सभय वस्तुथी
 पूर्ण जेवा लोकने प्रत्यक्ष करीने जेणे (महा
 श्री स्वामीजी) सभयिन दृष्टि प्राप्तीजोने देखाडयो छ.
 तथा जेणे अन्य इपी पान्थ जन्मानी अलीने वाम्नी
 उपदेश भावधीन भावपद प्रत्ये पादांवाडी छ. ते
 जगन्ना स्वामी श्री निधाय राजना पुत्र भवन्तीर स्वामी
 भारा मनने पवित्र करे. १

॥१॥

છીપની અંદર રહેલા મોતીની જેમ અલોકની અંદર રહેલા લોકને પ્રગટ કરીને જેણે દેખાડયો છે. વળી તે (સિદ્ધાર્થપુત્ર) કેવા છે ? જેણે વાણી માત્રથી પણ કેવળ વચનવડે કરીનેજ પરંતુ હાથે શ્રદ્ધા કરીને નહીં. “લબ્યાધ્વનીનાવલિઃ” એટલે લબ્ય મનરૂપ પાંચની શ્રેણીને “અમૃતપદ” નિન્ધે” એટલે મુદ્ગિપદ પ્રત્યે પમાડી છે. આ રીતે પહેલા લોકનો લેશ અર્થ કહ્યો.

અહીં વિસ્તારથી અલોકમાં રહેલા લોકનું સ્વરૂપ દેખાડે છે. લોકમાં ૩ દ્રવ્યો કહેલાં છે. તે લોક સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—વિસ્તાર કરેલા મોટા પટગૃહના^૧ મધ્ય ભાગમાં જેમ એક નાનું યીગડું દીપેલું હોય તેમ ચોતરફ વોટીને રહેલા મોટા અલોકના મધ્ય ભાગમાં તે અલોકની અપેક્ષાએ ઘણાજ નાનો લોક રહેલો છે. તે લોકનું સંસ્થાન આ પ્રમાણે છે—જેમકે એક મોટી કુંડી અધો-મુખે (ઉધી) સ્થાપન કરવી, તેના ઉપર બે નાનાં કુંડાને પરસ્પર સંપ્રુટ કરીને સ્થાપન કરવાં. તેનું જંબુ સંસ્થાન થાય તે સંસ્થાન-વાંજો આ લોક રહેલો છે. અથવા દ્વિતિ મથન કરનારી ઉભી રહેલી સ્ત્રીના જેવા આકાર હોય તેવા આકારે આ લોક રહેલો છે. તેમાં દ્વિતિના મથન વખતે સ્ત્રીના કટિ ભાગની નીચે જન્મે પગની પહોળાઈ મુખી તસ્તમતાએ કરીને વિસ્તાર હોય છે એટલે કે કટિ ભાગની નીચે અનુક્રમે વધનો વધતો વિસ્તાર હોય છે. પછી જન્મે દુસ્તતમતા સંકોચ કરીને કટિ ભાગ ઉપર રાખવાથી કટિનો ઉપરથી આરભીને જન્મે કોણીના ભાગ આવે ત્યાંમુખી અનુક્રમે વધનો વધનો વિસ્તાર હોય છે, અને તે કોણીના પ્રદેશથી ખખાના ભાગમુખી તે વિસ્તાર અનુક્રમે હ્રાન્તિ પામતો જાય છે અને તેની ઉપર મસ્તકના ભાગમુખી કટિ જંટલોજ વિસ્તાર હોય છે. આ રીતે લોકનો આકાર છે. અહીં નાભિને સ્થાને મનુષ્ય લોક જન્મ રહેલો છે એવા તિર્યગ્ લોક છે. તેના આધાર^૨ વિષ્કંભ એક રાજ પ્રમાણ છે, અને દીર્ઘતા-બ્રહ્મમા^૩ અદારસો યોજન છે. તેની નીચે અનુક્રમે વિસ્તાર પામતો અધોલોક સાતમી તમસ્તમા પૃથ્વીમુખી છે. તે તમસ્તમા નીચે અસંખ્યાતા યોજન પ્રમાણ

૧ વજ્રનુ પર તત્તુ ૨ જાંબો પડોળા. ૩ ઉચાઈ અથવા નીવાઈમાં યોજને.

આકાશ ભાગમુખી હોય (ભાગી) છે, તે આકાશ ન હોય આયામ
 વિષ્ણુ સાત રાજ પ્રમાણ છે. એજ પ્રમાણે ઉપરની મુલ પૃથ્વીએ
 એક એક રાજની દાનિએ કરીને નેટી છે । એટલે કે ૧૭૬
 પૃથ્વીનો આયામ વિષ્ણુ ૭ રાજ, પાવમીના પાવ રાજ, ધર્માના
 ૧૦ રાજ, ત્રીજીનો ૧૧, ત્રીજીનો ૧૧ ને નવે પાંડી પૃથ્વીનો
 આયામ વિષ્ણુ એક રાજનો છે । દરે નિરુપા લોકનો ક્રમ
 અનુક્રમે એક એક રાજ જુદા પામતો હોય પાવમે દેવલોકે પાવ
 રાજ પ્રમાણ આયામ વિષ્ણુવાળો છે ત્યારજી ઉપર ઉપર
 અનુક્રમે દાનિ પામતો પામતો ઉપરના । નવમા । મંથનને ઉટે
 એક રાજ પ્રમાણ છે, તે લોકના અંતમુખી નેટલાજ (એક રાજ)
 પ્રમાણવાળો છે, વળી આ લોક અધોલોકનો નીચેના ઉદાધો આર
 લીને છે ઉપર લોકના અંતમુખી ઘોડ રાજ ઉચ્ચ છે, તથા આ
 લોકના મધ્ય ભાગમાં આયામ વિષ્ણુ કરીને એક રાજ પ્રમાણ
 અને દીર્ઘતાએ કરીને ઘોડ રાજ ઉચ્ચી ત્રણ નાટી છે, તેમાં ત્રણ
 છયે છે, અને તેની બહાર માત્ર સ્થાવર સ્થાવર હોય છે. ૧.

સુધાર્થ—લોકો આઠ પ્રાણીસાધ્યને જાલન કરે છે તથા
 લોકો નિરુપર ચાર મુલ અનિરાધો વડે રોપી રચ્યા છે, તે
 જનકાણના, ભાવિકાણના તથા વનમનકાણના વિનેશ
 રાને નમસ્કાર ૨. ૨.

અગ્રોક વૃક્ષ હોય છે. તેની નીચે જિનેશ્વરો રહે છે-એમ છે. તેમાં પાસે રહેલા યજ્ઞો કોઈ પણ વૃક્ષને અગ્રોક વૃક્ષરૂપે પરિણમાવે (વિકુર્વે) છે. તે વૃક્ષ વાયુથી ફરકતી ઘણી જ્વલ્નજ્વો અને વુધરીઓથી યોગિત હોય છે. એ પહેલો પ્રાતિહાર્ય ૧. તથા દેવોએ મૂકેલી પુષ્પ વૃષ્ટિ—તેમાં ચારે દિશામાં માર્ગને મુકીને (ચાલવાનો રસ્તો ખાતરી મૂકી-સાધીને) એક યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રમાં અધો મુખવાળા પાંચવર્ણના જાનુ પ્રમાણ પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરે છે. તે પુષ્પો વિકુર્વેલા જગજ તથા સ્વર્ગજ રૂપી જાનુ પ્રકારનાં હોય છે. કેટલાએક આચાર્યો કહે છે કે—તે પુષ્પો સચિત્ત હોવા છતાં ભગવાનના અતિશયને લીધે તેમના જીવોને બાધા-પીડા થતી નથી. એ બીજો પ્રાતિહાર્ય ૨. દિવ્યધ્વનિ-ભગવાન ધર્મોપદેશ આપે છે તે વખતે માલવકૌશિક (માલકોશ) નામના રાગને અનુસરતા ભગવાનના ધ્વનિની સાથે મળેલો બીજો પણ રાગ, રવન, મુગિર અને આનન્દ એ ચારે વાગ્ગિત્રનો ધ્વનિ એક રૂપ ધર્મને શ્રોત્રને મુખ કરનારો પ્રસરે છે. એ ત્રીજો પ્રાતિહાર્ય ૩. કોઈની પ્રેરણા વિનાજ ભગવાનને આમદો વિંભાય છે. એ ચોથો પ્રાતિહાર્ય ૪. ભગવાનને બેસવા માટે મોટી કાંતિવાળા રત્નોથી જડિત મુવર્ણનું સિંહાસન હોય છે, અને તે વિહાર વખતે આકાશમાં યાત્રે છે. એ પાંચમો પ્રાતિહાર્ય ૫. ભગવાનનું તેજ સહન કરી શકાય તેવું નથી, તેથી અનિમેષ દૃષ્ટિએ (એટ્ટી નજરે) ભગવાનનું દર્શન કરવું અશક્ય છે, એમ વિચારીને વ્યંતર દેવો ભગવાનના તેજને સંવરીને (એકત્ર કરીને) શ્રી ભગવાનના પૃથ ઉપર મુખની પાછળ ભામંડળ કરે છે, તે ભામંડળ પણ મૂર્ધમંડળની જેમ જાગૃત્યમાન (હેલીપ્યમાન) હોવાથી ભગવાનનું દર્શન સુલભ થાય છે. એ છઠો પ્રાતિહાર્ય ૬. ભગવાનના વિહાર સમયે તથા સ્થિતિને સમયે આકાશમાં રાત્રિ-દિવસ અદ્વૈત રીતે દેવ હુંહુભિનો નાદ થાય છે. એ સાતમો પ્રાતિહાર્ય ૭. ભગવાનની ઉપર આકાશમાજ મુકેલાકુળના સમૂહથી અલંકૃત શ્વેત-ઉદ્ભવા. અર્જુન જાતિય મુવર્ણની સળીયોથી બનાવેલાં (મુદ્રેલા-રચેલા) શ્વેત દિવ્ય વસ્ત્રથી વીંટલાં અને વિકસ્વર

કરે પુષ્પાની આગ્રાએથી આજ્ઞાતાન (અગ્ર દૂત) કરેલ મન
ઉત્તરો દોષ છે. એ આગ્રાએ પ્રાનિદાશ ૮. એ રીતે આ પ્રાનિ
દાશે દોષ છે.

દશે જિનેશ્વરો આર મુગ જનિશયો સદિન દોષ છે, તે દેખાડે
દે—જાન્યનિશય ૧, પૂજનિશય ૨, વચનનિશય ૩, અને અપાયા
પ્રમમ જનિશય ૪ આ ચારે મુગ જનિશય કહેવાય છે. તેમા જિને
શ્વરોને માન્યાના અર્થે નેમજ શુદ્ધશાસ્ત્રમમા પણ નિષમધી અગ્ર
પાન દોષ છે, ત્યાર પછી દીક્ષા નમયે મન-પર્વજ જ્ઞાન પણ નિષમ
ધીજ ઉપજાય છે. ત્યાર પછી તો દીક્ષા પદની પ્રાપ્તિ વખતે અવ
ધીજ જ્ઞાન ઉપજાય છે તેમા જેમ મુરોદયે મુરોની પ્રજામા
સર્વ ક્યોનિષ (અક, અક વિગેરે) ની પ્રજા લીન થાય છે તેમ
દેવજ્ઞાનમા પુરો દોષ દારે જાને લીન થાય છે દેવજ્ઞાન
પ્રજામામાત્ર અવશ્યકપદ ને અને તે દોષ તથા અદોષને
પ્રમાણ રાખે છે એ પોરે, જ્ઞાનનિશય ૩. ૧ દેવજ
દોષ આ દોષને નેમજ દોષ. અર્થ. તેને વિવરણ
દોષ પદ ૧૨ ને નેમજ દોષ. અર્થ. તેને વિવરણ

સમવસરણની રચના કરી શકે છે. તેમાં સાધારણ પૂજામાં વાયુ કુ-
માર જાતિના બુવનપતિ દેવો એક યોજન પ્રમાણ સમવસરણના
ક્ષેત્રને સંવર્તક નામના વાયુ વડે સાફ કરે છે, ત્યાર પછી સ્થાનિત
કુમાર એટલે મેઘકુમાર નામના બુવનપતિ દેવો મુગંધિક મંથા
દકની વૃદ્ધિ વડે ધુગ સમાવવા માટે પૃથ્વીને આર્દ્ર કરે છે, ત્યારપછી
અંતર દેવો પુનઃવૃદ્ધિ કરે છે, તે ઉપર અંતર દેવો વનસ્પતિ
કાયને આધા ન થાય તેવી રીતે રન્નશિલા વડે પૃથ્વીપીઠ બાંધે છે,
તેના પર બુવનપતિ દેવો ઉપાનો વપ્ર-કોટ (ગઠ) રચે છે, તે
વપ્રની આદે દિશાએ તોરણ મહિત આર દરવાજા રચે છે, તેમાં
દરેક દરવાજા અષ્ટમંજગ અને ઉપર છત્ર, આમર, પતાકા અને
ધૂપ ધડી રચે છે, તે સર્વ રત્નમય હોય છે, તે વપ્રની ઉપર મુવ-
ર્ણના કાંગરા હોય છે. તે વપ્રની અંદર બીજો મુવર્ણમય વપ્ર
અયોતિષ્ક દેવતાઓ રચે છે, તેને રત્નમય કાંગરા હોય છે તથા
આદે દરવાજા પ્રથમની જેમ જાણવા. તે બીજા વપ્રની અંદર ત્રીજો
રત્નમય વપ્ર વૈમાનિક દેવો રચે છે, તેના કાંગરા સૂર્યકાંત અને
ચંદ્રકાંત વિગેરે મણિના કરેલા હોય છે, તથા આર દરવાજાનું
વર્ણન પ્રથમની જેમજ જાણવું. ત્યારપછી અંદરના વપ્રની મધ્યે
અંતર દેવો વિચિત્ર રન્નશિલ પીઠ રચે છે. તેની ઉપર કાંઈક
ઉંચું બીજું રચેલક રચે છે, તે રચેલકની ઉપર અગ્રોકૃત્સ એટલે
એન્ધ વૃક્ષને વ્યતર દેવો રચે છે આ અગ્રોક વૃક્ષનું વર્ણન અષ્ટ
પ્રાતિદાર્યની અદર રહેલા અગ્રોક વૃક્ષની રંગુ જાણવું. તેની
નીચે અંતર દેવો મુવર્ણનું સિદ્ધાસન, ત્રણ છત્ર, આમર વિગેરે
શ્રદ્ધિ નહિત દેવચ્છદક (દેવચ્છદો) કરે છે. હવે ભગવાનવિદ્યાર
કરના વ્યતરે રચેલા (નવ મુવર્ણ કમળ પેડી) એ મુવર્ણ કમળ
ઉપર બેને ચન્દ્રો સ્થાપન કરે છે અને પાછળ રહેલા એ કમળોને
તે વ્યતરે આમળ મૂકે છે.^૧ આ કમળે પાછળના કમળોને આગળ
મૂકના દેવો વિચરે છે, તેમા ભગવાન શુભવિદ્યાયોગીનિ વડે વિદ્યાર
કરના રન્નપીઠની ઉપર પૂર્વદ્વારે પ્રવેશ કરી ચૈત્ય વૃક્ષને પ્રદક્ષિણા
કરી " જમળાંચાંચ " એમ બોલી પૂર્વ તરફના નિંદામન ઉપર

હિત હોય છે, માટે તે નામનો સંસ્કાર એ પહેલો ગુણ ૧, જે વખતે
 જે ભાષાનો અવસર હોય તે વખતે તે ભાષાના લક્ષણ સંદિગ્ધ
 હોય તે તે નામનો સંસ્કારરૂપ ગુણ ૧. ઉદાત્ત સ્વર એટલે
 ઉંચે સ્વરે ભગવાનની વાણી હોય છે, અન્યથા એક યોજનના વિસ્તા-
 રવાળા અમ્બસરણમાં સર્વ પ્રાણીઓ સરખી રીતે સાંભળી શકે નહીં,
 તેથી આ ઉદાત્ત નામનો બીજો ગુણ ૨, ઉપચારોપેતત્વ-અગ્રામ્ય-
 પણું (ગામડીયા ભાષા નહીં તે) ગામડીયા લોકોની વાણી તુચ્છ
 હોય છે, તેથી તેનાથી વિપરીતપણે વાણીની કુશળતા ૩, જળથી ભ-
 રેલા મેઘના ગર્જરવની જેવું વાણીનું ગંભીરપણું ૪, અનુનાદિતા-
 પ્રતિશબ્દ એટલે પકછંદા સહિતપણું ૫, દક્ષિણત્વ-વાક્યને વિષે સ-
 રળપણું ૬, ઉપનીતરાગત્વ-શ્રોતાજનને પોતપોતાના વિષયમાં બહુ
 માન ઉત્પન્ન કરવાપણું એટલે કે સર્વે શ્રોતાઓ પોતપોતાના મનમાં
 એવું ધારે કે આ ભગવાન મને ઉદ્દેશીનેજ ઉપદેશ આપે ૭,
 આ સાત અતિશયો શબ્દની અપેક્ષાએ કરીને જાણવા. હવે અર્થને
 આશ્રીને કહે છે મહાર્થપણું-પુષ્ટ અર્થનું કહેવું ૮, અબ્યાહતપૂ-
 ર્વાપરપણું-પૂર્વાપર વાક્યને વિરોધ ન આવે તે ૯, શિષ્ટત્વ-સર્વ
 શ્રોતાઓને વક્તાનું શિષ્ટપણું સમજાય તે એટલે કે શિષ્ટજન વિના
 બીજાનું આવું વાક્ય હોઈ શકે નહીં એમ જણાય તે ૧૦, સ્ફુટ
 અર્થ કહેવાથી કોઈને પણ સંદેહ રહે નહીં તેથી અસંદિગ્ધત્વ
 નામનો ગુણ ૧૧, આ ભગવાનની વાણીમાં અર્થની વ્યાખ્યામાં કોઈ
 પણ રૂપણુ દઈ શકે નહીં તેથી અપાકૃતાન્યોત્તરત્વ નામનો ગુણ ૧૨,
 હર્ષોદિ અર્થ છતાં પણ બીજાના હૃદયમાં તે અર્થ ઠસી જાય તેથી
 હૃદયઆહિત્વ નામનો ગુણ ૧૩, ભગવાનનું વચન દેશ તથા કાળને
 અનુસરતું હોવાથી પ્રસ્તાવોચિતપણું ૧૪, તત્વાનુરૂપત્વ-કહેવાને
 છંદોથી વસ્તુનું (નવતત્વોનું) સ્વરૂપ વચાચ રીતે કહેવું તે ૧૫,
 અપ્રકીર્ણપ્રસૂતત્વ-સંબંધના અધિકારનું પરિમિતપણું (એટલે કે
 જે સંબંધ ચાલતો હોય તેની સિદ્ધિ પૂરતું જ કહેવું તે) ૧૬,
 અન્યોન્ય પરિગૃહીતત્વ-પદો (શબ્દો) તથા વાક્યોનું પરસ્પર અ-
 પેક્ષા સહિતપણું ૧૭, અભિજાતત્વ-જે રીતે તત્ત્વ કહેવાને છંદ હોય

તેજ રીતે કહેવું તે ૧૮. અતિસ્નિગ્ધમધુરત્વ-ની, યોગ વિગેરેની
જેમ અત્યંત મિઠ એટલે મીઠાશ ઉપર તેવું જોતવું તે ૧૯, અપ-
રમર્થપેધિ-વ-પરના સ્વરૂપ (ગુપ્ત વાત) વિગેરેને પ્રગટ ન કરવું
તે ૨૦, અર્થધર્માભિપ્રાયોપેત-વ-વસ્તુના અર્થ તથા ધર્મ સ્થિત
જોતવું તે ૨૧, ઉદારત્વ-અર્થનો જગકાટ ઉઠે એવા પદો (શબ્દો)
પ્રેમવીને જોતવું તે ૨૨, અસ્વસ્થાયા-અનિદતા-પરનો નિંદા તથા
પોતાની પ્રશંસા રહિત જોતવું તે ૨૩, ઉપગત્સ્થાપત્વ-કહેવા શુદ્ધો-
ના યોગથી પ્રશંસા કરવા છાપક ૨૪, અપનીત-વ-કારક (વિમકિત)
કામ, વચન તથા ક્રિયા (આત્મ) વિગેરેની વિપરીતતા ૩૫ વચનના
દોષથી રહિતપણું ૨૫, ચિત્રકૃત્વ-ધ્યાનાઓને પોતપોતાના વિષયનો
જવાબ મળવાથી આશ્રય ઉપસ કરનાર ૨૬, અદુત્ત-વ-ધર્મીત્વસાધ્ય
ન જોતવું તે ૨૭, અનિવર્તનિયત્વ-અત્યંત વિઠંભથી એટલે એક
વચન જોડવા પડા બીજું વચન એ ૩૧, ધર્મ વાર લાગે એવી રીતે
ન જોતવું તે ૨૮, વજ્રનાદિ રંગુજાન - મનની જ ને તથા વાક્ય
જોનાની ૨૯, ૩૦ . . . . . અનંત કાલિ ઠેગ

કેવળી અવસ્થાએ વિચરે છે, પછી જ્યારે એક અંતર્મુહૂર્તનું આયુષ્ય શેષ રહે છે, ત્યારે એ આયુષ્યની સ્થિતિ અડધ હોય અને વેદનીય કર્મ, નામકર્મ અને ગોત્રકર્મ એ ત્રણ કર્મોની સ્થિતિ અધિક હોય તો કેવળીસમુદ્ધાત કરીને આઠ સમયમા જ્ઞાન ત્યારે કર્મોની સમ-સ્થિતિ કરે છે, અન્યથા સમુદ્ધાત કરતા નથી, ત્યારપછી મનયોગ, વચનયોગ અને કાવયોગને રૂંધે છે, તેમાં પ્રથમ મનયોગ, ત્યારપછી વચનયોગ અને ત્યારપછી કાવયોગને રૂંધે છે, અને તે સમયે શ્રૈતેશી નામના કરણવડે સ્થિર થઈને આયુષ્ય સહિત ત્યારે કર્મોની ગાફી રહેલી તેર અથવા બાર પ્રકૃતિઓનો છેલ્લે સમયે ક્ષય કરે છે, અને તેજ સમયે આત્મસ્વરૂપની સ્થિતિવાળા થાય છે, તે વખતે તેની અવગાહના પોતાના શરીરના ત્રીજા ભાગે ઓછી એટલે કે હાથે હોય છે, અને તેમાં પરમાત્મ રૂપે પરિણામ પામેલા આ આઠ ગુણો પ્રગટ થાય છે, તે આ પ્રમાણે—અનંત જ્ઞાન ૧, અનંત દર્શન ૨, અભ્યાસપણું ૩, (ક્ષાયક) સમકિત ૪, અવ્યયપણું ૫, અરૂપીપણું ૬, અગુરુ સ્વરૂપણું ૭ અને અનંતવીર્ય ૮. તેમા જ્ઞાનાવરણીય કર્મોના ક્ષય થવાથી અનંતજ્ઞાન ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે ૧, દર્શનાવરણીય કર્મોના ક્ષયને ક્ષીપે અનંતદર્શન ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. સામાન્ય રીતે પદાર્થને જે ગ્રહણ કરવો-જાણવો તે દર્શન કહેવાય છે, તેમા વિશેષ ગ્રહણની અપેક્ષા હોતી નથી, એ કે જ્ઞાન અને દર્શન અભિજ્ઞ છે, તોપણ દર્શનને સામાન્ય ધર્મના ગ્રહણના અપેક્ષા છે અને જ્ઞાનને વિશેષ ધર્મના ગ્રહણની અપેક્ષા છે, આ અપેક્ષાને કાઢીનેજ તેમની ભિન્નતા કહેવાય છે, જેમકે પ્રથમ સામાન્ય રીતે ચતુર્ત્વ (ચતુર્ની જ્ઞાતિ) ગ્રહણ કર્યા પછી ચતુર્ત્વ વિશેષ પદાર્થનું ગ્રહણ થઈ શકે છે. તેમા કેવળી સહિત સર્વ છત્તરથોને પ્રથમ દર્શન અને પછી જ્ઞાન હોય છે, પણ કેવળીને તો પ્રથમ જ્ઞાન અને પછી દર્શન હોય છે, જેમકે પ્રથમ ઘડ, ચોખા વિગેરે વિશેષ વસ્તુનું ગ્રહણ થાય છે અને પછી આ સર્વ ધાન્ય છે, એમ સામાન્ય ઉપયોગ થાય છે તેમા કરીને જ 'મઘ્વન્નૂર્ણં મઘ્વદરિર્માણં' 'સર્વ જ્ઞાનવાળા અને સર્વ દર્શનવાળા પ્રત્યે' એવો પાઠ સંગત થાય છે એટલે કે પ્રથમ સર્વજ્ઞ કદા, અને પછી

સર્વદર્શી કદા. આ વિષય ઉપર ઘણી ચર્ચા છે, તે અન્ય મંથ-
 મળી બાપી લેવી. ૨, વેદનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી અધ્યાત્મિક ગુણ
 પ્રાપ્ત થાય છે. આ ગુણને લીધે એકજ અવગ્રાહનાવાગા અનંત
 સિદ્ધિને પરસ્પર બાધા-પીડા થતી નથી. જેમ એક નિગોદમાં રહે
 તો એક અવગ્રાહનાવાગા અનંત છત્રોને પરસ્પર અન્યતા બાધા
 સંભવે છે, તેમ અહીં જ નિ (ચક્ર) કરવી નહીં, મોહનીય
 કર્મનો ક્ષય થવાથી સમ્યક્ત્વ-સમ્યક્ સ્વરૂપના નામનો ગુણ પ્રાપ્ત
 થાય છે. આ ગુણને લીધે મોહનો ઉપસ થતા ચિત્તારનો અભાવ
 હોવાથી અનંત સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. કારણકે ચિત્તાર ઉપસ થાય તો
 આત્મસ્વરૂપના અભાવને લીધે કંઠેયનો સંભવ છે. અને આત્મ
 સ્વરૂપે સ્થિતિ હોવાથી સર્વ કુળના અભાવ હોય છે. તેથી કરીનેજ
 આ સમ્યક્ત્વનું બીજું નામ અનંત સુખ હોવાય છે. ૪, આધુન્ય
 કર્મના ક્ષયથી અન્યથા (ન.ગા.હ.૧-અ.વનાશીપત્ત) નામનો ગુણ
 ઉપસ થાય તે અ.ધુન્યની ઉત્કૃષ્ટ રિપ્તિ તેજાશ ચાગદોપમની
 છે. ૫, ૫, અ.ધુન્યના અન્ય ક્ષય થાય છે.

થવું, આસન આપવું વિગેરે પૂજા થઈ શકે છે, અને નીચ જોત-
વાળાને દૂર રાખવામાં આવે છે, એવી ભૂતનો વ્યવહાર સિદ્ધોમાં
હોતો નથી, તેથી તેમનું અશુદ્ધપણું યોગ્યજ છે ૭, અંતરાય
કર્મનો દાય થવાથી અનંત-વીર્યરૂપ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. કારણકે
લોકાલોકમાં વર્તનારા પદાર્થોનું એકી વખતે જ્ઞાન થવાથી તથા કદાપિ
સ્વસ્વરૂપ થકી નહીં પડવાથી અનંત વીર્યપણું પ્રાપ્ત થાય છે ૮. આ
આકુંશોએ કરીને સિદ્ધો ચિદાનંદમય છે, એમ સિદ્ધ થાય છે.

અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે-સિદ્ધોને ચિન્મયપણું, આનંદમયપણું
કે અનંત મુખપણું ભલે હો, પરંતુ તેમને શરીરનો અભાવ હોવાથી
તે કાંઈ પણ થઈ શકે નથી. આનો ઉત્તર એ છે જે—

“ ન વિ અલિય માણુમાણં, તં સુક્તં ન વિ શ્ર સવ્યદેવાણં ।

જં મિદ્ધાગું સુક્તં, અવ્યાપાદં ઉવગયાણં ॥ ”

“ અભ્યાભાષ ગુણને પામેલા સિદ્ધોને જે મુખ છે, તે મુખ
ચક્રવર્તી વિગેરે મનુષ્યોને હોતું નથી, તથા ઇન્દ્રાદિક દેવોને પણ
હોતું નથી ”

વળી સિદ્ધનું મુખ આ પ્રમાણે કહ્યું છે—

“ મુરગણમુહ મમત્તં, મવ્યદ્ધા વિંદિયે અણંતગુણં ।

ન વિ પાવદ મુનિમુહં. ગંતાદિં વગવગ્મુહિ ॥ ”

“ મુખે દેવોનું સર્વ કામ સંજોઈ એટલે ખૂબ, અવિધ્ય
અને વગ માનકામ સંજોઈ સર્વ મુખો એકત્ર કરીએ, તેને અનંત
ગુણ કરીને અનન્ય વર્ણ કરીને ચર્મિત કરીએ એટલે તેનો અનંતી-
વાર વર્ણ કરીએ તોપણ ને મુખ મુદ્રિત મુખની તુલ્યતાને
પામતું નથી. ”

આ મુદ્રિતનું મુખ વચનથી કદી ચક્રાય તેવું નથી, તે દશાત
સદિત બતાવે છે—

“ ત્રદ નામ કોઈ મિન્દ્રો, નગમ્મુળે ચદુવિદે ત્રિયાણંતો ।

ન નણ્ઠ વગિદેડં, ડામાણ નદ ચગનીણ ॥ ”

પ્રતિજ્ઞા કરીયે. " ત્યારે ગુરૂએ ઉપયોગ દર્શને
 કહ્યું કે—“હા. ભલે ભલે અને સ્વકુટુંબમાંથી
 ચિત્ત ને બિડા મળે તે બદલુ કરવી. ” ત્યારપછી તે
 નંદાને ઘર આપ્યા, પડોશમાં રહેનારી સીઓની શીખા-
 ળાએ ધનગિરિને કહ્યું કે—“ આ તમારા પુત્રનું તમેજ
 આનાથી હું આપતો ઉદ્દેશ પામી છું. હવે આને હું
 નહીં. ” ત્યારે ધનગિરિએ કહ્યું કે—“હો ભદ્રે! તું પુત્ર
 માથી પડોશમાં પામીશ. ” તે બોલી કે—“ ના. મને
 આપ થવાનો નથી. ” ફરીથી સાધુ બોલ્યા કે—“ જો હું
 ફરીથી તો પછી તને આ હુલ્લ થયે. કારણ કે પછી હું
 થ નહીં. આ પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓ સર્વ સાક્ષી છે. ”
 —“ ભલે. એમ થાઓ. ” તે સાંભળીને ધનગિરિએ
 (અંધની સોગીમાં તે બાગકેને બદલુ કર્યો અને વચ્ચની
 તેણીને ધર્મલાભની આશિષ આપી શમિતસાધુ સહિત
 પિ આપ્યો. બાગક પશુ તરત જ રૂઢનથી નિવૃત્ત થયો.
 હા ભારને લીધે જેના હાથ નમી જતા હતા એવા
 આચર્ય એકને ગુરૂએ ઉભા થઈ પેલાના હાથમાં તે
 થિ (સોગી) લઈ લીધી, અને કહ્યું કે “ ભદ્રા! આ તો
 ભાર છે ” પછી ગુરૂએ મઠ ખેંચી તો અંદર બાગકેને
 તેમને કહ્યું કે “ આ બાગક વજ નામે શ્રી વિનયસનના
 ૨ ” એમ કરીને તેને પાવન કરવા માટે સાખીઓને
 સાખીઓએ શ્રાવિકાઓને આપ્યો. તેમના બાગકો સાથે
 તે ત્રણ વર્ષનો થયો મન્મથ (બાગક) ચાંદોને બોલતા
 યસ્ય સ્વરૂપવાચી તથા શુભ વેદન કરતાં તે વેદકોને
 ઉન્નીત (પ્રિય) થયો. તે એકને મુનદા પશુ તેને બદલુ
 જત્ય ત આગુર થઈ, અને તેથી તે ફીએ શ્રાવિકાઓ પાતે
 , ત્યારે તેઓ બોલી કે “ પારછી થાપજુ અમરાથી આપી
 . ” એવા અવસ્થાને ત્રિહાસિર આચાર્ય દેશવરોમ વિદ્યાર
 યી ગુલવન મ.મમ. બાગકો ને વખતે મુનદાએ શ્રાપુઓ
 નો પુત્ર માર્યા ત્યાર ધનગિરિએ કહ્યું કે “ ન સર્વ

લોકની સાક્ષીએ તે પુત્ર મને આપ્યો છે, અને અમે તેનો પ્રતિબદ્ધ-સ્વીકાર કર્યો છે, માટે હવે તે બાળતનો કાંઈ વિવાદ કરવાની જરૂર નથી.” તે સાબળીને સુન દાએ તેનો ન્યાય કરાવવા રાત્રી પાસે વિશ્વસિ કરી. રાત્રીએ સર્વ લોકોને એકઠા કરી સાધુઓને બોલાવી આ પ્રમાણે ન્યાય આપ્યો કે “જો આ બાળક તેની માતાના બોલાવવાથી તેની માતા પાસે જશે તો તે તેણીનોજ બાળવો, અને પિતા રૂપ સાધુના બોલાવવાથી પિતા પાસે જશે તો તે પિતાનોજ બાળવો.” આ ન્યાય સર્વ લોકોએ પણ કબુલ કર્યો. પછી એક તરફ સુનંદા બેઠી અને બીજી તરફ તેનો પિતા-સાધુ બેઠા, તે બંનેની વચ્ચે બાળકને રાખ્યો, પછી સુનંદાએ તે બાળકને મોઢક તથા રમકડાં દેખાડીને લોભ પમાડ્યો તથા મધુર વચનોથી બોલાવ્યો, તોપણ તે માતાની સમીપે ગયો નહીં. તે વખતે બાળકને વિચાર થયો કે “જો કે આ મારી માતા છે, તેણીએ મને મર્મમા ધારણ કર્યો છે. તોપણ તેની પાસે મારે જવું યોગ્ય નથી, કારણ કે મારા જવાથી તે મહા મોહભળમા પડશે, અને મારા નહીં જવાથી તે સંસારથી ઉદ્વેગ પામીને નિરાધારપણાને લીધે દીક્ષાજ અહણ કરશે, અને સદ્-ગતિને પામશે” આ પ્રમાણે વિચારીને તે બાળકે તેનો આદર કર્યો નહીં. ત્યાર પછી સાધુ-પિતાએ તેને કહ્યું કે “હે બાળક! જો તું મત લેવા ઇચ્છતા હો તો આ સાધુનું ચિન્હ રમેહરણ છે તેને તું મહણ કર.” એ પ્રમાણે કહ્યું કે તરતજ તે બાળકે ઉઠીને રમેહરણ અહણ કર્યું. તે વખતે સાધુના પક્ષના લોકોએ ઉચ્ચે સ્વરે સાધુ સાધુ (બહુ સારું કર્યું બહુ સારું કર્યું) એવા શબ્દ બોલીને તેને ઉત્સાહ આપ્યો. રાત્રીએ સુનંદાને કહ્યું કે “હે ભદ્રે! આ બાળકજ પિતાના વેષને ચાહે છે, તેમા અમે શુ કરી શકીએ?” તે સાબળીને સુનંદા પણ એવ પામીને વિચારવા લાગી કે “હવે તો મારા પતિની, પુત્રની તથા ભાઈની જે ગતિ છે, તેજ મારી પણ હો.” એમ વિચારીને તેણીએ પણ દીક્ષા લીધી. ગુરૂએ તેણીને દીક્ષા આપીને સાધ્વીઓને સંપી. પછી શ્રાવિકાઓ પાસેથી તે બાળકને પણ લઈને તેના પાલનન માટે સાધ્વીઓનેજ આપ્યો. પછી તે બાળક સ્તનપાનનો ત્યાગ કરી ગ્રામુક આદાજ ખાતા લાગ્યો, તથા સાધ્વીઓ જે જ ભનું છે,

સાધુઓ જ જ પાડ આપતા હતા, તે તે પાડને પોતે જાગી જોઈને
 ખસે નિરાગ્ર દાસ તેમ ગુણ ગુણ ચાલેને કરતો હતો. એકડા આગાધ
 શરીરગિતાને માટે બહિર્ભૂમિ ગયા અને જીભ સાધુઓ ગોચર
 માટે ગયા, નેથી ઉપાગ્રયમા એકલા વજ્રમુનિ જ રહ્યા. તે વખતે
 તેણે જાગ સ્વભાવને લીધે કોડાને માટેજ સર્વે ભજનારા સાધુઓને
 આસનના સંધને જુદા જુદા પોતાના આસનની સમીપે મૂક્યાં. પછી
 પોતે આગાધ થઈને ને તે સાધુના નામ પ્રદક્ષણપૂર્વક તેમના ધર્મ
 પાડને આપવા ગાળ્યા, નેવામા આગાધ બહિર્ભૂમિથી આવ્યા
 તેમણે ઉચ્ચે સ્વરે સ્વાધ્યાય આપતા વજ્રને સાંભળ્યો. તે જોઈ તેણે
 વિચાર્યું કે—“ આ જાગક મારા કરના પળ વધારે સારો પાડ આપે
 છે, તમી અમન બદા આવેલા જાગીને તેને સજ્જાને લીધે શોભ થયે
 માંડ ને પ્રમાણે ન થાઓ. ” એમ વિચારીને સૂરિએ ઉચ્ચે સ્વરે
 ઉપાગ્રયની બહાર જ બહિર્ભૂમિથી આવવાની નૈવેધિકીને ઉચ્ચ
 કરી ને સાંભળીને તન્નજ ને આસનના પાન પોતાને સ્થાને મૂકીને
 વજ્ર ગુરૂની સન્મુખ આવ્યા, અને ગુરૂના પાડને પાડકુંછન વાં
 પ્રમાણે કરી નમસ્કાર કરી ગુરૂના હાથમાથી હાથે લઈ ગુરૂની પાછળ
 પાછળ પોતાને આસન આવ્યા. પછી ગુરૂએ વિચાર્યું કે—“ અ
 ગ્રિય સગ સાધુઓને વાચના આપવામ્. યોગ્ય છે, તો પળ લડ
 વચના હાથમા તેની પ્રતીતિ થ, શક્ય નહી છતાં પળ કેઈ પળ
 ઉપાત્તે આની શ્રવે સાધુઓને પ્રતીતિ કરાવતી જોઈએ. ” એમ વિચાર
 રાને ગુરૂએ સર્વ સાધુઓને એકડા કરીને કહ્યું કે—“ મારે અમુક
 નામ અગ્રજ જવાનું છે, તમારે જાણી જ રહેવું. ” તેઓ બોલ્યા કે—
 “ અનારા સ્વાધ્યાયના જામ થયે. તેમ આપની રી આજ્ઞા છે ? ”
 ગુરૂએ કહ્યું કે—“ વજ્રજ નામ સર્વેને વાચના આપ્યો. ” ને સાંભ
 ળીને તેઓને અનમ સ્થવ થયો, તોતજ ગુરૂ વચન પ્રમણ કર્યું.
 ત્યાર પછી ગુરૂ સામનર વચન કરી ઉચ્ચે નમવે સર્વે મુનિઓ
 વજ્રની પાને આવ્યા વજ્ર પળ જને જે અગ્રજ આસનને હતો, તેને
 તેને પાડ આપે, અને અગ્રની પેઠેની વખતે અગ્રે પળ આપે.
 જે સાધુ જે રીને આગ પાને તેજ રીને હેતુ અને તથ વડે એકજ
 વચન કે, પછી તેમ અગ્રજ નામ કર્યું ને તેણે અગ્ર સાધુને ગુરૂ

માનુ યદને પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે--"જો ગુરુ મહા
 મુખી આમાં તમારું રહે તો પણ મારું છે, આપણને તો ર
 નું મહા સારી રીતે યાદ છે " ત્યાર પછી જો ત્રણ ।
 આચાર્ય તેમણે સર્વેને પૂછ્યું કે--"હો સાધુઓ ! તમા
 ભરાજર યનો હતો કે નહીં ? " તેઓ બોલ્યા કે--"આ
 અમેને પણ સારી રીતે સ્વાવગ્ન હતો હવેથી અમા
 વજ્રજ દો, કે જેથી આપના ધ્યાનમાં વિજન ન આવે,
 ખેદ પણ ન યાવ. " ફરીથી આચાર્યે પૂછ્યું કે--"તમા
 સાધુ આચાર્ય પદવીને યોગ્ય છે ? " સાધુઓ ત્રોક્ષ
 યોગ્ય છે " ત્યારે ગુરુએ વજ્રને આચાર્ય પદે સ્થાપન
 પછી સર્વે મુનિઓ વજ્રનો વિનય કરવા લાગ્યા. વજ્રા
 સૂચનું બ્યાખ્યાન આપતા પદાનુસારી લઙ્કિયે
 ગુરુના પણ પૂર્વજાત સંદેહોનો નાશ કરતા હતા. એકદ
 વિચાર્યું કે--"આ વજ્ર વિના બીજા સર્વે મુનિઓ અગ્યાર
 અભ્યાસમાં પણ ગ્તાનિ પામે છે. તો હથમુ પૂર્વ
 શક્તિ તો કયામીજ હોવ ? વળી હથમુ પૂર્વ અસ્થાવના
 માત્ર ઉદ્ધિવિનીમ હોવા સંકેત તમારો
 તેથી તેમની .. : હોવા સંકેત તમારો

પોતાના સ્વમને સત્ય કરવા માટે વજ્રને શિખ્યપણે અંગીકાર કર્યો. વજ્રે પદાનુસારિણી લગ્નિધ વટે કરીને ચોડા કાગમાંજ સંપૂર્ણ દશમ પૂર્વનો અભ્યાસ કરી લીધો. ત્યાર પછી કૃતાર્થ ઘડને વજ્ર ફરીથી પોતાના ગચ્છમા આબ્યા. તેને ચોગ્ય બાણીને સિંહગિરિ ગુરૂએ સર્વ ગચ્છનો ભાર તેને સોંપ્યો, અને પોતે વિવિધ તપ કરી અંતે અનશન લઈ સમાધિ પૂર્વક કાગધર્મ પામી વૈમાનિક દેવ થયા. ત્યાર પછી વજ્રસ્વામી ક્ષીરાગ્રવ લગ્નિધને લીધે મધુર વાણીએ કરીને ભણ્યોને પ્રતિજ્ઞા કરતા કરતા ભૂમિપર વિચરવા લાગ્યા, અને અનુક્રમે દશપુરમા આતુર્માસ રહ્યા. આ અવસરે પાટલીપુત્ર નગરમાં એક ધન નામે એકી રહેતો હતો. તેને રૂકિમણી નાંમની પુત્રી હતી, તે સાધુ સાધ્વીની ભક્તિમાં તત્પર તથા કુમારિકા હતી. તે ધન શ્રેષ્ઠીની યાનયાત્રામાં કોઈ વજ્રસ્વામીના ગચ્છની સાધ્વીઓ આતુર્માસ રહી. તેમની પાસે નિરંતર રૂકિમણી-ઉપદેશ સાંભળતી હતી. પ્રસંગે પ્રસંગે તે સાધ્વીઓ તેણીની પાસે શ્રી વજ્રસ્વામીના રૂપની પ્રથંસા કરતી હતી. તે સાંભળીને રૂકિમણીએ અભિગ્રહ ધારણ કર્યો કે—“હું વજ્રસ્વામીનેજ ભર્તાર તરીકે અંગીકાર કરીશ, તે સિવાય અન્યને વરીશ નહિ.” તે વખતે સાધ્વીઓએ કહ્યું કે—“હે ભદ્રે ! આ તારો અભિગ્રહ કેવો ? તે વજ્રસ્વામી તો બ્રહ્મચારી તથા ચારિત્રધારી (મુનિ) છે, તેથી તારી પ્રતિજ્ઞા શી રીતે સિદ્ધ થશે ?” રૂકિમણી બોલી કે જો તે પૂજ્ય મને પત્નીપણે અંગીકાર નહીં કરે તો હું તેમની પાસે ચારિત્ર ગ્રહણ કરીને તેમની શિખ્યા યજ્ઞશ, તેમની મારી પ્રતિજ્ઞા સત્યજ છે.” ત્યાર પછી આતુર્માસ પૂર્ણ થયે સ્વામી દશપુર નગરથી વિહાર કરી ગામેગામ ભ્રમ્ય વાણીઓને જોધ કરતા અનુક્રમે પાટલિપુત્ર આબ્યા. તે નગરના રાજાએ મહોત્સવ પૂર્વક ગુરૂનો ધર્મોપદેશ સાંભળ્યો ગુરૂના રૂપ અને વાણીથી તે રાજા અત્યંત હર્ષિત થયો. પછી ગુરૂને નમીને ત્યાંથી ઉડી પોતાના અંતઃપુરમા ગઈ રાજાએ સર્વ રાણીઓને કહ્યું કે—“જેમણે વજ્રસ્વામીનું રૂપ જોયું નથી, તેમણે કાંઈ પણ જોયું નથી, અને જેઓએ તેમની વાણી સાંભળી નથી, તેઓએ કાંઈ સાંભળ્યું નથી.” આ પ્રમાણે રાજાના મુખથી સ્વામીની પ્રથંસા સાંભળીને સર્વ

રાત્રીએ સંભળી એક દાંડુ ગુરૂને વંદન કરવા આવ્યું હતું. તેને અવસરે ધન શ્રેણીની પુત્રી દક્ષિણીએ પોતાના પિતાને કહ્યું કે-
 “મેંતો વજ્રસ્વામીને જ અર્ચાર તરીકે અંગીકાર કર્યા છે, તેથી મને વરણ માટે તમે તેમને નિમંત્રણ કરો.” તે સાંભળીને મેંતો પણ વિવાહના વસ્ત્ર અલંકાર વિગેરે સામગ્રી તથા અંતઃપુત્રની રાત્રીએ ચાલી તેજ વખતે તેમની સાથે જ આવ્યો. તે વખતે મૂરિએ ઉપરોક્ત દર્શને બાળ્યું કે-“માગ રૂપથી મેંદિત ઘરેલી સ્ત્રીએને શાભ ન થાઓ.” એમ વિચારીને પોતાનું રૂપ બોપવી રૂપ ધારણ કરીને રહ્યા ત્યાર પછી અંતઃપુત્રની સ્ત્રીએ પણ બાપી શ્રેણી પણ બાપીને તેણે રૂપ નોંધ ખેદ પામ્યો, તો પણ પુત્રીની પ્રતિજ્ઞા રૂપ કરવા તેણે સ્ત્રીપણને વિવાહ કરવા પ્રાર્થના કરી. ત્યારે ગુરૂએ સર્વ સ્ત્રીએને પ્રતિજ્ઞા કરવા માટે સ્ત્રીરાધવ લગ્નિએ કરીને વૈરાગ્યમય દેહના બાપી તે સાંભળીને સ્ત્રીએ પરસ્પર ભેટી કે-“અહો! ગુરૂની જેવી વાતી છે, એણે રૂપ નથી આવચાર્યું તો રૂપવાન હોવા નોંધ્યો. પરંતુ સંસારમાં સર્વગુણોનો સંભવ એક સ્થાને રૂપાંગી હોય? આ પ્રમાણે તેની શંકા દૂર કરવા માટે કરીને વૈકિય લગ્નિ વડે લીજે દિવસે અવંત સુંદર રૂપ બનાવીને ગુણર્થ કમળ ઉપર રહ્યા. તે નોંધને સર્વ લોક ચમત્કાર પામ્યા અને પરસ્પર ભેટવા લાગ્યા કે અહો! આ ગુરૂની શક્તિ અચિંત્ય છે. ત્યાર પછી આવચાર્યું દક્ષિણીને ત્રેલ પમાડીને તેને રીક્ષા આપી. આ કારણથી સુંદર-મનોહર રૂપ એ આવચાર્યો ગુણ છે. આ પ્રમાણે રૂપ ગુણ ઉપર આવચાર્યું વજ્રસ્વામીની કથા કહી એ બોધી ગુણ ૪

વળી આવચાર્યું દક્ષિણીને હોવા નોંધ્યો કારણ કે શરીરનું સામર્થ્ય ન હોય તો ગચ્છમા અધ્યાપન તથા સમય પ્રમાણે ક્રિયા કરી એ વિગેરે બાવદાર શી રીતે થઈ શકે? એ પાત્રમી ગુણ થયો ૫

તથા “કૃતિ યુક્ત”-કૃતિ એટલે મનનું વીર્ય અર્થાત્ સાદસ. તેણે કરીને યુક્ત આવચાર્યું હોવા નોંધ્યો કેમકે પંચ વિના ગચ્છનું પાત્રન થઈ શકે નહીં, તેમજ પૂજન પણ થઈ શકે નહીં કહ્યું છે કે-

“ધર્મવન્તો જનાઃ પૂજ્યા, નાર્થિતાસ્તુ કદાચન ।

શમ્યાઃ પૂજન્વમાલોપ. શર્મિન્દ્વે મિયમે મરેન્ (કમવન) ” ॥

“ધૈર્યવાન લોકો પૂજ્ય થાય છે, અધીર જનો કદાપિ પૂજ્ય થતા નથી. શમી(ખીજડી) વૃક્ષની પૂજા જોઈને એક આચાર્ય પોતાના ગરુડમાં સ્થિર થયા હતા. ” તેની કથા આ પ્રમાણે—

કોઈ એક યોગ્ય શિષ્યને આચાર્યે આચાર્ય પદ પર સ્થાપન કર્યો. સ્વચ્છંદપણથી રહિત એવા તે આચાર્ય યવે ગરુડના સાધુ-જોની સાર-સંભાળ કરતા ઉદ્વેગ પામ્યા, તેથી તે ગરુડનો ત્યાગ કરવાની ઇચ્છાથી સરીર ચિંતાના મિથે કરીને એકલા જ નગરની બહાર નીકળી ગયા. એ જાઉં દૂર ગયા ત્યારે માર્ગમાં કોઈ ગામની સમીપે દેવાધિષ્ઠિત શમીવૃક્ષ જોયું, તે વૃક્ષને ઘણા લોકોએ અનેક વચના યીંચરા બાધેલા હતા, તથા સિંદૂર અને તેલથી તેની પૂજા કરેલી હતી. તે જોઈને સૂરિએ ચિત્તમઃ વિચાર કર્યો કે—“આ દેવાધિષ્ઠિત વૃક્ષ સ્થિર છે, તેથી લોકો તેની પૂજા કરે છે. માટે હું પણ આચાર્યપદને પામીને (પામેલ હોવાથી) એ સ્થિર થાઉં નો સર્વ લોકને પૂજ્ય થાઉં ” એમ વિચારીને તે સૂરિ ત્યાગીજ પાછા વળીને ફરીથી ગરુડમાં આવી તેનો ભાર ઉપાડ્યો તેથી તે પૂજ્ય થયા. આ છઠ્ઠો ગુણ. ૬.

“અનાદી સી ”—જેને વસ્ત્ર આહાર, પાણી વિગેરેની ઇચ્છા ન હોય તે અનાદીસી કહેવાય છે. આગી આચાર્યનું નિર્દોષપણું કહ્યું. એ સાતમો ગુણ થયો. ૭.

“અવિકલ્પન ”—કોઈએ પોતાનો અગ્નિ અપરાધ પણ કહ્યો હોય, તેને વારંવાર કહ્યા કરવો તે વિકલ્પન કહેવાય છે આવું વિકલ્પન જેને ન હોય તે અવિકલ્પન ગુણ કહેવાય છે આચાર્યમાં આ ગુણ ન હોય તો થોડો પણ અપરાધ વારંવાર કહેવાથી આલોચના (પ્રાયશ્ચિત્ત) લેનાર માણસ અત્યંત હર્ષ પામે છે. અને ગનમાં ઉદ્વિગ થાય છે. તેથી આચાર્યે શિષ્યના મુખથી એકવાર સાંભળીનેજ ઉચિત દંડ (આલોચણ) આપવામાં વાત્ત કરવા જોઈએ એ આઠમો ગુણ કહ્યો. ૮

“અમાયી ”—માયા રહિત. આચાર્ય માયાવી-કપટી હોય તો તે ગરુડનું સારી રીતે પાલન કરી શકે નહીં તેથી તે દોષ રહિત આચાર્ય હોવા જોઈએ, એ નવમો ગુણ કહ્યો. ૯

હોય ત્યારે પોતની સમય થાય છે, ઇત્યાદિક કાળનો નિર્ણય કરવા જે સમય હોય તે કાળ કહેવાય છે. એ સોળમો ગુણ કહ્યો. ૧૬.

“ ભાવજ્ઞ ”—ભાવ એટલે અન્યના મનનો અભિપ્રાય, તેને જે જાણે તે ભાવજ્ઞ કહેવાય છે. આવો ગુણીજ આચાર્ય પડને યોગ્ય છે. કહું છે કે:—

“ પરમાવાનુકૂલ્યેન, પુરુષો યઃ પ્રવર્તતે ।
સ એવ નિપુણઃ સૂરિયથા કમલબોધકઃ ॥”

“ જે પુરુષ બીજના મનના અભિપ્રાયની અનુકૂળતાએ પ્રવર્તન કરે છે. તેજ કમળને બોધ કરનાર સૂરિની જેમ નિપુણ કહેવાય છે ” તેની કથા આ પ્રમાણે:—

કાંઈ એક નગરમાં એક શ્રેષ્ઠી રહેતો હતો, તે શાવક ધનવાન, બુદ્ધિમાન તથા સર્વ જનને માન્ય હતો, તેને કમળ નામે પુત્ર હતો, તે કળાવાન હતો, તો પણ તેને ધર્મ તથા તત્ત્વના વિચારમાં ક્લેશ પણ રૂચિ થતી નહીં ત્યારે તેનો પિતા તેને કાંઈ પણ તત્ત્વ વિચારના ઉપદેશ આપે, ત્યારે તે ઉઠીને ચાલ્યો જતો હતો, તેથી તેને બોધ કરવા તેનો પિતા શક્તિમાન થયો નહીં. એકદા કેાંઈક આચાર્ય તે નગરની સમીપના એક ઉદ્યાનમાં સમવસર્યા તે સામગીને નગરના લોકો તથા કમળનો પિતા એકાં પણ સૂરિને વદના કરવા ગયા, તેમની પાસે દેશના સામગીને ઉડતી વખતે તેણે આચાર્યને વિનંતિ પૂર્વક કહ્યું કે—“મારો કમળ નામનો પુત્ર ધર્મ વિચારમાં અત્યંત અજ્ઞાની છે; તેને કેાંઈપણ પ્રકારે આપ ગીતાર્થ હોવાથી બોધ પ્રમાણે તો બહુ સાડ થાય” તે સાંભળી આચાર્યે તેનું વચન અગીકાર કયું. પછી શ્રેષ્ઠીએ ઘેર આવી પુત્રને કહ્યું કે—“ હે પુત્ર ! બહાર ઉદ્યાનમાં ગીતાર્થ શુરૂ પધાર્યા છે. તેમની પાસે જઈને તારે તેનો ઉપદેશ સાંભળવો ” એ પ્રમાણે પિતાની પ્રેરણાથી કમળ પણ શુરૂ પાસે જઈને નીચી દૃષ્ટિ રાખીને શુરૂની પાસે બેઠો. આચાર્યે દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાયના વિચારવાગી દેશના આરંભી. તે વખતે તેની પાસે એક બઢરી વૃક્ષ (બેરડીનું ઝાડ) હતું, તેના મૂળમાં રહેલા મકોડા જિલ્લાથી નિકળતા તથા તેમાં પ્રવેશ કરતા કમળે જોયા. તેની ગપ્પતરી તેણે કરી. દેશનાને

બ્યા જેતું થયું. ” પછી તેના પિતાને તે વૃત્તાંત કહીને આચાર્યે
અન્યત્ર વિહાર કર્યો. ત્યાર પછી એકદા અન્ય આચાર્ય તેજ ઉપ-
નમમાં સમવસર્યા. પ્રથમની જેમ નગરના લોકો પણ તેમને વાંદળા
ગયા. કમળને પિતા પણ ધર્મ દેશના સાંભળીને બોલ્યો કે-“હે
ભગવન ! મારો પુત્ર ધર્મ વિચારમાં અત્યંત મૂર્ખ છે. પ્રથમ અં-
પધારેલા જે આચાર્ય મહારાજે તેને અત્યંત બોધ પમાડ્યો, પરંતુ
તેને કાંઈ પણ બોધ લાગ્યો નથી. પ્રથમ તેણે મકોડાની ગજતરી કરી
અને પછી ટૂકાટિકાની ગજતરી કરી. એવો મૂર્ખ છે. ” તે સાંભ-
ળીને આચાર્ય બોલ્યા કે-“તમારા પુત્રને તૌકિક બ્યવહારમાં કાં-
પણ બુદ્ધિ છે કે નહીં. ” શ્રેષ્ઠોએ કહ્યું કે-“તે એક ધર્મના વિચાર-
સિત્તાય બીજી બધી જાતનામાં નિપુણ છે. ” ત્યારે આચાર્ય
બોલ્યા કે-“તો તેને સુખેથી બોધ કરી શકાયો. અવસરે તેને અર્ધો
મોકલજો. ” ત્યાર પછી શ્રેષ્ઠી ત્યાંથી ઉડીને પોતાને ઘેર ગયા, અને
પુત્રની પાસે આચાર્યના શુભની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા કે-“અહો !
આ જ આચાર્ય પધાર્યા છે, તે ત્રિપાલ જ્ઞાની છે, અને સર્વના સુખ
દુઃખની વાત બોલે છે. માટે હે પુત્ર ! તારે પણ તેમની પાસે જઈને
વ્રત પૂજ્યા. ” તે સાંભળીને કમળે ત્યા જવાનું કષ્ટ કહ્યું. પછી તે
ત્યા ગયો, અને આચાર્યને નમન કરી તેમની પાસે બેઠો. આચાર્ય
તેના અભિપ્રાય બોલ્યા માટે બોલ્યા કે-“હે કમળ ! તારા હાથમાં
મંજીર (પંચના) ઉપર મન્વન્તર સુખ સહિત મોટી ધનની રેખા
દેખાય છે. તે સાંભળીને કમળે પૂછ્યું-“તેનું શું કારણ ? ” નરિ
બોલ્યા-“ મન્વન્તરની રેખાથી પણ ધન પ્રાપ્ત થાય છે. વિગેરે જાતી
તારા હસ્તની રેખા ઉપરથી અમે જાણીએ છીએ કે તારો જન્મ શુકલ
પદ્મમાં હોયો જોઈએ, અને તે જાને અમુક અમુક સ્થાને
અમુક અમુક મૂલ્યો રહેલા હશે. ” તે સાંભળીને કમળ આશ્ચર્ય
પામ્યો, અને તત્કાલ ત્યાંથી ઉડીને પોતાને ઘેર જઈ પોતાની
જન્મપત્રિકા જાણી શુકલે દેખાવી. મુરુએ પણ તેને તેજ પ્રમાણે
મંદકા મંદકા દેખાડ્યા તથા કહ્યું કે-“અમુક જન્મે તારા વ્રત થયા ની,
અને અમુક જન્મે તન તાજની બીમારી ની હતી. ” મન્વન્તર

નિધાન જોયું તેથી તે જોયું જોયું એમ જાણે છે. માટે હવે મારે રાજ તરફથી નિયંત્ર થયે. તો તે દોષને દાકવા માટે હું આનેજ સંતોષ પમાડું.” એમ વિચારીને તેણે તત્કાળ ઉમા થઇ કમળને જોલાવ્યો કે—“ હે કમળ ! જો તેં જોયું તો તે કીક થયું છે. શામાટે પાછો જાય છે ? ” તારો અને મારો અર્ધો ભાગ. તે સાંભળી કમળે વિચાર્યું કે—“ આ મને અર્ધ ભાગ આપવાનું કહે છે, તે પરથી અનુમાન થાય છે કે આને કાંઇક પ્રાપ્ત થયું છે. કારણ કે માટીને અર્ધો ભાગ આપવા મને શા માટે જોલાવે ? જો વિચારી પાછો આવી કમળ જોડયો. કે—“ જરૂર મૂર્ખ ! તું મનેજ અર્ધભાગ આપવાનું કહે છે, પણ રાજ ભાગ આપ્યા વિના તારો અને મારો બંનેનો નિયંત્ર થાય, માટે તે દોષની શાંતિ કરવી જોઇએ. અને તે દોષની શાંતિ માટે હું જ ચત્ન કરીશ. તેમાં તારી શક્તિ નથી. હું આના ત્રીજા ભાગથી રાજના સર્વ અધિકારીઓને સાધીશ. ” તે વાત કુંભારે પણ અંગીકાર કરી. પછી બન્ને જણાએ બહાર ખેંચી કાઢ્યું, અને તેના ત્રણ ભાગ કર્યા. તેમાંથી બે ભાગ કમળે લીધા, અને એક ભાગ કુંભારને આપ્યો. તે દૈવ્ય લઇ ઘેર આવી કમળે વિચાર્યું કે—“ અહો ! આટલી વિરતિ (નિયમ) પણ મને સુખને માટે તથા લાભને માટે થઇ, તો મહાવિરતિ (સર્વવિરતિ-સંયમ) ગ્રહણ કરવાથી મોટો લાભ અને મોટું સુખ પ્રાપ્ત થાય, તેથી કરીને હવે તે જ ગુરૂમહારાજ વ્યારે અહીં આવશે, ત્યારે હું મહાવિરતિ ગ્રહણ કરીશ.” ત્યારપછી બે ત્રણ વર્ષે તેજ ગુરૂ કરીથી ત્યાં આવ્યા. તેમની પાસે કમળે દેશવિરતિરૂપ ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. આયુષ્યનો ક્ષય થયે સમાધિ મરણે વૈમાનિક દેવ ઉત્પત્ત થયો. આ દશાંતનું તાત્પર્ય એ છે જે આચાર્યે અન્યનો અભિપ્રાય જાણ્યો જોઇએ. એ સત્તરમો શુભ છે. ૧૭.

“ આસન્નત્વબ્ધપ્રતિભા ”—જેણે જુદીને જાણે સમીપે જ રહી હોય તેમ ગ્રહણ કરી હોય તે આસન્નત્વબ્ધપ્રતિભા કહેવાય છે. એટલે કે અન્ય દર્શનીએ પોતાનો પણ અંગીકાર કર્યો હોય, તે વખતે તરત જ તેનું નિરાકરણ કરવામાં તથા પ્રત્યુત્તર દેવામાં જેની શક્તિ હોય તે આસન્નત્વબ્ધપ્રતિભા કહેવાય છે. કહ્યું છે કે—

શય્યા, ફલક, દર્શ વિગેરે આપીને ભક્તિ કરવી, અને મને તે સંભા-
ચાર આપવા.” ત્યારપછી શ્રી કેશીકુમાર નામના આચાર્ય પણ લાભ
જાણીને શ્રાવસ્તી નગરીથી વિહાર કરી ગામેગામ વિચરતા કેકય દેશમાં
સ્વેતાંબિકા નગરીની જહાર રહેલા મૃગવન ઉદ્યાનમાં આવ્યા. ત્યાં
ચિત્રસારથિએ પ્રથમથીજ આજ્ઞા કરેલા ઉદ્યાનપાળે તેમનું આગમન
જાણીને શય્યા, ફલક, વિગેરે સાહિત્ય આપી સાધુઓની ભક્તિ કરી,
અને તે સંભાચાર ચિત્રને આપ્યા. તેણે પણ અવસરે આવીને ગુરૂને
વાદ્યા, અને કહ્યું કે—“ હે સ્વામી ! અહીં આપને મોટો લાભ થયે,
માટે આપે અહીં પાંચ દિવસ સ્થિરતા કરવી. ” એ પ્રમાણે વિનંતિ
કરીને ચિત્ર પોતાને ઘેર ગયો. ત્યારપછી ધાર્મિક અને શ્રદ્ધાવાળા
નાગરિકજનો ઉદ્યાનમાં પધારેલા આચાર્યને જાણીને તેમને ઘાંઘવા
ગયા. ગુરૂને ઘાંઘીને તેમની પાસે બેઠા. ગુરૂએ તે દેશની ભાષામાં
ધર્મદેશના આરંભી. હવે આ અવસરે કાબોજ દેશથી પ્રદેશી રાજાને
લેટમાં અધો આવ્યા હતા, તેમની પરીક્ષા કરવા માટે ચિત્ર સાર-
થિએ રાજાને વિનંતિ કરી. રાજાએ તેનું વચન સ્વીકાર્યું. ત્યારે ચિત્રે
અધોને રથમાં બેઠા. તેમાં બેસીને રાજાએ તે અર્થાની પાંચ
ધારા ગતિએ કરીને પરીક્ષા કરી. ધણે મગ અધોને વહન કરાવ
વાથી તે યાકી ગયા, તેમના મુખમાથી દર્દી જેવા ઉગ્ગળા શીલુ નીક-
ળવા લાગ્યા અને આખું શરીર પરસેવથી આર્દ્ર થયું, તે બોર્ન
સારથિએ રાજાને વિનંતિ કરી કે—“ હે મહારાજ ! ધણું ચાલવાથી
આ અર્થો યાકી ગયા છે. તેથી તેમનો શ્રમ ઉતરવા માટે આ સમી
પના મૃગવનમાજ માઠ છાયાવાળા વૃક્ષ નીચે વિશ્રાંતિ કરીયે. ”
રાજાએ કહ્યું—“ બહુ સારું. ” એમ કહી રાજા સારથિ સહિત અ-
ર્થને હાકી મૃગવનમાં ગયો. ત્યાં કેશીકુમાર આચાર્ય ભવ્યજનોને
ધર્મપદેશ આપતા હતા, તેમની ઘોડેક દ્વર ચિત્રસારથિ પણ રથથી
અધોને ઊભી તેમને આર્દ્રપૃષ્ઠ કરવા લાગ્યો. એટલે તેમની
પીડ પર હાથ ફેરવવા લાગ્યો. આ અવસરે ભવ્ય જનોને ઉપદેશ દેતા
આચાર્યને રાજાએ બોલ્યા. ત્યારે રાજાએ મનમાં વિચાર્યું કે—“ અહો !
આ મૂઠ જોલે છે ? અને તેની પાસે રહેલા આ મૂઠ જનો
શું સંભાળે છે ? અહો ! આ વજા અને શોના સર્વે મૂઠ જ લેવા

યયા છે.” એમ વિચારીને રાજાએ ચિત્રસારથિને કહ્યું કે—“આ કોણ છે ? અને શું ઉપદેશ આપે છે ?” ચિત્ર બોલ્યો—“હે મહારાજ ! આ પાર્શ્વનાથ સ્વામીના સંતાનીયા શિષ્યો છે, અને તે દેહથી છુટી જાય છે એવો ઉપદેશ આપે છે.” ત્યારે રાજાએ કહ્યું—
 “કઈ યુક્તિએ કરીને શરીરથી છુટી જાય છે એમ નિશ્ચય કરે છે ?”
 ચિત્ર બોલ્યો—“જે ત્યાં જઈને સાંભળીએ તો તે જાણી શકાય.”
 રાજાએ કહ્યું—“બહુ સારું, ચાલો જઈએ.” એમ કહીને રાજા પણ ત્યાંથી ચાલીને આચાર્યની પાસે ગયા. સ્તંભની જેમ ઉભો રહ્યો. તેણે આચાર્યને પૂછ્યું કે—“કઈ યુક્તિએ તમે શરીરથી આત્માને બિન્ન પાનો છો ?” આચાર્ય બોલ્યા—“હે રાજા ! જે આવા પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછવાની તમારી ઈચ્છા હોય તો બિનવનો કેમ ભંગ કરો છો ?” રાજાએ કહ્યું—“અહીં શું મેં અચોક્ષ્ય કહ્યું ?” સૂરિ બોલ્યા—“દૂરથી તમે અમને જોઈને મનમાં વિચાર્યું હતું કે આ મૂઠા આ મૂંડાની સલામાં શું મિથ્યા બોલે છે ? આ પ્રમાણે તમે વિચાર કર્યો હતો, તે સત્ય કે અસત્ય ?” આ પ્રમાણે સૂરિનું વચન સાંભળીને રાજા આશ્ચર્ય પામીને બોલ્યો કે—“પરના અભિપ્રાયને તમે શી રીતે જાણો છો ?” સૂરિએ કહ્યું કે—“ધ્યાન જ્ઞાનમાંથી મારે ચાર જ્ઞાન છે. તેમાં પહેલું અભિજ્ઞાન છે, તે ઇદ્રિયોની પ્રેરણાથી (જ્ઞાનથી) ઉત્પન્ન થાય છે. બીજું અભિજ્ઞાન છે, તે ચાતુરના અભ્યાસથી મહુલુ કરેલા વેદ વાક્યોએ કરીને પદાર્થનું જ્ઞાન કરાવે છે. ત્રીજું અભિજ્ઞાન છે, તે ઇદ્રિયોના જ્ઞાનની અપેક્ષા વિના જ કેવળ આત્માથી જ પ્રગટ થાય છે, અને તે રૂપી દ્રવ્ય સંબંધી હોય છે. તથા ચાતુર મનઃપર્યવ નામનું જ્ઞાન છે, તેનાથી મનુષ્ય લોકમાં વર્તતા સંસ્કૃતિઓના વિચિત્ર અવસ્થાવાળા મનના પર્યાયોને આત્માવડે જ પ્રત્યક્ષ કરીને અર્થાપત્તિએ કરીને પરતુ મનચિત્તિત જણાય છે. આ ચાર જ્ઞાન મારે છે. તેથી હું પરના મનના વિચારો જાણું છું. ધ્યાનમુદ્ધ કેવળજ્ઞાન છે, સૂર્યના પ્રકાશમાં અન્ય તારાઓના પ્રકાશની જેમ તેમાં આ ચારે જ્ઞાનોનો સમાવેશ થાય છે. તે જ્ઞાનનો વિષય ત્રણ કાળ સર્વ જીવો સર્વ દ્રવ્યો અને તેના સર્વ પર્યાયો છે, તથા રૂપી અને અરૂપી પદાર્થોને પ્રકાશ કરનારું છે તે જ્ઞાન

તો મારે નથી, પરંતુ અવધિ અને મનઃપર્યવ જ્ઞાનના બળે કરીને તમારો અભિપ્રાય મેં જાણ્યો છે.” તે સાંભળીને રાજાએ વિચાર્યું કે—“ અહો ! આ મહાજ્ઞાની છે. આની સાથે મારે જે સંભાષણ થયે તે મને અત્યંત લાભ માટે થયે.” એમ વિચારીને બેસવાની ઈચ્છાથી તેણે સૂરિને કહ્યું—“ જો આપની આજ્ઞા હોય તો હું નીચે બેસું.” સૂરિએ કહ્યું—“ આ પૃથ્વી તમારી જ છે. જે રીતે તમને સુખ ઉપજે તેમ કરો.” ત્યાર પછી રાજા નીચે બેઠો અને બોલ્યો કે—“ આપના મતમા શુભ અને દેહતું ભિન્નપણું છે, તે ઘટતું નથી. જો કદાચ કોઈ આત્મા સુખી અને કોઈ દુઃખી તેની વ્યવસ્થા કરવા માટે પુણ્ય પાપની કલ્પના કરવી પડે અને ત્યાર પછી તે આત્માને પુણ્ય પાપ લોગવવા માટે પરદોષમાં જવા આવવાની કલ્પના કરવી પડે, તો તે સર્વ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી વિરૂદ્ધ છે. કારણ કે મારા પિતામહ તમારા અભિપ્રાયે મહાપાપી હતા. તેને હું અત્યંત પ્રિય હતો. તે મારા પિતામહ તમારા કહેવા પ્રમાણે નરકે ગયા હોવા જોઈએ, અને ત્યાં તો ઘણા દુઃખો સંભળાયા છે. તેથી જો તમારું વચન સત્ય હોય તો તેણે નરકમાંથી આવીને મને કેમ નિવેશ ન કયો કે હે પિત્ર ! તું પાપ કરીશ નહીં, અને હું તો પાપ કરવાથી ઘણું દુઃખ પામ્યો છું. આવી રીતે ન થવાથી મેં નિશ્ચય કર્યો કે દેહ અને શુભ એકજ છે, ભિન્ન નથી. તથા કોઈ પરદોષમા પણુ જતો નથી.” તે સાંભળીને આચાર્ય બોલ્યા કે—“ હે રાજા ! જો કોઈ પુરૂષને તમારો રાજાને લોગવતો તમે જાણ્યો હોય તો તમે તેને કઈ હાક કરો કે નહીં ? રાજાએ કહ્યું—“ તેને ઘણા પ્રકારની પીડા ઉપજાવીને મારીશ નાશું.” ત્યારે સૂરિ બોલ્યા—“ જો તે પુરૂષ તમને એમ કહે કે મને એક ક્ષણનાર મુક્ત કરો. કે જેથી હું મારા કુટુંબને શીખામણ આપુ કે હે પુત્ર ! આવું અદૃશ્ય કરવાથી હું અત્યંત કષ્ટનાશુ સ્થાન થયા છું. તેથી તમારે કોઈએ આવું કૃત કરવું નહીં. આ પ્રમાણે તમને પ્રાર્થના કરે તો તમે તેનું વચન અંગીકાર કરો કે નહીં ? રાજાએ કહ્યું—“ ના, હું તેને રજા આપું નહીં.” ત્યારે સૂરિ બોલ્યા કે—“ એજ રીતે તમારા પિતામહ તમને બોધ કરવા શી રીતે અર્હી આવી ગઈ ?” આ પ્રથમ પ્રશ્નો ઉત્તર પૂર્ણ થયો.

છે અને ઉપદ્રવ ન હોય ત્યારે ચારસો ભોજન મુખી ઉંચે જાય છે. તે વિષે કહ્યું છે કે—

“ જસારિ પંચ જોયણ સયાઈ ગંધો ય મળુમ્મ હોયસ્ત ।
ઉઠું ઘણદ જેણું, ન દુ દેવા તેમ આવંતિ ॥ ૧ ॥ ”

“ મનુષ્ય લોકનો ગંધ ચારસો અથવા પાંચસો ભોજન ઉંચે પ્રસરે છે. તેથી કરીને દેવો અહીં આવતા નથી. ” તથા—

“ સંકંતિ(ત) દિવ્યપેમા, પ્રિયપસતા સમસકલધ્યા ।
અણહીનમણુમ્મકજા, નરમયમગુહં ન શંતિ મુરા ॥ ૨૨ ॥ ”

“ દેવો દિવ્ય પ્રેમમાં સંકેષિતા હોય છે, વિગત મુખમાં આસક્ત હોય છે, તેમનાં કર્તવ્યો (કાર્યો) સમાપ્ત થયેતાં જ હોય છે, તથા તેમનાં કાર્યો મનુષ્યને આધીન હોતાં નથી. તેથી તેઓ આ અશુભ મનુષ્યલોકમાં આવતા નથી. ” તેથી તમારી પિતામહીનું અહીં આગમન સંભવતું નથી. કારણ કે તેમને મનુષ્ય ભવ સંબંધી મોહ હોતો નથી. તથા તેઓ આ મનુષ્ય લોકના દુર્ગંધને સહન કરી શકતા નથી. એ પ્રમાણે જીભ પ્રસારે ઉત્તર પૂર્વ થયે.

આ પ્રમાણે સૂરિએ શબ્દને પ્રત્યુત્તર આપ્યો તો પણ તે કરી શી જાયો કે—“ મારી પિતામહીને અહીં નહીં આવવાનું કારણ આપે બુદ્ધિના વૈભવથી કષ્ટેલી ઉપમાવડે સિદ્ધ કર્યું. પરંતુ મેં રેહ અને જીવને અભેદ (એકત્વ) ધારી મુક્તિઓથી સિદ્ધ કર્યો છે. તેથી મારી પ્રતિજ્ઞા સત્યજ છે. તે આ પ્રમાણે—એક ધારને મેં છિદ્ર વિનાની કુંભીમાં જીવતો નાંખ્યો હતો. પછી તે કુંભીને ૬૬ રીતે ઢાકી દીધી અને તેના પર ઘાતરફ મારી વિગેરે પદાર્થોના સ્પર્શ લેખ કર્યો, પછી ઘાટા દિવસે તે કુંભી ઉઘાડી, તો મારને મરે લો ભોયો. પરંતુ તેના જીવને નીકળવાનો કાંઈ પણ માર્ગ નોયો નહીં. તેથી મેં જાણ્યું કે—આની ચૈતન્યની શક્તિ એનાજ શરીરમાં હવ પામી છે. જો કદાચ જૂરો કોઈ જીવ પદાર્થે જોત તો તેને બહાર નીકળવાનો માર્ગ પણ હોત. તે માર્ગ નહીં હોવાથી મારી પ્રતિજ્ઞા સત્ય છે. ” આ પ્રમાણે શબ્દો કહ્યું. ત્યારે સૂરિયર જિજ્ઞાસુ

કે—“હે રાજન ! એક લેયરામાં દુંદુભિને વગાડનાર રહેલા હોય. તે લેયરાનું દ્વાર સારી રીતે દૃઢ બંધ કરીયે. અને પછી તે દુંદુભિ વગાડે, તો તેનો શબ્દ બહાર રહેલા મનુષ્યો સાંભળેકે નહીં ?” રાજાએ કહ્યું—“હા, સાંભળે” સૂરિ જોડ્યા—તે શબ્દને નીકળવાનું દ્વાર છિદ્ર કોઈ પણ ઠેકાણે જણાવ છે ?” રાજાએ કહ્યું—“ના.” સૂરિ જોડ્યા—જ્યારે સ્વર્ગ પરિણામવાળા શબ્દને નીકળવાનું દ્વાર દેખાતું નથી, તો આકાશનો જેવા અગ્રંથી આત્માને નીકળવાનું દ્વાર શી રીતે દેખાય ?” આ સૌંદર્ય પ્રશ્નનો ઉત્તર.

સૂરિ મહારાજે આ પ્રમાણે જવાબ આપ્યા છતાં રાજાને બરાબર શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થઈ નહીં. તેથી તેને ફરીથી કહ્યું કે—“હે ભગવાન ! આ પણ આપે પોતાની બુદ્ધિથી ઉપમા પ્રમાણ વડે અસ્ત્ર સિદ્ધિ કરી, તો પણ મારા હૃદયમાં તે વાત દૃઢ થઈ નથી. કારણ કે તેજ કુંભીમાં મુદિત કરેલા ચોરના કહેવત્ત મૃમિઆઓ પડેલા હતા તો તે છવો છિદ્ર વિનાઈ કુદરતે ક્યા દ્વારથી પેલા ? વગી ચોરના શરીરમાં પણ છિદ્ર દેખાતો કે જેથી તેના શરીરમાંથી છવો નીકળ્યા હોય એવું સ્પષ્ટ થઈ શકે. તેથી એ નિર્લય કથો કે વિકાસ પામેલા સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર એવું કપ મયુ તો એ રીતે મારી પ્રતિજ્ઞા સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર પ્રશ્નના ઉત્તર મ નિ જો.યા કે—“હે મુનિ, જોઈને મારા નપાયેલા કોળાના ના. મ અગ્નિ પેડેથી કે જેથી તે રહેલો કહ્યું—“હા તેમ અગ્નિના પ્રવેશ છે - સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર -” તે કોળાના ના. મ છિદ્ર નહ. છત્ર કહ્યું જે કહેલો સ્વસ્ત્ર ના. મ તે તે જ પ્રમાણે સ્વસ્ત્ર પણ કહેલો સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર -” છ એમ ના. મ કહ્યું કે નહ. સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર સ્વસ્ત્ર ના. મ ના. મ

પડે છે, અને જુવાને છોડેલું જાણ દૂર જાય છે. તેથી કરીને જીવ
 અને દેહનો અણેદ માનીએ તો તે સર્વ ઘટે છે, અર્થાત્ નાના શરી-
 રમાં યોડું જગ હોય અને યોડા શરીરમાં યોડું જગ હોય. તેથી
 કરીને સર્વ જીવોનું સમાન લક્ષણ માનવાથી તેમનું જગ પણ સમાન
 માનવાથી તે ઘટી શકતું નથી, તેથી મારી પ્રતિજ્ઞા જ સત્ય થાય
 છે. ” આ પ્રમાણે રાજાએ પૂર્વપક્ષ (પ્રશ્ન) કયો, ત્યારે આચાર્યે
 ઉત્તરપક્ષ કયો કે—” હે રાજન્ ! કોઈ જગવાન જુવાન ધનુષધારી
 શંસના અથવા શીખડાના ધનુષ ઉપર જાણ ચડાવીને તેને છોડે, તો
 તે જાણ જેટલી જૂમિને ઉત્તર ધર કરે છે. (જેટલે દૂર જાય છે.)
 તેથી જ જૂમિને તે જ જાણ તે જ ધનુષધારીએ જાળકને કોડા
 કરવાના ધનુષ ઉપર ચડાવીને મુક્યું હોય તો ઉત્તર ધર કરે ? કે
 સમીપની જૂમિમાં પડે ? ” રાજાએ કયું—” તે જાણ સમીપની
 જૂમિ ઉપર જ પડે, પરંતુ પ્રથમના ” ૧ ” ૨ ” ૩ ” ૪ ” ૫ ” ૬ ”
 ૭ ” ૮ ” ૯ ” ૧૦ ” ૧૧ ” ૧૨ ” ૧૩ ” ૧૪ ” ૧૫ ” ૧૬ ” ૧૭ ” ૧૮ ” ૧૯ ” ૨૦ ”

પ્રથમની જંટલોજ તેનો તોલ થયો. જરા પણ હીન-ઝોછો થયો નહોતો. તેથી મેં તર્ક કર્યો કે જો દેહથી લિંગ કાંઈ એવ પદાર્થ હોય તો તે એવ ગયા પછી શરીરનો કાંઈક પણ ભાર ઝોછો થવો જોઈએ. તેમ તો થયું નહિ. તેથી એવ અને શરીર એકજ છે. લિંગ લિંગ નથી એમ મારો પક્ષજ સિદ્ધ થયો. ” તે સાંભળીને આચાર્ય મહારાજે પ્રત્યુત્તરમાં જણાવ્યું કે-“હે રાજન! કાંઈ માણસ ખાટી પાણી ભરવાની ચામડાની મસકને ત્રાજવામાં નાખી તેનો તોલ નિશ્ચિત કરે. પછી તેજ મસકમાં વાયુ ભરીને ફરીથી ત્રાજવામાં નાંખીને તેનો તોલ કરે, તો તેમાં કાંઈ પણ ભારની વૃદ્ધિ થાય ? ” રાજાએ કહ્યું -“ના, કાંઈ પણ વધે નહીં ” સૂરિ જોડવા-“જો તેમાં ભારની વૃદ્ધિ ન થાય, તો અમૂર્ત એવા આત્માનો ભાર શરીરમાં શી રીતે વધે ? ” એ ઉઠ્ઠા પ્રશ્નનો ઉત્તર પૂર્ણ થયો. ૬.

ત્યારપછી રાજાએ ફરીથી પૂર્વપક્ષ કર્યો કે-“એક ચારને મેં સૂકમ કંકડા કરીને જોયો તો તેમાંથી ચામડી, રૂધિર વિગેરે સાત ધાતુઓ જોઈ તથા મલ મૂત્ર જોયા પરંતુ કાંઈ પણ સ્થાને એવને જોયો નહીં તેથી મેં નિર્ણય કર્યો કે એવ અને શરીર એકજ છે લિંગ નથી. ” આ પ્રમાણે પ્રદેશી રાજાનું વચન સાંભળીને સૂરિ મોં વાડ-“હ પ્રશ્ન-શ્રી રાજન ! જુ પણ વનપાણી પીકનો જેવા આત્મા ન હોય કે નાજાએ પછય કે “વનપાણી જનનુ ૬૯. ” આચાર્ય જો વાડ-

કરી કરીને માનવામાં આવે છે. ૧. આપાપતિની સમાધામાં કોઈ અપ-
રાધ કરે તો તેને માનવરૂ માનના પૂજારી અપમાનમાં આવે છે. ૨.
પ્રદાનની સમાધામાં અપરાધ કરનારને લોકાની નપાચેડી સુતીવટે
કપાળમાં દામ દેવાય છે. ૩ અને જરિની સમાધામાં અપરાધ કરનારને
અપેચો વાળિવટે નિરરકાર કરે છે ૪. આ પ્રમાણે દંડ અપાય છે.”
તે મંત્રીની મૂંઝવણ બોધાય છે—“ હે રાજા ! આ પ્રમાણે અભગા
છતાં તું અમને કેમ ઉપાતંબ દે છે ? કે તું કુમુદિત કરીને વાંચાર
બોલે છે કે મારી જ પ્રતિજ્ઞા સત્ય છે, એવું તોડીને તું વચનને
ધારણ કરે છે. તંત્રી તને અપરાધીને અમારે આવે તારા દંડ કરવા
ચોગ્ય છે. ” આ રીતે સાતમા પ્રશ્નનો ઉત્તર સમાપ્ત થયો. ૭. અર્ધા
કોઈ ભ્રમ કહે છે કે—“ તમારે મને આવું (તું મૂર્ખ છે એવું)
કહેવું ચોગ્ય નથી ” આ વાક્યથી આરંભીને તેનું મૂંઝવે સમાધાન
કરું ત્યાં સુધીનો આઠમો પ્રશ્ન અંતર્યામી.

ત્યારપછી પ્રદેશી રાજા બોલ્યો કે—“ હે પૂજ્ય ! પહેલા જ
પ્રશ્નમાં માન મનની કાપના આપે કરી બતાવી, તે જ વખતથી
હું પ્રતિજ્ઞામાં પાડ્યો છું. તે. પણ યજ્ઞ પ્રાપ્ત કરવાથી મને લાભ
છે. એમ પારીને મેં વચન ધારણ કરી છે. હવે આપ તો મહારાજાની
છા, તેથી મને શરીરથી લિજ્જા ઇવ દેખાડો. ” આ પ્રમાણે રાજાએ
કહ્યું, તેજ વખતે તેની પાસે રહેલા વૃક્ષના પાદક તથા તેની નાની
શાખાઓ અલાયમાન થઈ તેમજાને આવ્યાર્થે કહ્યું કે—“ હે રાજા !
આ વૃક્ષના પાદક તથા શાખાઓને કોઈ દેવ કે બીજે કોઈ હલાવે
છે ? ” રાજા બોલ્યો—“ એને વ.યુ હલાવે છે તેમાં શો સંદેહ છે ? ”
મૂંઝવે કહ્યું—“ તુ વાયુને કુલે છે ? ” રાજા બોલ્યો—“ ના, હું
અધુવટે જોતો નથી, પરંતુ તે વાયુ નપશ ગુણે કરીને પ્રત્યક્ષ જ છે
બહે અધુર્ગા પ્રત્યક્ષ ન હોય ” ત્યારે મૂંઝવણ બોલ્યો—“ નંમ તુ
વાયુને અધુર્ગા જોતો નથી અને તપશ્ચર્યા દર્શિવવટે પ્રત્યક્ષ માને છે
એજ રીત તાન ગુણવાળા ઇવને મનવંદ પ્રત્યક્ષ સ્વીકાર કર.
તે પણ અધુર્ગા પ્રત્યક્ષ નથી ” આ આઠમો અથવા નવમો પ્રશ્નો-
ત્તર થયો. ૮-૯

ફરીથી રાજાએ પૂછ્યું — “આપે કંથવાનો અને હાથીનો પણ જીવ સરખોજ કહો તે શી રીતે માની શકાય ? નાના સ્થાનમાં નાની વસ્તુ રહી શકે છે. અને મોટી વસ્તુ તો મોટા સ્થાનમાં રહી શકે તેજ યોગ્ય છે. આચાર્ય બોલ્યા—“હે આયુષ્મન ! આ તારા પ્રશ્નના જવાબમાં દીવાની પ્રભાનું દ્રશ્ય જાણવાનું છે. દીવાને કોઈ મોટી શાળામાં રાખ્યો હોય તો તે આખી મોટી શાળામાં પ્રકાશ કરે છે, તેજ દીવો નાના ઘરમાં મૂક્યો હોય તો તે તેટલાજ ઘરને પ્રકાશિત કરે છે, તેજ દીવાને ઘડામાં રાખ્યો હોય તો તે ઘડાનો જ ઉગ્રોત કરે છે, અને તેજ દીવાને નાના કગસમાં રાખ્યો હોય તો તે તેનેજ પ્રકાશિત કરે છે. એજ રીતે આત્મા પણ જેટલા શરીર રૂપ ક્ષેત્રને અવગાદીને રહ્યો હોય, તેટલા જ શરીરક્ષેત્રને ચેતના રૂપ શુદ્ધે કરીને પ્રકાશિત કરે છે. આ નવમો અથવા દશમો ઉત્તર ભાગનો ૬-૧૦.

આ પ્રમાણે આચાર્યે કહ્યું, ત્યારે ફરીથી રાજા બોલ્યો કે-જે કે આપના વચન સાંભળીને હું નિ શકપણે પ્રતિબોધ પામ્યો છું, તો પણ મારા બાપદાદાનો ચિરકાળથી આવનો માર્ગ ત્યાગ કરવા હું સમર્થ નથી. આ પ્રમાણે તેનું વચન સાંભળીને સૂરિ બોલ્યા— “હે રાજન ! આ રીતે બોલવાથી તો તું લોહવણિક કેવો હતો ? સૂરિબોલ્યા-સાંભળ.

કોઈ એક મામમાં ઘણા વણિકો એકઠા મળી માડાઓ ભરૂં કોઈ ગામ તરફ આવ્યા, માર્ગમાં તેઓએ એક લોહ (લોહા)ની ખાણ જોઈ, તેથી તે સર્વેએ પોતપોતાના સર્વ માડાઓ લોહથી ભરી દીધાં. પછી તેને વેચવા માટે કોઈ નગર તરફ જતા માર્ગમાં એક તાત્રાની ખાણ તેમની દ્રષ્ટિએ પડી. તે જોઈને તેઓ હર્ષ પાત્રી પરસ્પર બોલ્યા કે બહો ! આ તાણું લેવાથી આપણને ઘણો લાભ થશે, તેથી આ લોહાનો ભાર ત્યાગ કરીને આપણે તાંબું જ લઈએ. તે સાંભળીને માત્ર એકજ વણિક વિના બીજા સર્વેએ તે વચન અંગીકાર કર્યું અને લોહનો ત્યાગ કરી સર્વ માડાઓ નાંગાથી ભરાં. તે એકજ વણિકે “મર્જીકૃતં મુઠ્ઠનિનઃ પરિશ્લેષ્યન્તિ” “પંડિત પુરૂષો જેનો અંગીકાર કર્યો હોય તેનું જ પાલન કરે છે. ” એમ વિચારીને તે

નાના પ્રકારના દેશોની ભાષાને જે ભાષો, તે નાનાવિષ દેશ
ભાષા કહેવાય છે આચાર્યને બિજા મિત્ર દેશોમાં ગિયરતું ૫૩
છે, તેથી તેઓ જો તે તે દેશની ભાષા ભાષામઃ ત્રિગુણ
હાય, તો તે તે દેશના લોકોને તે તે ભાષાએ કરીને
પ્રતિષેધ આપવા સમર્થ થઈ શકે છે. અન્યથા થઈ શકવા નથી આ
ભાષાની મનો મુજબ ૫૪ ૫૫

“ ગંગાદે આચાર્ય મુજા ”-આચાર્ય પાંચ પ્રકારના આચાર્ય
કરીને મુજા હોવા જોઈએ ન પાગ આચાર્ય આ પ્રમાણે-જ્ઞાનના
આ ચારે કરીને મુજા હોય છે. તેથી મીત્ર, ગુરુ, અધિક, મનઃપાત્ર
અને કેવળ આ પાંચ જ્ઞાનમાથી જ મળે તે કેમ પણ એક તે
વિશેષ જ્ઞાનવડે મુજા હોવા જોઈએ અને જ્ઞાન નામની કાળે વિનય
પૂર્વક કરીને મુજાની આચાર્યને પાવણ કરવાવાળા એ વીરમો મુજ
કરો, ૨૭

દર્શનાચાર મુજા-દર્શનના આચાર્ય કરીને મુજા, આર્જી
દર્શન ને દર્શન સમ્યક્-અન્યને વિશે જ્ઞાન ભાવનું, તેથી આચાર્ય
સર્વાંગના આનંદવડે મુજા હોવા જોઈએ એ એકવીરમો મુજ, ૨૧

ચાન્દ્રાચાર મુજા-ચાન્દ્રાચાર આચાર્ય કરીને મુજા હોવા
જોઈએ ૭ આવીરમો મુજ ૨૨

૨૩ આચાર્ય મુજા-૨૩ ૩૪ આચાર્ય કરીને મુજા હોવા
જોઈએ એ એકવીરમો મુજ ૨૩

૨૪ આચાર્ય મુજા-૨૪ આચાર્ય મળ, મળ અને કાપાનું જા
નું જ આચાર્ય કરીને મુજા હોવા જોઈએ, તે વીરમો કરીને
મુજા હોવા જોઈએ, એ એકવીરમો મુજ ૨૪

૨૫ આચાર્ય મુજા-૨૫ આચાર્ય અને તે નામને અમુક
જાન કરીને મુજા હોવા જોઈએ, તે કેવળ વિધિને ભાવનું હોવા
જોઈએ, એ એકવીરમો મુજ ૨૫

૨૬ આચાર્ય મુજા-૨૬ આચાર્ય અને તે નામને અમુક
જાન કરીને મુજા હોવા જોઈએ, તે કેવળ વિધિને ભાવનું હોવા
જોઈએ, એ એકવીરમો મુજ ૨૬

“ શબ્દ નિત્ય છે, અમૂર્ત છે માટે, ઘટની જેમ ” અહીં શબ્દને વિષે નિત્યપણું સાધ્ય છે, અને અમૂર્તપણું એ સાધન છે. તે બંને (સાધ્ય અને સાધન-નિત્યપણું અમૂર્તપણું) ઘટ રૂપી દષ્ટાંતમાં સંભવતુ જ નથી. કારણ કે ઘટમાં અનિત્યપણું રહેતું છે તેથી સાધ્ય વિરુદ્ધ છે, અને ઘટમાં મૂર્તપણું રહેતું હોવાથી સાધન વિરુદ્ધ છે. તેથી આ આહરણતદ્વાય કહેવાય છે. અથવા તો દષ્ટાંતમાં અસંભવ વચન બોલતું ને પણ આહરણતદ્વાય કહેવાય છે. જેમકે કોઈ માણસ નિયમ લેતા આ પ્રમાણે બોલે કે—“ હું સર્વથા પ્રકારે મૃત્યાવાદનો ત્યાગ કરું છું ” ગુરના મસ્તકના ઉઠનની જમ. ” આ પ્રયોગમાં જો કે ગુરના મસ્તકનો ઉઠ નર્વથા પ્રકારે ત્યાગ કરવા લાયકજ છે, તો પણ આવું દષ્ટાંત સભામાં બોલવું અયોગ્યજ છે. તેથી આ પણ આહરણતદ્વાયજ કહેવાય છે. અથવા જે દષ્ટાંતમાં સાધ્ય સંભવતું હોય, પરંતુ તેમાં બીજે દોષ ઉત્પન્ન થતો હોય તો તે પણ આહરણતદ્વાયજ કહેવાય છે. જેમ કોઈએ આ પ્રમાણે પ્રયોગ કર્યો—“ પુણ્યના કાલ માં અધિક અધિક પ્રવર્તન કરવો, અધિક અધિક પુણ્યનું કારણ છે માટે. ” જેમકે નારદીય પુરાણમાં કથું છે કે—

“ વરં કૃપશતાઢાપી, વરં વાપીશતાન્કતુઃ ।

વરં ક્રતુશતાન્પુત્રઃ, મન્યં પુત્રશતાઢરમ્ ॥ ”

“ મેં કૃપા કરાવવા કરતાં એક વાર કરાવવી સારી છે, સો વારો કરાવવી તે કરતાં એક વાર કરવા સારો જ. સો યજ્ઞ કર્યા કરતાં એક પુત્ર ઉત્પન્ન કરવો સારો છે, અને મેં પુત્ર ઉત્પન્ન કરવા કરતાં સન્ય બોલવું, તે સાડો જ ”

અહીં સન્યને પુણ્યનું કારણ કહવું ને યોગ્ય છે. પરંતુ કૃપા, વાચ વિગેરે નો જ સાચા કારણો દોવાથી દાખલો ન મળે છે. તેથી આ પણ આહરણતદ્વાયજ કહેવાય છે. અથવા કાલ બુદ્ધિમાન બોલે. કે—“ આ જગત કોઈનું બનાવેતું છે. વિરૂદ્ધ પ્રકારના સંનિવેશ-વાતું છે માટે જેમ જેમ ઘટને કદા કુખાર છે, તેમ જગતનો પણ કદા કોઈ દોષો બેઠેલો. અને તેથી તેનો કદા જ છે તે મધ્યસ્થ છે. ” આ પ્રયોગમાં ઘટને કદા કુખાર કદા તે જાન-દષ્ટાંત છે. તે

કુંભાર જાનીશર છે (હાથર નથી) તેથી આ દેશાતે કરીને જમનના
 કર્તાપત્રે કરપના કરેલા હાથરનું પણ જાનીશર પણ જ સિદ્ધ
 થયું. તેથી આ પણ આદરણીય કરેલાય છે. આ સર્વ ચોક્ક
 નેદમઃ મહાવા. ૩. હવે ઉપન્યાસોપનય નામનો વ્યાધો ભેદ કહે છે.
 પોતાનો મગ સ્થાપન (પ્રસિદ્ધ) કરવા માટે દેશાત રૂપે જે વસ્તુ
 સ્થાપન કરી (કહી) દોષ. તેજ દેશાતમા તેના જ મતને ખડન
 કરનારો કોઈ એક ધર્મ (શુભ) કે જે તે દેશાતમા જ રહેતો દોષ
 તેને સ્થાપન કરવામા આવે. તો તે ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે.
 જેમકે—“ આત્મા અકર્તા છે. અમૂર્ત છે માટે આકાશની જેમ. ”
 આ પ્રમાણે સાખ્યમતવાદીએ પોતાનો મગ સ્થાપન કર્યો. તે ઉપર
 કોઈ કહે છે કે—આકાશ અભોક્તા પણ છે, તેથી આત્માને અભો-
 કતા પણ માનવો પડ્યો અને તેમ જાનવું સાખ્યતા મતને અનિદ
 છે. જેમકે તેઓ આત્માને લોકતા તો માને છે અથવા કોઈએ જે
 પ્રયોગ કર્યો દોષ, તેમાજ કોઈ બીજો પ્રશ્ન કરે ત્યારે તેને તેજ
 ઉત્તર આપે, તો તે પણ ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે જેમકે—“ જે
 જોએ સર્વ સમનો ત્યાગ કર્યો દોષ, તેઓ વસ્તુ-પાચાદિકનો સંમદ
 કરતા નથી અપભરેષ સ્વાર્થી વિનંતી જેમ ” આ પ્રમાણે કોઈએ
 કહ્યું, તેને બીજા કોઈએ પ્રશ્ન કર્યો કે “ તેઓ કુટ્ટી વિચેરે કા
 મહલ કરે કે નહી ? ” આનો પ્રશ્ન કરનારને “ સમદ કરતા નથી ”
 એવું ઉત્તર આપનારે. તેથી આ પણ ઉપન્યાસોપનય કહેવાય
 છે આ પ્રમાણે દેશાતે ન થી એ પૂલ થયું છે

હવે આ ઉપન્યાસોપનય નામનો વ્યાધો ભેદ કરીને જમનના
 કર્તાપત્રે કરપના કરેલા હાથરનું પણ જાનીશર પણ જ સિદ્ધ
 થયું. તેથી આ પણ આદરણીય કરેલાય છે. આ સર્વ ચોક્ક
 નેદમઃ મહાવા. ૩. હવે ઉપન્યાસોપનય નામનો વ્યાધો ભેદ કહે છે.
 પોતાનો મગ સ્થાપન (પ્રસિદ્ધ) કરવા માટે દેશાત રૂપે જે વસ્તુ
 સ્થાપન કરી (કહી) દોષ. તેજ દેશાતમા તેના જ મતને ખડન
 કરનારો કોઈ એક ધર્મ (શુભ) કે જે તે દેશાતમા જ રહેતો દોષ
 તેને સ્થાપન કરવામા આવે. તો તે ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે.
 જેમકે—“ આત્મા અકર્તા છે. અમૂર્ત છે માટે આકાશની જેમ. ”
 આ પ્રમાણે સાખ્યમતવાદીએ પોતાનો મગ સ્થાપન કર્યો. તે ઉપર
 કોઈ કહે છે કે—આકાશ અભોક્તા પણ છે, તેથી આત્માને અભો-
 કતા પણ માનવો પડ્યો અને તેમ જાનવું સાખ્યતા મતને અનિદ
 છે. જેમકે તેઓ આત્માને લોકતા તો માને છે અથવા કોઈએ જે
 પ્રયોગ કર્યો દોષ, તેમાજ કોઈ બીજો પ્રશ્ન કરે ત્યારે તેને તેજ
 ઉત્તર આપે, તો તે પણ ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે જેમકે—“ જે
 જોએ સર્વ સમનો ત્યાગ કર્યો દોષ, તેઓ વસ્તુ-પાચાદિકનો સંમદ
 કરતા નથી અપભરેષ સ્વાર્થી વિનંતી જેમ ” આ પ્રમાણે કોઈએ
 કહ્યું, તેને બીજા કોઈએ પ્રશ્ન કર્યો કે “ તેઓ કુટ્ટી વિચેરે કા
 મહલ કરે કે નહી ? ” આનો પ્રશ્ન કરનારને “ સમદ કરતા નથી ”
 એવું ઉત્તર આપનારે. તેથી આ પણ ઉપન્યાસોપનય કહેવાય
 છે આ પ્રમાણે દેશાતે ન થી એ પૂલ થયું છે

હવે આ ઉપન્યાસોપનય નામનો વ્યાધો ભેદ કરીને જમનના
 કર્તાપત્રે કરપના કરેલા હાથરનું પણ જાનીશર પણ જ સિદ્ધ
 થયું. તેથી આ પણ આદરણીય કરેલાય છે. આ સર્વ ચોક્ક
 નેદમઃ મહાવા. ૩. હવે ઉપન્યાસોપનય નામનો વ્યાધો ભેદ કહે છે.
 પોતાનો મગ સ્થાપન (પ્રસિદ્ધ) કરવા માટે દેશાત રૂપે જે વસ્તુ
 સ્થાપન કરી (કહી) દોષ. તેજ દેશાતમા તેના જ મતને ખડન
 કરનારો કોઈ એક ધર્મ (શુભ) કે જે તે દેશાતમા જ રહેતો દોષ
 તેને સ્થાપન કરવામા આવે. તો તે ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે.
 જેમકે—“ આત્મા અકર્તા છે. અમૂર્ત છે માટે આકાશની જેમ. ”
 આ પ્રમાણે સાખ્યમતવાદીએ પોતાનો મગ સ્થાપન કર્યો. તે ઉપર
 કોઈ કહે છે કે—આકાશ અભોક્તા પણ છે, તેથી આત્માને અભો-
 કતા પણ માનવો પડ્યો અને તેમ જાનવું સાખ્યતા મતને અનિદ
 છે. જેમકે તેઓ આત્માને લોકતા તો માને છે અથવા કોઈએ જે
 પ્રયોગ કર્યો દોષ, તેમાજ કોઈ બીજો પ્રશ્ન કરે ત્યારે તેને તેજ
 ઉત્તર આપે, તો તે પણ ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે જેમકે—“ જે
 જોએ સર્વ સમનો ત્યાગ કર્યો દોષ, તેઓ વસ્તુ-પાચાદિકનો સંમદ
 કરતા નથી અપભરેષ સ્વાર્થી વિનંતી જેમ ” આ પ્રમાણે કોઈએ
 કહ્યું, તેને બીજા કોઈએ પ્રશ્ન કર્યો કે “ તેઓ કુટ્ટી વિચેરે કા
 મહલ કરે કે નહી ? ” આનો પ્રશ્ન કરનારને “ સમદ કરતા નથી ”
 એવું ઉત્તર આપનારે. તેથી આ પણ ઉપન્યાસોપનય કહેવાય
 છે આ પ્રમાણે દેશાતે ન થી એ પૂલ થયું છે

છે. તેના પશુ ચાર પ્રકાર છે. દ્રવ્યાપાય ૧, ક્ષેત્રાપાય ૨, કાઠાપાય ૩ અને ભાવાપાય ૪. તેમાં જે પ્રયોગમાં દ્રવ્યને જ અનર્થરૂપે દર્શાવતી રીતે કહેવામાં આવે, તે દ્રવ્યાપાય કહેવાય છે. તેનો પ્રયોગ આ પ્રમાણે “દ્રવ્યાપાય ત્યાગ કરવા લાયક છે. અનર્થનું કારણ છે. માટે જે વહિક ભાઈઓની જમ. અહીં જે વહિક ભાઈઓની કથા આ પ્રમાણે-

કોઈ જે વહિક ભાઈઓ પરદેશ જઈ ધન ઉપાર્જન કરી પોતાના ઘર તરફ ચાલ્યા. પોતાના મામની સમીપે આવતાં માર્ગમાં એક સુવર્ણની ભરેલી વાંસળી તેઓને હાથ લાગી. તેના હોભથી તે બન્નેના મનમાં એક ળીબને મારવાનો અધ્યવસાય થયો. તેથી તે બન્નેએ પોતપોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે “જન્મથી આરંભીને અમેને પરસ્પર અત્યંત પ્રેમ છે, તેમાં જે આ દુષ્ટ અધ્યવસાય ઉત્પન્ન થયો, તેનું કારણ આ દુષ્ટ દ્રવ્યજ છે. તેથી કરીને આ દુષ્ટ વાંસળીનો જ ત્યાગ કરવો યોગ્ય છે.” આ પ્રમાણે વિચારીને તે બન્નેએ પોતાના નગરની સમીપના દ્રુમાંજ તે વાંસળી નાંખી દીધી. તે વાંસળીને કોઈ મત્સ્ય ગળી ગયો. પછી બન્ને ભાઈઓ ઘેર આવ્યા. માતાજી ચરણમાં નમસ્કાર કર્યો. તેમને એક બેઠેન હતી. તે તેમને મારી ભોજન તૈયાર કરવા સાડું નગરમાં છાક લેવા ગઇ. તે વખતે કોઈ ધીવર (મચ્છીમાર) પાસેથી તે જ વાંસળીવાળા મત્સ્યને લીધો. પત્ની ઘેર આવીને તેણી છરીવડે તે મત્સ્યને કાપવા લાગી તેવામાં તેના ઉદરમાંથી તે સુવર્ણની વાસળી નીકળી તે વાંસળીને તેણી પોતાના કંચુકમાં છુપાવવા લાગી તે તેણીની માતાએ તેણીને જોઈ તેથી “હે પત્તા! શું સંતાડે છે ?” એમ માતાએ કહીને તેણીના કંચુકમાં હાથ નાંખ્યો. એટલે તરતજ તે બેઠેને માતાને છરીવડે મર્મ સ્થાનમાં વીંધી. તેથી માતા તત્કાળ મરણ પામી. તે જોઈ ભયભીત થયેલી બેઠેને તે વાંસળી ભાઈઓને દેખાડી. તે જોઈને ભાઈઓએ વિચાર કર્યો કે-“અહો ! દ્રવ્ય અનર્થનું મૂળજ છે.” આ પ્રમાણે સંસારથી ઉદ્દેગ પામીને તે બન્નેએ દીક્ષા મહણ કરી. અનુક્રમે તેઓ ચારિત્રનું પાઠન કરી સફળિ પામ્યા. આ પહેલું દ્રવ્યાપાય ૩૫ તા. હરણ કહેવાય છે.

હવે જે ક્ષેત્રમાં અપાયનો-અનર્થનો સંબંધ દોષ, તે બીજું

દેવમા ઉત્તમ થયો. ત્યાંથી ચલીને દૃષ્ટિવિષ્ણુ અર્પ થયો. ત્યાં કાંઈક નિમિત્ત મળવાથી તેને બળિ સ્મરણ થયું. અને સાધુના ભવમાં ક્રોધ કર્યો હતો તેનું કૃષ્ણ મળ્યું તે બળ્યું, તેથી વૈરાગ્ય પામી અનગન બહુ કરી મિત્રગણ સંતાઈ રહ્યો. આ અવસરે તે દેશના રાજાનો કુમાર સર્પદંશને લીધે મરણ પામ્યો. તેથી ક્રોધ પામેલા રાજાએ ગાડૂડીઓને આજ્ઞા આપી કે— “ જો કોઈ જ્યાં સર્પ હોય, તે સર્પને પકડીને મારી નાખો. ” ને ઉપરથી કોઈક ગાડૂડી આ અનગન બહુ કરનાર નાગને મંત્રના બળથી બિલભાગી બહાર કાઢવા લાગ્યો. તે વખતે તે સર્પે વિચાર કર્યો કે જો હું બહાર નીકળીશ તો મારી દૃષ્ટિથી આ ગાડૂડી બળીને મરણ પામશે. તેથી તે પૂછડાના બાગથી બહાર નીકળવા લાગ્યો. તેના ગાડૂડીએ ટુકડે ટુકડા કરી નાખ્યા. તો પણ તેણે સમાધિને ભંગ કર્યો નહીં. આ એક બાવાપાય નામનું આહરણ કંઈ. ત્યાર- પછી તે સર્પ પણ મરીને ઇત્ત નામના રાજાનો પુત્ર થયો. તેણે બાહ્યાવસ્થામાં દીક્ષા મહુ કરી. તે નાગદત્ત નામનો કુક્ષિતિર્ય ચના ભવભાગી આવેલો હોવાથી અત્યંત ક્રુધાતુર થયો, તેથી સૂર્યનો ઉદય થાય ત્યાંથી પ્રારંભીને સૂર્યાસ્ત પર્્યંત જોજન કર્યો કરતો હતો. તેથી તે લોકમાં ધ્રુંગ, નામે પ્રસિદ્ધ થયો. તે એકલા ચાર માસના ઉપવાસ કરનારા આ સાધુઓની સાથે કોઈક ગામમાં આમામુ રહ્યો. ત્યાં તે હ મેળા આદાર સાધીને તે ચાતુર્માસ ઉપવાસી સાધુઓને નિમત્રણ કરતા હતા. એકલા તેના કોષથી તેના આહારમ- યુકયા તો પણ કોષઉપી બાવાપાયનો નાગ કરનાર આ ધ્રુંગદુએ તેમના યુકને અમૃત સમાન ગળી આહાર કરવા માડ્યો. તે અવસરે તેના શુભથી વચ થયેલી શાસનદેવીએ તે ચાતુર્માસ ઉપવાસી સાધુઓને પ્રતિગ્રોધ કરવા માટે ત્યાં આવીને તેઓને પૂછ્યું કે— “ નાગદત્ત સાધુ કયા છે ? હું તેને વાદવા આવી છું. ” ત્યારે તેઓ જોડ્યા કે— “ હે ભદ્રે ! તે તારે યોગ્ય સાધુ બાવા બેડો છે. નવ. જઈને તેને વાદ. ” તે સામગીને શાસન દેવીએ ત્યાં જઈ તેને વાદના કરી. તે વખતે સર્વ બાવાપાયને વર્જનારા તેણે શપથ ગ્રેહીતર આટલ થઈ કેવળજાન પ્રાપ્ત કર્યું. દેવોએ તેના કેવળી મદિમા કર્યો.

ને શાસ્ત્રીને આ ચાર સાધુ તેને પ્રમાણી કેવળમાનને પામ્યા. આ
બીજું આજ્ઞાપાત્ર નામનું આદરણ થયું. આ રીતે ચાર પ્રકારનું
અપાય આદરણ સમાપ્ત થયું. ૧

દુવે બીજા ઉપાય આદરણની વ્યાખ્યા કરે છે. તેમાં પ્રથમ
ઉપાય આદરણ એટલે શું ? તે કહે છે—ઉપાયવટે જે અર્થ સાધવા
લાયક રોષ તે ઉપેક્ષા કરેલાય છે. તે પણ દુઃખ, દીવ, કાગ અને
આવ એમ ચાર પ્રકારનો છે. તેમાં જ સાધન રોષ તે ઉપાય કરેલાય
છે. તે ઉપાયજ આદરણ એટલે દહન રોષ તો તે ઉપાય આદરણ
કહેલાય છે. તેમાં પ્રથમ દુઃખોપાય આદરણને વિષે આ પ્રમાણે
પ્રયોગ કરેલો—“સુવર્ણાદિક દ્રવ્ય રસાયણાદિક ઉપાયવટે સાધવા
લાયક છે. ધાતુવાદની સિદ્ધિની અંશ” અર્થા સુવર્ણરૂપી દ્રવ્ય
સાધવાલાયક છે, તેમાં ધાતુવાદની સિદ્ધિએ ઉદાહરણ છે, એજ
પ્રમાણે દુઃખોપાયના બીજા ઉદાહરણો પણ અણુવાં તથા દેવરૂપ
સાધ્યને વિષે ઉપાય રૂપ ઉદાહરણ જે કહેવું. તે દેવોપાય ઉદાહરણ
કહેલાય છે. જેમકે—દેવને ખેડવા માટે હાથ, જગદ વિગેરે સાધનો
એટલે તો તેજ આદરણ કહેવાય. તે દેવોપાય આદરણ કહેવાય
છે તથા કાગને અલગ માટે જાણીયત અને શુભાચાર વિગેરે
ઉપાય છે તથા તેજ આદરણ કહેવાય. તે પણ અણુવાં તથા
દેવ સાધ્ય પુરુષને મનને અલગ થઈ જાય તે ઉપાય
કહેવાય તથા તેજ આદરણ કહેવાય. તે પણ અણુવાં તથા
દેવ સાધ્ય પુરુષને મનને અલગ થઈ જાય તે ઉપાય

વિચાર કર્યો કે-“કોઈ આવશ્યક કાર્યને હીંધે કોઈ પુરૂષે આવું સાહસ કર્યું છે. અને તે પણ આવી ચોરી કરનાર કોઈ નીચ કુળનો હોવો જોઈએ.” આ પ્રમાણે વિચારીને તેણે તે ચોરનો ભાવ જાણવા માટે તેના નીચ કુળના મનુષ્યોને એકઠા કરીને તેમની પાસે તેણે એક કથા કહી-
 -એક મોટી ઉગ્મરની કન્યા પોતાને ઇષ્ટવરની પ્રાપ્તિ થવા માટે કામ-
 દેવની પૂજા કરવા હંમેશા એક આરામમાંથી પુષ્પની ચોરી કરતી હતી. હવે તે ઉદ્યાનપાલક હંમેશાં સુંદર પુષ્પોની ચોરી થતી જાણીને એકઠા ચોરને પકડવા માટે એક લતામંડપમાં સંતાઈને રહ્યો. પછી તે પુષ્પોને ચોરનારી કન્યાને તેણે પકડી. ત્યારે તે બોલી કે-“હું ઇષ્ટવરની પ્રાપ્તિને માટે કામદેવની પૂજા કરવા આ પુષ્પોને લઉં છું. તેથી મને આ અપરાધને યોગ્ય દંડ આપ.” તે સાંભળીને તે બોલ્યો કે-“તારે પરણ્યા પછી તેજ દિવસે પતિને સંગમ કર્યા પહેલાં જ મારી પાસે આવવું. આજ તારો દંડ યોગ્ય છે.” તેણીએ પણ તેનું વચન અંગીકાર કર્યું. ત્યારપછી કેટલેક કાળે તેણી અલીપ્ત વરને પરણી તે વખતે રાત્રીએ તેણીએ પોતાના પતિને પોતાની કંદેલી પ્રતિજ્ઞા નિવેદન કરી, તે સાંભળીને તેણીને સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળી જાણીને તુટ થયેલા પતિએ આરામિક પાસે જવાની રજા આપી. રાત્રિને સમયે તેણી આરામિક પાસે જતી માર્ગમાં ચારોએ પકડી. તે વખતે આ સ્ત્રીએ પોતાની પ્રતિજ્ઞા સત્ય કરવા માટે પોતાના પતિની પણ આજ્ઞા મળી ઉ એ વાત કહી તે સાંભળીને ચારોએ કહ્યું કે-“હે સ્ત્રી! આરામિકનો મનોરથ સફળ કરીને તારે અહીં આવવું.” તેણીએ તે અંગીકાર કર્યું. પછી ત્યાંથી આગળ ચાલતી તેણીને એક રાક્ષસે પકડી. તેની પાસે પણ તેણીએ સત્ય વાત કહી. તેથી પ્રસન્ન થયેલા રાક્ષસે પણ ચોરની જેમ કહીને તેણીને સુક્રી દીધી. ત્યારપછી તે સ્ત્રી ઉપવનમાં આરામિક પાસે ગઈ અને પોતાના પતિની આજ્ઞા, ચોરની અને રાક્ષસની આજ્ઞા મળી તે વાત નિવેદન કરી. તે સાંભળીને “અહો! આ સ્ત્રીની કેવી સત્ય પ્રતિજ્ઞા ?” એમ વિચારી આરામિક તુટ-માન થયો. અને પોતાની બેદન તરીકે તેણીને અંગીકાર કરી રજા

તેનું અમોઘ વચન કહ્યું તે તેની ધર્મદેશના બાળપણી. વાવ જમી તે
સાસાર બાળપણે. તેમણી કમળને કાઢ્યું તે નિર્વાણ બાળ્યું. આ
રજાપનાચ્ચ કરીને અંમ જણાવ્યું કે—કાઢવની જેવા વિવેચમાં પુ-
નર્ગતા પરણીયાના આચાર્યો કમળપૂરી ભવ્ય પ્રાણીને પણ બાળપૂરી
મગાવમાળી મદ્યાર કાઢી શકતા નથી મોક્ષ પમાડી શકતા નથી
જ્યને સાચું પમાડી શકે છે તેથી તેની ધર્મદેશના બહે ભવ્ય પ્રાણીનો
મદ્યાર રજાપના કરી આ રજાપના રજાપનાચ્ચ કરીને પણ પરમન-
ના કલ જનન રજાપનાચ્ચ રજાપનાચ્ચ તેથી તે રજાપના કમ કહેજા
તે રજા કહેજાચ્ચ રજાચ્ચ રજાપના કમ આરજાચ્ચ થયું.

અથવા પાતાના રાવનુ આગ્રહાવન કરવા માટે પાતાની કપ
 રાવનુની સ્થાપના કરવી, ૧ પણ સ્થાપન કર્મ કરેવાય છે. જેમકે—
 કોઈ એક બાલિસાનના વ્યાધિવાળા માગીએ રાજમાર્ગમાં જતાં વ્યવ
 મયોજનની તથા પડો ૧ પાતાને રોગ મુખાવવા માટે તે વિષા કૃપ
 પુષ્પના ફલથી તથા ૧ એક પેદાએ તેને પૂછયું કે—'આ મું
 ત્વારે તે બેઠાં છે કે આ બેઠાં દિશુશિવ નામના દેવ પ્રતઃ થવા
 છે તેની મેં પુછાવડે ત્થા કરી ' આપુ તેનું વચન સાંભળી
 બન્ને જનાને ૫૬૫ ને જ્ઞાનની દુલ્લ કરી તે દિવસથી તે સ્થાને
 દિગ્દર્શક નામના દેવી સ્થાપના થઈ આ પણ સ્થાપના કર્મ કહે
 જાય ૩ આ રીતે સ્થાપના ૩૫ બદ્ધન્દ્રની આકૃષ્ટ ન પૂર્ણ થઈ ૩

[illegible]

શ્રીગીતામ ગણધરે અષ્ટાપદ પર્વતપરથી ઉતરીને પાંચમે તાપસોને પ્રતિજ્ઞેષ પમાડી દીધા આપી. તેઓને કેવળજ્ઞાન થયેયું જાણી પોતાને તે જ્ઞાન ન વચાથી મનમાં ખેદ પામ્યા. તે વખતે શ્રીભગવાન મહાવીર સ્વામીએ “ચિરમંચુઝોમિ મોયમા” “હે ગૌતમ! તું પણ કાળનો પરિચિત છે.” મત્યાદિ વચનેતરફે સમાધિ પમાડી. ત્યારપછી સર્વનો મોહ દૂર કરવાના હેતુથી ભગવાને એક ગૌતમને ઉદ્દેશીને હુમખનિકા નામનું અધ્યયન કર્યું. એજ પ્રમાણે સિદ્ધાંતમા ધણા નિશ્ચાયકન કહેલા છે તેથી આ નિશ્ચાયકન રૂપ આ હરણ તદ્દેશ કહેવાય છે આ પ્રમાણે ચાર પ્રકારનો આહરણ તદ્દેશ સમાપ્ત થયો. ૨

હવે ત્રીજા આહરણ તદ્દેશની વ્યાખ્યા કરે છે—તે દૃષ્ટાંતનો જે દોષ, તેજ ક્યાં આહરણ એટલે ઉપનયનું સ્થાન હોય, તે તદ્દેશ આહરણ કહેવાય છે. અહીં પણ પ્રાકૃતને લીધે આહરણ શબ્દ પ્રથમ મૂકવાથી આહરણ તદ્દેશ એવો શબ્દ ગમે છે. તે પણ ચાર પ્રકારનો છે. તે વિષે શ્રીસ્થાનાગમા કર્યું છે કે—“આદ્યજ્ઞાનતદ્દેશો જટિલિતે વજ્રાન્, ને જટા-અજ્ઞાનજ્ઞાને ? વજિલ્લોમં ૨ અસોવર્ણીય ૩ મુન્યર્ણીય ૪ આ આલોવાની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે—આહરણ તદ્દેશ ચાર પ્રકારે છે—અધર્મયુક્ત ૧, પ્રતિવોધ ૨, આ-મોખનીય ૩ અને દુરૂપનીય ૪ તેમાં અધર્મ કરીને જે યુક્ત હોય તે અધર્મ યુક્ત કહેવાય છે. એટલે કે જે દૃષ્ટાને કરીને લોક અપ્રમ મ્હા એડાય, તે અધર્મયુક્ત આહરણ તદ્દેશ કહેવાય છે અહીં પ્રયોગ આ પ્રમાણે છે—“શત્રુઓ સર્વથા પ્રકારે નાશ કરવા લાયક છે. નગલામ નામના તંત્રુવાવ (વજ્રક) ની જેમ.” તેની કથા આ પ્રમાણે

આજુકય નામના જાદુને પાટલિપુત્ર નગરના નવમા નંદ રાજાનું ઉન્મુલન કરીને યોર્ધવશના ચંદ્રગુપ્તને રાજ્ય ઉપર સ્થાપન કર્યો. ત્યારપછી નંદ રાજાના પુત્રો: યોર્ધવૃત્તિથી નગરમ ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યા. તેજ નગરનો રજા માટે આજુકય ઉપદ્રવ દોષવા લાગ્યો. એકદા નગરમા ભયના આજુકયે એક નગરામ નામના તંત્રુવાવને એવો તે વખતે નેના છેકગને મોકલો કરાવી જવાથી તે અત્યંત

જતી વખતે તેના ભાતાના મોઢકમાં તે દહિવિષ સંર્પ નાંખ્યો. તે સંર્પ ફત ઉઝીયીની તરફ ચાલ્યો. માર્ગમાં લોજન સમયે એક સ્થળે બેસીને તે ભાતાની ગાંઠ છોડવા લાગ્યો. તે વખતે તે અપશુકનોએ તેને જમતો નિવાર્યો. તેથી તે લોજન કર્યા વિનાજ આગળ ચાલ્યો. કેટલેક દર જઈને ફરીયાં લોજન કરવાના હેતુથી ગાંઠ છોડવા લાગ્યો, ત્યારે પણ અપશુકન થવા. એ રીતે ત્રણ વાર થવાથી તે લોજન કર્યા વિનાજ ઉઝીયીનીમાં આવ્યો, અને સર્વ રાજકાર્ય કર્યાનું નિવેદન કર્યું. તેના મુખથી જ્ઞાનિ જોઈને પ્રયોત રાજાએ તેનું કારણ પૂછવાથી તે ફતે માગ મા ભાતું ખાતી વખતે થયેલા અપશુકનનો વૃત્તાંત કહ્યો. તે સાંભળીને રાજાએ અમયને બોલાવી પૂછ્યું કે-“આ ફતન ભાતું ખાતી વખતે અપશુકન થવાનું કારણ શું છે?” તે સાંભળી અમયે ભાતાની પોટલીને હાથવતી સ્પર્શ કરી તથા મુઠીને કહ્યું કે-“આમા મોઢક પુક્ત દહિવિષ સંર્પ છે. તેની ખાતે માટે વનમા જઈને કોઈ માણસ અવળું મુખ રાખીને આ પોટલી છોડીને મૂકી દેવી.” તે સાંભળીને રાજાએ આજ્ઞા કરેલા કોઈ પુરૂષ વનમા જઈ અવળું મુખ પોટલી છોડી, તો તેમાં રહેલા દહિવિષ સંર્પની સન્મુખ રહેલા સર્વ વૃક્ષા જાળી ગયા અને મુદૂર્ત પછી સંર્પ પણ મરી ગયો. તે જોઈને રાજાએ તુષ્ટમાન થઈ અમયને કહ્યું કે-“માગ એક બંધનથી છુટવા સિવાય બીજું નમે તો વરદાન માગ.” ત્યારે અમય બોલ્યો કે “આ વરદાન હાલ તમારી પાસેજ થાપણ તરીકે રાખો અવસરે દુ માર્યાં સંર્પજ.” હવે રાજાને અંગારવતી નામની રાણી હતી. તેણીની કુશિથી ઉત્પન્ન થયેલી વાસવદત્તા નામની તેને એક પુત્રી હતી. તે કન્વા સર્વ કળાઓ અને ગુણોથી નૂતિન હતી. તેણીને ગ્રાધવ વિદ્યા શીખવતા માટે રાજા અંધર્વ વિદ્યામા નિપુણ આચાર્યની શોધ કરતા હતા. તે વખતે તેણે સાંભળ્યું કે-કોઝાલી નગરીના ચંદાનીક રાજાને મુમાવતીની કુશિથી ઉત્પન્ન થયેલા ઉદયન નામનો રાજા ગ્રાધર્વ વિદ્યામાં કુશળ છે. તેના માવ નથી હાથો પણ એટલે જધા મોઢ પામે છે કે તેને લાવીને દક્ષિણમાં ખીટાએ જધ, તો પણ તે પિતાનાં બંધનને પણ ભાંગી નથી અને આત્મે રાજ નો પણ તે સ્ખંભની જેવો નિયમ સર્પ અવ

કરીને તેણીની સામું જોયું. તેણીએ પણ તેને જોયો. બન્નેને પરસ્પર પ્રીતિ થઇ. પછી ઉદયને કહ્યું કે—“હે પ્રિયા ! તારું હરણ કરીને હું તને કૌશાંબી લઇ જઉં.” તેણીએ તેનું વચન અંગીકાર કર્યું. ત્યાર પછી ઉદયને કૌશાંબી નગરીમાં પોતાના પ્રધાન યોગધરા યજ્ઞને આ સમાચાર મોકલ્યા. તે જાણીને યોગધરાયજ્ઞ ઉભરવિનીમાં આવી ઉન્મત્ત (ગાડા) નો વેષ ધારણ કરી નગરીમાં જમતો જમતો ખોલવા લાગ્યો કે—“મારા સ્વામીને તથા રાજાની પુત્રીને જે હું કૌશાંબી લઇ જાઉં, તોજ હું ખરો યોગધરાયજ્ઞ.” આ વચન લોકોના મુખથી સાંભળીને રાજા કોપાયમાન થયો. તે જાણી યોગધરાયજ્ઞે પણ ઉન્મત્ત વેષ કરીને જ નિર્લજ્જ થઇને પ્રેત રાજા દેખતાં જ તેની સન્મુખ ઉભો રહીને પેલાજ કહ્યો. કે જો તેનું ઉન્મત્તપણું રાજાએ જાણ્યું. અને ‘આના વક્ષ ઉપર શો વિશ્વાસ ?’ એમ વિચારી કોપનો ત્યાગ કર્યો એકલા અનલગિરિ નામનો હાથો બંધન તોડીને નગરીમાં જમવા લાગ્યો. આખા નગરમાં કોલાહલ થઇ ગયો. તેને નિમદ્ધ કરવા કોઇ શક્તિમાન થયું નહોતું. તેથી રાજાના પૂછવાથી અગ્રયે કહ્યું કે—“આ વખત ઉદયને રાજા ગાયન કરે તો તે વચ થાય. તેથી પ્રલોતની આજ્ઞાએ કરીને ઉદયને ગાયન ગાયું. તે નાથી મોહ પામેડો અનલગિરિ સ્થિર થઇ ગયો, ત્યારે માવતો તેની ઉપર થઇ તેને બંધનસ્થાને લઇ ગયા. તે અવસરે રાજાએ જમવને બીજું વરદાન આપ્યું. અગ્રયે પણ રાજાની પાસેજ સ્થાપન કર્યું. પછી યોગધરાયજ્ઞે પ્રલોત રાજાની વેગવટી નામની હાથણીના માવન વસ્ત્રને દબાવી લોભ પમાડી પ્રલોત રાજાથી વિરુદ્ધ કર્યો. તે વેગવટી હાથણી એક ઘડીમાં સો ગાઉ ચાલતી હતી. હવે એકલા પ્રલોત રાજાએ જનકીડા કરવા માટે આદેશ કર્યો કે—“આજે ઉદયને અને વાસવડત્તા એ બન્નેએ સાથેજ રહીને અગ્રેને સંગીન સંભળાવડું.” એમ કરીને તે વનમાં ગયો. તે વખતે કૌશાંબી જવા માટે વસ્ત્ર માવતે વેગવટી હાથણીને તૈયાર કરી, અને તે હાથણીનાજ મૂળના ભરેલા ચાર ઘડાઓ તેની પીઠ ઉપર બાંધ્યા. પછી તેના પર ઉદયને

પ્રસન્ન થયેલા રાજાએ અભયને કહ્યું કે—“વરદાન માગ.” ત્યારે અભયે આ પ્રમાણે ચારે વરદાન માંગ્યાં—“હે રાજા! તમે અનલગિરિ હાથીનાં માવત થાઓ, હું શિવાદેવીના ઝોળામાં તે હાથી ઉપર બેસું, એ રીતે અનલલીડ રથનાં લોકડાંની ચિતામાં પ્રવેશ કરું, આ પ્રમાણે મારું ધર્મિષ્ઠ પૂર્ણ કરેા.” આ વરદાન આપવાને અસમર્થ રાજાએ તેને કહ્યું કે—“તારે ઘેર તું જા, હું તને રજા આપું છું.” આ પ્રમાણે આજ્ઞા પામેલો અભયમંત્રી ઉત્તરવિનીયો નીકળીને રાજગૃહ નગરમાં ગયો. કેટલોક સમય નિર્ગમન કર્યા પછી અભયકુમાર અત્યંત રૂપવાળી એ ગણિકાઓને લઈ સાર્થવાહનો વેષ ધારણ કરી ઉત્તરવિની નગરીમાં જઈ રાજમાર્ગમાં બાડે ઘર લઈને રહ્યો. ત્યાં પોતાના એક સેવકને પ્રયોત નામે સ્થાપન કરી તેને ખોટો ગાંડો બનાવ્યો. તેથી તે આખી નગરીમાં ભ્રમતો હતો. તેને અભય હંમેશાં બાંધીને પોતાને ઉતારે લાવતો હતો. તેને ત્યારે બાંધીને અભય લઈ જતો હતો, ત્યારે તે બોલતો કે—“મને પ્રયોતને આ લોકો લઈ જાય છે.” હંમેશાં આ પ્રમાણે ચવાથી લોકો ‘આયું તો હંમેશાં જાય છે’ એમ બાણી તેની સન્મુખ દષ્ટિ પશુ નાંખતા નહીં. હવે એકલા તે બંને ગણિકાઓ પોતાના ઘરના ગણાક્ષમાં બેસીને પોતાના મહેલમાં રહેલા પ્રયોત રાજાને કટાક્ષથી વિખેવા લાગી. તેથી કામ વડે વિન્હુલ થયેલા રાજાએ તેણીને અનુકૂળ કરવા માટે એક દૂતીને મોકલી. તે દૂતીએ રાજાની વતી ઘણી પ્રાર્થના કરી ત્યારે ત્રીજે દિવસે તે ગણિકાઓએ તેની પ્રાર્થના અંગીકાર કરી, અને કહ્યું કે—“આજથી સાતમે દિવસે અવસર મળશે. માટે તે દિવસે રાજાએ એકલા અમારે ઘેર આવવું. ત્યાર પછી સાતમે દિવસે મધ્યાહ્ન સમયે રાજા તેણીના મકાનમાં ગુપ્ત રીતે એકલો ગયો. તરત જ પ્રયમથી સડેલ કરેલા અભયના મુલોટાએ તેને બાંધી લીધો. પછી અભયે પોતાનો સર્વ સાર્થ પ્રયમથી વિદાય કરી પાછળથી તે પ્રયોતને પર્યક્રમ બાંધી તેને લઈને રાજમાર્ગે લઈને જ નીકળ્યો. તે વખતે “મને પ્રયોતને આ લોકો લઈ જાય છે.” એમ રાજાએ ઘણી બૂમો પાડી નેા ખજ આ તો હંમેશનું જ કાર્ય છે એમ બાણી કોઈએ તેના

હવે થોથો દુરૂપનીત નામનો આદરણ તદ્દોષ કહેવાય છે. એક દોષ ઉપર બીજા દોષને પ્રકટ કરવો તે દુરૂપનીત કહેવાય છે. તેથી તે તે નામનો આદરણ તદ્દોષ કહેવાય છે. “મત્સ્યનો વધ કર નાર પરિમાજકના વગનની જેમ” તેની કથા આ પ્રમાણે.—

કોઈ પાપી પુરૂષ પરિમાજકનો વેગ ખારણ કરી મત્સ્ય પકડવાની જાગ રકોષે ઉપર શાળીને જતો હતો. તેને કોઈ સન્નુષ મળેલા પુરૂષે પૂછ્યું કે—“જરે જિજ્ઞુ ! આ તમારી કંઠામાં એક પક્ષ વજ્રનો કકડો રહ્યો નથી, અને કેવળ દોરામય જ દેખાય છે. તેનું શું કારણ ?” ત્યારે તે પાપીએ કહ્યું કે—“જરે ! આ કંઠા નથી. પણ મત્સ્ય પકડવાની જાગ છે.” ફરીથી તેણે પૂછ્યું—“જરે પાપી ! શું તું મત્સ્ય ખાય છે ?” તેણે કહ્યું—“મહિરા સામે મત્સ્ય ખાયા પડે છે.” ફરીથી તેણે પૂછ્યું—“શું તું મહિરા પણ ખીએ છે ?” પાપીએ કહ્યું—“વેશ્યાની પ્રેરણાથી મુરાપાન પણ કરવું પડે છે.” પ્રશ્ન કરનારે પૂછ્યું—“જરે ! શું વેશ્યામન પણ કરે છે ?” “હા હા બોલ્યો” હા ખારા શત્રુઓના મસ્તક ઉપર પણ મૂકીને ‘ગ્યાને ધરે જાઉં નું’ પૂછ્યું કે પૂછ્યું—“તારે વળી શત્રુ કોણ છે ?” પાપી બોલ્યો “કુ જેમના ધર અને હાટની જાતિ હાડું મું, તે નરે શુ માગ શત્રુઓ ન કહેવાય ?” તેણે ફરીથી પૂછ્યું—“ત્યારે મું તું ક્યાં પણ છે ?” પાપીએ કહ્યું—“એ કું ચીરી ન કરું, તો જાણીએ થી રીત જા. થક ?” તેણે ફરીથી પૂછ્યું—“ત્યારે તું શું જાનિનાં છે ?” વાર તે બોલ્યો “ગજની હાસીનો પુત્ર મું.” તે જાણી પૂછ્યું કે બોલ્યો “એ અમ છે, તો આ અર્ધ જાળત તારામાં જાણે જ છે” આ હટામ. ઉપરઉપર દોષનું પ્રકટ કરવું તે જ દુરૂપનીત છે આ અર્થને નૂચન કરનાર પ્રશ્નોત્તર સહિત “તોય આ પ્રમાણે છે

“નિર્ગો કથા અથા ને વીર શત્રુશ્વરે જાનમશ્રાવિ મગવાન,
તેવડી મર્ગાન્તર્ગ કિન્નુ પિરવિ મુર્ગ વેશ્યવા વાવિ વેશ્યામ્ ।
દષ્ટાન્તર્ગિ મર્ગવર્ગી કિન્નુ નવ ગિર્ગો નિર્ગિવેનાન્તર્ગિ વેરી,
વૈર્ગર્ગિ દત્તવર્ગવર્ગિ મહર્ગવર્ગિ વેન શર્મીમર્ગાન્તર્ગિ ॥૧૬”

કરે છે-બીજાએ સ્થાપન કરેલી જે વસ્તુ તે તદ્વસ્તુક કહેવાય છે. તેણે કરીને સહિત એવો જે ઉપન્યાસોપનય, તે પણ તદ્વસ્તુક કહેવાય છે. જેમકે સમુદ્રને કાંઠે મોટું વૃક્ષ છે. તેની છાયા જગમાં અને સ્થગમાં બન્ને ઠેકાણે પડે છે. તેમાં તેના જે પાંદડાંઓ જગમાં પડે છે, તે સર્વ જગચર હોયો થાય છે, અને જે પાંદડાંઓ સ્થગમાં પડે છે, તે સર્વ સ્થગચર હોયો થાય છે. અહીં કોઈ પુરુષ આ તેના પક્ષને અસિદ્ધ-ખંડન કરવા માટે પત્રના પડવારૂપ વસ્તુને બહુ કરીને-આગ્રીને ઉત્તર આપે કે-“ હે બાઈ ! તારા કહેવા પ્રમાણે બધે હો; પરંતુ જળ અને સ્થગની વચ્ચે જે પત્રો પડે તે પત્રો કેવાં થાય છે ? ” આવા ઉત્તરવડે તેના પક્ષનું ખંડન થયું. આવા દૃષ્ટાંતે કરીનેજ બીજાએ કરેલા પક્ષને તેનાજ વચનવડે દ્વિધિત કર્યો, તે ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે. અથવા અહીં આ પ્રમાણે પ્રયોગ કર્યો. “ જળ અને સ્થગની વચ્ચે પડેલાં પત્રો જગચર કે સ્થગચર હોવારૂપ થતાં નથી. તે બેની વચ્ચે પડેલાં પત્રની જેમ. ” કહાય પક્ષ કરનારને પોતાના પક્ષમાંજ આશ્ચર્ય હોય તો તે જળ અને સ્થગની વચ્ચે પડેલાં પત્રો તે બન્ને પ્રકારનાં હોવારૂપે થવાં જોઈએ અને એવા પ્રકારના તો કોઈ પણ હોવા હોતા નથી. તેથી તેજ (જળ અને સ્થગની વચ્ચે પડેલા પત્રોની જેમ એજ) દૃષ્ટાંત ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે. ૧

હવે બીજા તદ્વ્યવસ્તુક ઉપન્યાસોપનયની વ્યાખ્યા કરે છે- પ્રથમ વસ્તુને સાધવા માટે જે સાધન કશું હોય, તે સાધનથી અન્ય કંઈ પણ વસ્તુ લઈને તેની સ્થાપન કરેલી-સિદ્ધ કરેલી વસ્તુનું ખંડન કરાય, તે તદ્વ્યવસ્તુક કહેવાય છે. જેમકે-તે ઉપરનાજ પક્ષમાં પત્રના પડવારૂપ સાધન બોલીને તે પત્રનું લોજન સ્થાપન કરવું એટલે કે જો તે વૃક્ષાનાં પત્રો પાડીને બાઈએ તો તે કેવાં થાય ? જો પડવાના આશ્રયને લીધે જળમાં પડેલાં જગચર અને સ્થગમાં પડેલાં સ્થગચર થતાં હોય તો મનુષ્યોએ બહુ કરેલાં તે પત્રો મનુષ્યરૂપે થવાં જોઈએ તેમ તો છે નહીં. આ પણ પરમતના ખંડનમાં તદ્વ્યવસ્તુક નામનો ઉપન્યાસોપનય કહેવાય છે. તેવા પ્રકારના જ્ઞાનનું હેતુ રૂપ હોવામાં આને દૃષ્ટાંત (જ્ઞાત) કહી શકાય છે. ૨

અનુમરણી એ રોગ મર્ષ જ્ઞાન (મર્ષ પદાર્થનું જ્ઞાન) સાદ્ વડે કરી
નેજ ભણે સ્ત્રીપ્રીત મરણ રોગ એમ જાને છે. =

૧૫ી જે અપમા પણા પચાણોએ કરીને એકજ વર્તીને અર્થ
કરેવાય છે. જમ કે મને 'એ જાતિ અને મ જ્ઞાન (વચન) નો સંબંધ
છે, તેમ તેના પચાણોને વિશે પણ જાતિ અને મ જ્ઞાનો સંબંધ છે.
આનું નામ મ કે નય કરવાય છે. જમ કે ઇક, શક, પુરંદર આ
વિગેરે મ દો એકજ જ્ઞાના અગત્ય કરેનારા છે. એજ પ્રમાણે ઇક,
૧ મ, ૧ મમ, ૧૦ 'મ ૨ મ' આ એકજ કૃત્ય પુનાવરણિક આકારવાળા
મદા રૂપ અર્થને વડે છે આ શાસ્ત્ર નક છે ૫

૬૬ અર્થાત્, ૬ નયનુ ન્યરૂપ કરે છે — જે નયમા જ મરણી
અકજ અર્થને કરેનારા રોગ, તેપણ તેમા શરૂક મરણનો અર્થ અનુ-
ભવિત કરીને મિત્ર મિત્ર જણાવે રોગ, તે નય મમમિતરૂક નામનો
કરેવાય છે. જમ કે - ઈક મરણમા ઈક ધાનુ એવાઈ અર્થવાળો
રોગાળી એનો અર્થ તેજાઈવાળ થાય છે. શક મરણમા શક ધાનુ છે
વર્તે અર્થ ૧૦ જમાન થાય નો રોગાળી મરણો અર્થે મરિતમાન થ. ૧
૬ અર્થ ઈક પુરંદર મરણમા રોગોના નયરને મરણ રૂપ અર્થ છે
અ નર્ષ અર્થે 'વત મિત્ર છે, એજ પ્રમાણે આગમમાં પણ "પ્રમા
પણ કરે છે, નય અર્થ કરે છે" વિગેરે આવાવાના થ રોગ (મરણી)
અ નય નર્ષ નયનુ અર્થને મિત્ર મિત્ર અર્થે અનુયા ૬

પણ વાન આપુ તેથી નેત્રે મહાભોગ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું. પછી
 કેટલેક કાળે તે હાસ મરણ પામીને દેવ થયો. આંધી થીને રામકંઠ
 નગરમાં ત્રણેક રાજાનો નાદિયેણ નામે પુત્ર થયો. તે સમયે ને
 પ્રાણીનો જીવ પણ કેટલાક જાનો ભામીને કવડી નામના વન
 દામણીના ગમમાં કાંઈ દામણીની કુશિમાં મર્મ પત્તે ઉપજા થયો. ને
 ગમમાં ગુપ્તપાત દામણી બીજા દામણીથી પોતાના પરામણી શકાવાને
 દોષાથી જટલા દામણીના જન્મ થાય તે સર્વને નરકમાં મારી નાંખે
 હતાં, અને દામણીના જન્મ થાય તેા તેનું રક્ષણ કરતો હતો
 તે વખતે આ વિષ્ણુના મર્મવાળી દામણી પોતાના મર્મ
 અધુમણી શંકા મવાથી કાટવડે સત્રી થઈને ધીમે ધીમે પુર્વ
 પાછળ ચાલવા લાગી. કોઈ વખત એક બે પાંદોર વીંટી બાપ ત્યાં
 ગુપ્તની માથે મળતી, કાંઈ વખત એક દિવસે, કોઈ વખત બે ત્રણ
 વિષે મળતી. એ પ્રમાણે કરતી તે દામણી તાપમાના આશ્રમમાં
 ગઈ અને પોતાની મુકવંડ તાપમાના પમનો રાગ કરી તેમને
 નમસ્કાર કરવા પાતી તાપમાને તેનીને મળીને બાપીને 'તાપ
 નર્મ'નું કુશળ થાવું. બીજા કદી નેત્રીને આશ્રમમાં આપુ પછી
 એકદા તે દામણીને ને આશ્રમમાં પુત્રને પ્રમથો તાપમાના પુત્રને
 ને દુનિયામાં કનુ તાપમાના પાસે કનુ દામણી પણ પામતો વાન
 નવ. આવીને તે સ્વપ્નવાન રાગવા પાતી બા મીને ને દુનિયામાં
 રહી પાતી તાપમાના પુત્રની સાથે રાકા કરવા પાતો, અને તે
 નાકે ની તાપમાના તે જ નાકાથી પાતીવડે પાતીની મુક કરીને
 આશ્રમમાં પુત્રને નામવા માગ્યો આ પ્રમાણે મીલનક્રિયા કરીને
 તેને એકદા તાપમાના તેનું મીલનક્રિયા એક નામ પાડ્યું. આ ક્રિયા
 ને પુરુષ સ્વરૂપે જાણ કરીને બુધવાન દામણી થયો. એકદા
 તે જાણ કરીને હતા, તેમ આ તેને ને ગુપ્તપાતને મળ્યો. બાપાને
 દેવે મદ આજ્ઞા થયેલા ને તે પુરુષ ગુપ્તપાતને મારી નાંખે
 અને તે પુરુષને એક પુત્ર નેત્રીને મારી નાંખે. આ પ્રમાણે
 તે પુત્રને એક પુત્ર નેત્રીને મારી નાંખે. આ પ્રમાણે તે પુત્રને
 એક પુત્ર નેત્રીને મારી નાંખે. આ પ્રમાણે તે પુત્રને એક પુત્ર
 નેત્રીને મારી નાંખે. આ પ્રમાણે તે પુત્રને એક પુત્ર નેત્રીને
 મારી નાંખે. આ પ્રમાણે તે પુત્રને એક પુત્ર નેત્રીને મારી નાંખે.

“ ક્રિયાવાદીના એકસો એંશી લેક છે, અક્રિયાવાદીના એસાણી લેક છે. અજ્ઞાનવાદીના સડસઠ લેક છે, અને વિનયવાદીના બત્રીસ લેક છે. ” આ રીતે ૩૬૩ મતો છે.

૧ ક્રિયાવાદીઓના ૧૮૦ મતો છે, તે ક્રિયાવાદીઓ આસ્તિય મતવાળાજ છે તેઓ ક્રિયાનેજ મુખ્ય માને છે, તેથી ક્રિયા વિના મોક્ષ થતો નથી. તેઓ સ્વીકારે છે, પરંતુ તેમના માર્ગમાં દોષ આવે છે. તે આ પ્રમાણે—તેઓમાના કેટલાએક એમ માને છે કે—“ જીવ સ્વતઃ સિદ્ધ કાળથી નિત્ય છે. ” આ પ્રમાણે માનનારા તેમનો આ અભિપ્રાય છે—જીવ એવો પદાર્થ છે જરો. પરંતુ તે સ્વતઃ એટલે પોતાની અપેક્ષાએજ છે. પોતાની મેળેજ સિદ્ધ છે માટે. આવો છતાં પણ નિત્યજ છે, પણ અનિત્ય છે એમ નથી. આવો છતાં પણ કાળ થકી એટલે કાળની અપેક્ષાએ છે એટલે કે માત્ર પણ કાળને આધીનેજ આ જીવનુ સ્વતઃપણું—સદ્જ સિદ્ધપણું તથા નિત્યપણું છે. આમ માનવાથી તેમના મતમા કાળનુ જ કર્તાપણું સિદ્ધ થાય છે. કેમકે તેઓ કહે છે કે—

“ કાલઃ સૃજતિ ભૂતાનિ, કાલઃ મંહરતિ પ્રજાઃ ।

કાલઃ મુમેનુ જાગર્તિ, કાલો દિ દુર્ગતિક્રમઃ ॥ ”

“ કાળ પ્રાણીઓને ઉત્પન્ન કરે છે, કાળ પ્રાણીઓને વિનાશ કરે છે, અને પ્રાણીઓ મુનુ હોય ત્યારે પણ કાળ ભગુન રહે છે, માટે કાળ ઉન્નત જન થકી અધાય તેઓ નથી. ”

આ પ્રમાણે પાંચ ભેદો પોત પોતાના અભિપ્રાયથી નિત્યપણાને આશ્રીને યાચ છે. તેજ પ્રમાણે અનિત્યપણાને આશ્રીને પણ તેજ પાંચ ભેદો સંભવે છે. કારણ કે આ મનવાળાઓ પર્થિવની અપેક્ષાએ છૂટ વસ્તુને અનિત્ય માન છે. તેથી પાંચને બમણા કરવાથી ૬૨ ભેદો યાચ છે. ૧૦

આ ૬૨ ભેદો જેમ સ્વતઃ માનવામાં આવે છે, તેમ કેટલાએક પરતઃ^૧ પણ માને છે. કેમકે તેઓ વસ્તુનું અસ્તિપણું (હોવાપણું) પરની અપેક્ષાએ માને છે. જેમકે ઘટ વિનાની બીજી સર્વ વસ્તુની અપેક્ષાએ ઘટનું અસ્તિપણું સિદ્ધ થાય છે (એટલે કે પદ પુસ્તક વિગેરે સર્વ પદાર્થોથી ઘટ એ કોઈ સ્વૂદીજ વસ્તુ છે.) એજ પ્રમાણે સર્વ વસ્તુનું અસ્તિપણું પરની અપેક્ષાએજ સિદ્ધ થાય છે. તેથી કરીને જેમ સ્વતઃના પક્ષમાં ૬૨ ભેદ યાચ છે, તેમ પરતઃના પક્ષમાં પણ ૬૨ ભેદ યાચ છે એ પ્રમાણે છવના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો સિદ્ધ થયા ૨૦

આ પ્રમાણે અજીવ પદાર્થના અસ્તિપણામાં પણ વીશ ભેદો યાચ છે, તેજ પ્રમાણે પુન્યના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો યાચ છે, તજ પ્રમાણે વાચના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો, આશ્રવના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો, ન વચના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો, નિર્જનતા અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો, મધના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો અને માંસના અસ્તિપણામાં વીશ ભેદો યાચ છે આ સર્વ ભેદો મળીને કુલ અંતઃસંનં બની ભેદો યાચ છે આ નવે અસ્તિક ક્રિયાથી ક્રિયાવાદી કહેવાય છે

હવે અક્રિયાવાદીના આગળી ભેદો દેખાડે છે. આ અક્રિયાવાદીના નાસ્તિક કહેવાય છે તેઓ છૂટ, અજીવ, આશ્રવ, સંવર, નિર્જન, બધ અને માંસ એ માત્ર પદાર્થો નાસ્તિપણે એટલે નથો એમ માને છે આ નાસ્તિકોના મનમાં પુન્ય અને પાપ એ બેનવોના ના વિચારજ કન્વાનો નથી. તેઓના ભેદની કાપના નીચે પ્રમાણે છે.—

૧ ગૌદ્વ દર્શનનું સ્વરૂપ—આ દર્શનમાં ગૌદ્વ નામે દેવ છે, તે યોગમુદાને ધારણ કરનાર તથા છાતી ઉપર ત્રણ રેખા સહિત છે. તેના તીર્થકરો સાત છે. તેના નામ—વિષ્ણુ ૧, શિશુ ૨, ત્રિશ્ચુક ૩, કુકુચ ૪, કાંચન ૫, કાશ્યપ ૬ અને શાક્ય-ગિંહ ૭. તેમના શૌષ્ઠ્ઠાદિનિ વિગેરે શિષ્યો સિદ્ધાંત રચનારા છે તેના સાધુઓ ભિક્ષુ નામથી ઓળખાય છે. તેમનો વેશ આ પ્રમાણે હોય છે.—કપાલર મળા વસ્ત્રનુ ધારણ કરતું, મસ્તકે મુંડન, હાથમાં કમ કાંચને ધારણ કરતુ અને પાત્રને વિગે માંસ વિગેરે જે કાંઈ પ્રાપ્ત થાય તે સર્વ મહાજ કરતુ તથા તેમના મનમાં ધર્મ બુદ્ધ અને સંધ એ ત્રણ ગુણ કહેવાય છે.

ગૌદ્વા સાર તત્ત્વોને માને છે.—દુ.ખ ૧, સમુદય ૨, માર્ગ ૩ અને નિરોધ ૪

તેમા આ બધા અધ્યયા પરબળને વિગે જે જુદા જુદા પદ્ય રજા તે દુ.ખ કહેવાય છે તે પદ્યના નામ—વિજ્ઞાનરક ૧, વેદનારક ૨, ન જ્ઞારક ૩, સ્વ જ્ઞારક ૪ અને રૂપરક ૫ તેમાં સ્વતંત્ર કે અસ્વતંત્ર પરમાણુઓનો જે વિશેષ પ્રકારનો સમૂહ તે રક ૫ કહેવાય છે વિજ્ઞાનનો એટલે ૩૫, સ્વ વિગેરેના જ્ઞાનનો જે ૨૭ થ તે વિજ્ઞાનરક ૫ કહેવાય છે ૧ પેદનાનો એટલે મુખદુઃખનો અનુભવનો જ રક ૫ ને પેદનારક ૫ કહેવાય છે ૨. ન જ્ઞાનો એટલે નામ, અર્થ વિગેરે સજ્ઞાનો જ ૨૭ થ તે ન જ્ઞારક ૫ કહેવાય છે. ૩ મનાથી જુગલ પાપનો ઉદય થાય તે સ્વ જ્ઞાર કહેવાય છે, તેનો જે રક ૫ ને સ્વ જ્ઞારક ૫ કહેવાય છે ૪ પૃથ્વી, આગ વિગેરેના રૂપનો જ રક ૫ ને રૂપરક ૫ કહેવાય છે ૫. આ પાંચ રજા સંનારનું કાન્ધુ રોગથી દુઃખગુણ છે ૧.

આ પેદનારક છે અને આ પનારક છે એવા સમ્બંધને ક્રોડે એના પાંચ સ્વરૂપોના સમૂહ ઉદય પામે, તે સમુદાય નામે બીજુ ગુણ છે ૨

જુદ પદાર્થો સ્થિતિ એટલે વિસ્થિતિ (નાશવન્ત) છે, તે માર્ગ ન મનુ રોગુ ગુણ છે ૩

ધારણ કરનારા તાપસો ગુરુ છે. તેઓ ઉપવીત (જનોઘ)ને ધારણ કરનાર, મરતક પર જટાને ધારણ કરનાર, હાથમાં જળના કમંડળને ધારણ કરનાર, સ્નાન વિગેરે શૌચ ધર્મમાં તત્પર અને આખે શરીર ભરમ (રાખ)ને ધારણ કરનાર હોય છે. તેઓના ભરટ વિગેરે ભેદો છે, તેઓ લોકમાં પરિગ્રાજક નામે કહેવાય છે.

આ મતવાળાઓ સોળ તત્ત્વની પ્રકૃપણા કરે છે. તેનાં નામ— પ્રમાણ ૧, પ્રમેય ૨, સંશય ૩, પ્રયોજન ૪, દષ્ટાંત ૫, સિદ્ધાંત ૬, અવયવ ૭, તક ૮, નિર્ણય ૯, જાપ ૧૦, વાક ૧૧, વિનંદા ૧૨, હેતુભાસ ૧૩, છાગ ૧૪, ભૂતિ ૧૫ અને નિમ્નહરણ ૧૬.

તેમા પ્રમાણ ચાર છે—પ્રત્યક્ષ ૧, અનુમાન, ૨, ઉપમાન ૩ અને શબ્દ ૪. તેમાં ઇંદ્રિયો અથવા ઇંદ્રિયોના વિષયોની સમીક્ષા અને ઇંદ્રિયોથી ઉત્પન્ન થતું જે જ્ઞાન તે પ્રત્યક્ષ કહેવાય છે. ૧. ઇંદ્રિયથી ઇંદ્રિયોનું જ્ઞાન થાય તે અનુમાન કહેવાય છે. ૨. કોઈ પદાર્થની નુકલનાએ કરીને બીજા કોઈ પદાર્થનું જ્ઞાન થાય તે ઉપમાન કહેવાય છે. ૩. અને પ્રમાણિક પુરૂષના વચનથી જે જ્ઞાન થાય તે શબ્દ કહેવાય છે. ૪. (૧)

જે પ્રમાણ કરાય તે પ્રમેય કહેવાય છે. તે પ્રમેય બાર છે. તેના નામ—આત્મા ૧, શરીર ૨, ઇંદ્રિય ૩, અર્થ ૪, ભુક્તિ ૫, મન ૬, પ્રવૃત્તિ ૭, વાચ ૮, પ્રત્યભાવ ૯, ક્રાંત ૧૦, દુઃખ ૧૧ અને અપવૃત્ત ૧૨ આ સર્વનું વિવચન ન્યાયના મંથથી બળી શેતું. (૨). ' આ શુ છે ? ' એમ જે વિચાર કરયો તે સંશય કહેવાય છે. (૩). જેને માટે માણુનાની પ્રવૃત્તિ થાય તે પ્રયોજન કહેવાય છે. (૪). સાધ્ય અને સાધનના જાણ થને પ્રદુણ કરવાનું જે રચન તે દષ્ટાંત કહેવાય છે. (૫). પ્રમાણવટ કરીને જે પદાર્થ અંગીકાર કરવામા આવે તે સિદ્ધાંત કહેવાય છે. (૬) અનુમાન પ્રમાણને વિષે પાંચ અવયવો હોય છે—પ્રતિજ્ઞા ૧, હેતુ ૨, દષ્ટાંત ૩, ઉપમા ૪ અને નિયમન ૫. એઓનું વિવેચન પણ ન્યાયના મંથથી બળતું.

૧. આત્માની ભૂતિનું જ્ઞાન થાય છે. ૨. શરીરનાં દિગ્ગજ અને અંતર

‘ ગધાગ્રી પૃથ્વી હોય છે ’ એવું પૃથ્વીનું લક્ષણ આપવામાં આવેલું છે. આ નવ દ્રવ્યોનાં લક્ષણો તથા ભેદો તેના અંશથી જાણી લેવા. (૧)

ગુણ ચોવીસ છે—રૂપ ૧, રસ ૨, ગંધ ૩, સ્પર્શ ૪, સંખ્યા ૫, પરિમાણ ૬, પૃથક્ત્વ ૭, સંયોગ ૮, વિભાગ ૯, આ આનાથી વ્યવહારે અથવા કાગળે પર (માંદો) છે એ પર કહેવાય છે ૧૦, તેનાથી વિપરીત અપર કહેવાય છે ૧૧, ગુરુત્વ ૧૨, ક્વલ્ત્વ ૧૩, સ્નેહ ૧૪, ગાંઠ ૧૫, ભુદ્ધિ ૧૬, સુખ ૧૭, દુઃખ ૧૮, ઈચ્છા ૧૯, દ્રેષ ૨૦, પ્રયત્ન ૨૧, ધર્મ ૨૨, અધર્મ ૨૩ અને સંસ્કાર ૨૪. આમાંના કેટલાક દ્રવ્ય પ્રત્યે સામાન્ય ગુણો છે, અને કેટલાક વિશેષ ગુણો છે તે સર્વનો વિસ્તાર તેના અંશથી જાણવો. (૨)

કર્મ પાંચ છે—ઉચ્ચે ફેંકવું, તે ઉતારવું ૧, નીચે ફેંકવું તે જાવડાવું ૨, મોકોય કરવો તે આક્રમણ ૩, તાણું કરવું તે પ્રકારણ ૪ અને જાણુ તે ગમન ૫, જમણ કરવાનું કર્મ ગમનમાંજ સમાય છે (૩).

સર્વને વિશે જે સમાન આકારનું રહેવાપણું તે સામાન્ય કહેવાય છે તે શ્રેષ્ઠાકારનું છે—પર અને અપર તેમાં સત્તા એ પર સામાન્ય કહેવાય છે. કેમકે સત્તા સર્વ દ્રવ્યમાં રહેલી છે. (૧) દ્રવ્યને વિશે દ્રવ્યપણું, ગુણ વિશે ગુણપણું અને કર્મને વિશે કર્મપણું જ નહીં છે, તે અપર સામાન્ય કહેવાય છે ૨ (૪).

સર્વ જન્ય પદાર્થોનાં નિરૂપિત નિદાનપણું તે વિશેષ કહેવાય છે, તે વસ્તુના ઉપરગ્રહણને વિશે છેલ્લામાં છેલ્લો હોય છે જેમકે પૃથ્વી વિનંદે દ્રવ્યોમાં છેલ્લો પગખાણ અથવા તે પગખાણનું ડાબું એ વિશેષ કહેવાય છે. (૫).

આધાર અને આરોધ રૂપ સર્વ અંશ રોગને જંતુ હોવાથી જેનું દેવાપણું અને જંતુ નાગથી જેનો નાગ થાય, તેવા જે પદાર્થનો જે નાશ તે સમજવા કહેવાય છે. જે તંતુ એ પદાર્થ આધાર છે (તંતુને વિશે પદ રહે છે તેથી તંતુ આધાર છે અને પદ આરોધ છે) તંતુના દેવાપણુંથી પદનું દેવાપણું થાય છે અને તંતુને નાગ થાય તે પદને પદ નાગ થાય છે તેથી કહેવું તંતુ અને પદ એ

દુઃખો આ પ્રમાણે છે - પાગ કંદિયો અને છડુ મન, ૬, એ છતાં જિ
વયો—શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ગ્રંથ અને ધ્યાન ૬, એ રીતે બાર
થયા. તથા એ છ તિયોમાં બુદ્ધિના છ આપારો મળી કુલ ૧૮ થયા.
તથા સરીર ૧૬, સુષ્ણ ૨૦ અને દુઃખ ૨૧ આ એકતીસ દુઃખ કહે-
વાય છે આ પ્રમાણે વૈશેષિક મત ઠલ્યો. ૩.

૪ મીમાસિકા(જીમનીય) ઈર્શન મીમાંસા એટલે વિચાર. તેના
બે પ્રકાર છે—પૂર્વ મીમામા ૧ અને ઉત્તર મીમાંસા ૨. પૂર્વ મીમાં
સામા વેદો જ તત્ત્વ છે ઉત્તર મીમાંસામાં એક શ્રદ્ધ જ તત્ત્વ છે.
માટે તે અર્થ જ કહેવાય છે. શ્રદ્ધ એટલે સર્વને વિશે એક મમુલક
વાળું જ્ઞાન. તે શ્રદ્ધ જ શ્રદ્ધ છે અથવા જે કાંઈ સત્ (છતું) છે
તે શ્રદ્ધ જ છે. મીમાસિકો ત્રણ ઈંડને અથવા એક ઈંડને પારણ
કરનારા કોય છે તેઓ વજાપતીન (જનોઇ) ને પાંડને ત્રણ
આચમન કરે છે, મુનગામંત્ર આમન સાંભં છે, ગોપીન (સંગોડી) ને
યાજ્ઞ કરે છે, અને નોજન કરતી વખતે પ્રથમ માય, પુનઃ વિગેરે
પ્રવચન નાજ નાજન, આ ૬ છે તમા જ્યો પુત્રીગર કહેવાય છે
તેના દુત્રી દુત્રી, માયમ છે. જ્યો મદુરક કહેવાય છે તેઓ
નાન કંઈ નક છે, જ્યો કન્ય કહેવાય છે તેઓ મર્ગ કુત્રમંથી
બિચા મદુર કરે છે અને જ્યો સમદુત્ર કહેવાય છે તેઓ અને
મુન કરનાર કોય છે તેઓ કોપન ૫૪૦ રીક માનવા તરી. તેઓ
કંઈ નક — અતઃકિય તથાનાં નાત્રાન પન્ન એનાર કોમંખ
તપ્ત તપી નિત્ય અથ વરના વનનાંથી તત્ત્વનો નિર્જીવ થાય છે.”

અર્થઃ પુત્ર તમાનામ વજાદિક કિવાની પ્રેરણા કરતી એક
ધર્મ છે કેમકે માનવા જીવનો ધર્મ — પ્રેરણા એ ધર્મનું શક્ય
છે — એ જ વચન છે. એમ — અતઃકિય તથાનાં નાત્રાન પન્ન
એનાર વજા કરનાર એટલે. ” હવેલિ અને ઉત્તર મીમાંસાને (સો
અર્થનો) સંપ્રદાય જ સ્વ થયેા નેજા બાજ છે, અને યા કરે
તે મુનંત્ર છે એમ કહે છે તેઓના મનમાં શ્રદ્ધ પ્રમાણે છે

અર્થઃ ૧. અનુમાન ૩, કોપનાન ૩, કન્ય ૪ અને અર્થોર્થન

લોડો ! આજે રાત્રિમાં આ નગરને મધ્યે અરણ્યનો ફૂલો (જો) આવેલો હતો, આ તેનાં પગલાં જુઓ. = એમ કહી તે ઘેર આવ્યો. લોડોના મુખથી તે વાત આખા નગરમાં પ્રસરી ગઈ. તે નાસ્તિકની સ્ત્રી પાણી બરવા ગઈ, તેણીએ પણ તે વાત સાંભળી, તેણીએ ઘેર આવી પતિને તે વાત કહી. ત્યારે નાસ્તિકે કહ્યું કે—“ તે વાત સંભવતી નથી. ” તે સાંભળી કાંઈ પામેલી તેની આંખો બોલી કે—“ શું આ આખા મામલા માણસો કહે છે તે બોલું ! અને તમે કહો તેજ સાચું ? ” ત્યારે તે બોલ્યો કે—“ મેં જ આ અસત્ય વાત ફેલાવી છે, તેને સર્વ લોડોએ સત્ય માની. ” એમ કહી ફરીથી તે બોલ્યો કે—“ હે ભદ્રે ! જરૂર પગલાંને જો. કારણ કે સર્વે અદુશ્વરો બોલે છે, કે આ જરૂર પગલાં છે. ” ફરીથી તેજ નાસ્તિકે પાતાની પ્રિયાને કહ્યું કે—

“ પિય જાદ જ વાત્સલ્યને, યદમીત ઘરગાત્રિ તમ તે ।
ન દિ મીઠ મતે નિવર્તતે, મમુદયમાત્રમિદં કલેરમ્ ॥ ”

“ હે મુદર નેત્રવાળી ’ હજાર પ્રમાણે આ અને પી. હે મુદર અંતરવાળી ’ જ યોગનાદિક વીની મનુ તે તને ફરીથી પ્રાપ્ત થઈ નહીં. હે બીડ ! જ સુખાદિક મનુ છે એટલે તે તમનું છે તે ફરીથી પ્રાપ્ત થઈ નહીં કેમકે આ સરીર કેવળ મદામુતનો સમુદાય છે. ”

આ મનુષ્ય ચાર તરવા છે પૃથ્વી, જ્વાળા, અગ્નિ અને વાયુ આ ચારે સમુદાય કે જે સરીર ઉત્પન્ન કરે છે. જેમ મહિરાની જામણી જેની વચાળી નેમા મદનો સજ્જા પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ સરીરમાં દેવત્વ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે જૂનેલી સામગ્રી વીનાઈ જવાથી વ્યવસ્થા પણ નાશ પામે છે, તે મરણ કહેવાય છે. હવે નાસ્તિકોનો મત છે. ૬

આ સર્વે પર સમનો કહેવાય છે, તેનું જ્ઞાન આત્માને દેવું થાય છે. એ જરૂરથી મુખ્ય થયો. ૩૨

જમીનપણું—જીવનના મુદ્દાને કાળજી જાળવી રાખે તે. પ્રાચીન દેવ. મહે કે જે બેળાનો દોષ પ્રગટ કરે દેવ, તે દેવ તે ૧૫

એ પ્રવર ન કરે, તે મંબીર કહેવાય છે. આજ મંબીર આચાર્યનીજ
પાસે પ્રાચલિત શ્રદ્ધા કરવું થોડું છે. એ તેજીયમી શુભ વરે: ૩૩
દીપિમાન—તેજસ્વી કોટલે પરચીનીએ. પરાભવ ન કરી
દો તેવું તેજસ્વીપણુ આચાર્યને વિરે તેવું બેઠ્યું. એ ધ્યાત્રી.
૬૫: શુભ. ૩૪

શિવ—ઉપદેશનો નાશ કરનાર કહ્યું છે કે

“દેસં વ વસે ન વતનિ પુકા, ન દેશમત્ત મતુ મેવ મન્તુ ।
શદોરકનોપિ શદોપરાન્તિઃ, યુગપ્રધાનં મુનયો શદનિ ॥”

“એઓનાં વસમા નહીં પડતી હોય, એઓ એ દેશમાં રહેવા
દેવ તે દેશનો કેઈ શત્રુ વિગેરે ભંજ કરી દો નહીં, અને એઓ
પ્રમ ધ્યાનના જળવટે કરીને શમની થાંતિ થતી હોય, તે યુગપ્રધાન
વિદ્યાર્થી એમ મુનિઓ રહે છે.”

શ્રી ભદ્રાબાહુ સ્વામીની જેમ કાલને માટે થઈને સુરિ વિજય
સિનની ડાલિ કરવાના દેવુથી ઉપદેશને નાશ કરે તે

શ્રી મહામયજી સ્વામીની કથા

યોગેશ્વર મહા...
[The following text is extremely faint and largely illegible due to the quality of the scan. It appears to be a detailed narrative or a list of items related to the story of Shri Mahamayaji Swami.]

લગ્ન બાળનાર છું. એકલા મેં નગરીની બહાર ચિલા ઉપર લગ્ન આજેખું હવું. તે લગ્ન બુટ્ટી નાંખ્યા વિના હું ઘેર આવ્યો. રાત્રિએ મને સાંભર્યું કે તે લગ્ન બુટ્ટી વિના હું ઘેર આવ્યો છું. પછી પ્રાતઃકાળે ઉઠીને હું ત્યાં ગયો, તો લગ્ન ઉપર બેઠેલા સિંહને મેં જોયો. ના પણ નિર્ભય થઈને મેં સિંહના ઉદરની નીચે હાથ નાંખી તે લગ્ન બુટ્ટી નાંખ્યું. તે વખતે મારી બકિતમાં પ્રસન્ન થયેલા તે સિંહે સૂર્યનું રૂપ ધારણ કરી મને કહ્યું કે —“ હે વરસ ! વરદાન માગ. ” ત્યારે મેં માગ્યું કે—“ હે સ્વામી ! તમારા વિમાનમાં બેસાડીને મને સર્વ જ્યોતિષશાસ્ત્ર બતાવો. ” ત્યારે સૂર્યે તે પ્રમાણે કરીને મને જ્યોતિષશાસ્ત્ર બતાવ્યું. તેથી કરીને આકાશની જેમ જૂમિને વિષે પણ જે થઈ ગયું, જે થઈ હોય અને જે થવાનું હોય તે સર્વનું મને જ્ઞાન થયું છે. ” આ પ્રમાણે તેનું વૃત્તાંત સાંભળી લોકો કહેવા લાગ્યા કે—“ આ વરાહ મિહર એટલે સૂર્યજ છે. ” તેથી લોકમાં તેનું વરાહ મિહર નામ પ્રસિદ્ધ થયું. “ આ મૂર્ખ જીનો શું બાળે છે. ” એમ નિંદા કરતો તે જિન શાસનનો પ્રત્યનીક (યત્રુ) થયો. તેથી જૈનધર્મી આવકોને તે દેખી થયો.

એકલા શ્રી ભદ્રાબાહુ સ્વામી તે ઉજ્જવિની નગરીમાં આનુર્ભાસ રહ્યા. તે વખતે વરાહ મિહરે લોકોનો પામે પોતાનું જ્ઞાન આ રીતે પ્રગટ કર્યું કે—“ અમુક દિવસે મધ્યાન્હ સમયે આકાશમાં મેઘ ચડી આવશે, તેમાંથી ભાવન પડશે. મિટો મત્સ્ય પડશે, તે પૃથ્વી પર અમુક કેકાણે મે કુદાગું કર્યું છે, તેની મધ્યે પડશે. ” આ વૃત્તાંત નગરીમાં પ્રસરી ગયો. શ્રદ્ધાળુ આવકોએ શ્રી ભદ્રાબાહુ સ્વામી પામે નિવેદન કર્યો. શુક્રએ કહ્યું કે—“ એ વરાહ પૂર્વ બહેલો હોવાથી બાળે છે ખરો, તે પણ શાસનનો દેખી હોવાથી તે વધાર્થ રીતે બાળી દે કરતો નથી. તેમાં સત્ય વાત આ પ્રમાણે છે.—“ તેજ દિવસે મધ્યાન્હ પછી અર્ધા ઘડી જશે ત્યારે વાયુ વટે ચરીરનું ચોપણ થવાથી ભાવનને બરડે ચાડી એકાવન પડશે. મત્સ્ય અર્ધા કુંડળામાં અને અર્ધા બહાર એવી રીતે પડશે. ” તે સાંભળી શ્રદ્ધાળુ આવકોએ આ વૃત્તાંત પણ લોકમાં ફેલાવ્યો. ત્યારપછી તે દિવસે જેમ શુક્રએ કહ્યું

જનાવી સંયમે જાણાવ્યું, તેના પ્રજાવથી સર્વ ઉપદ્રવ શાંત થયો. આ રીતે આચાર્ય સર્વ ઉપદ્રવનો નાશ કરનાર હોય છે. આ પાંચે-શમે ગુણ કહ્યો. ૩૫

સોમ—આચાર્ય ઐશ્વર્ય ગુણે કરીને મુક્ત હોવા ભેદજે. તે ગુણ વડે તે સાધુ વર્ગને સારી રીતે ધર્મ માર્ગમાં પ્રવર્તાવી શકે છે આ છેડેડો છત્રીશમે ગુણ કહ્યો. ૩૬

૬૫૯ બીજી રીતે પણ છત્રીશ ગુણો બતાવે છે.—

“અદ્વિહા ગણિ સંપદ, આચારાર્થ ચત્વિર્હિકા ।

ચઢહા વિણવપવિત્તી, છત્રીસગુણા ઇમે ગુરુણો ॥”

“ગણિની સંપદા આચારાર્થિક આઠ પ્રકારની છે, તે દરેક પણ ચાર ચાર પ્રકારની છે, તથા તે ઉપરાંત ચાર વિનયની પ્રવૃત્તિ છે. તે સર્વ મળીને ગુરૂના છત્રીશ ગુણો થાય છે.”

વિવેચન—જેને ગણ-ગચ્છ દોષ તે મળી એટલે આચાર્ય કહેવાય છે. તેની સંપદા—અમૃદ્ધિ આઠ પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે—આચાર સંપદા ૧, શ્રુતસંપદા ૨, શરીર સંપદા ૩, વચન સંપદા ૪, વાચના સંપદા ૫, મતિસંપદા ૬, પ્રયોગ મતિ સંપદા ૭ અને સંમદ્ધ પરિજ્ઞા સંપદા ૮. આ આઠ સંપદા દરેક દરેક ચાર ચાર પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે—આચારને વિષે નિરતર વીર્ય દોષવર્ણ ૧, મા રહિત થવું ૨, ઉપ વિદ્યારી થવું ૩, અને વિકાર રહિત થવું ૪. આ ચાર પ્રકારે આ ચાર સંપદા છે, (૧) બહુ શ્રુત થવું ૧, સ્વપનો પરિચય કરવો ૨, શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો, ૩, અને ઉદાત્ત વિગેરે સ્વ શાની સ્થાપના સહિત બોલવું ૪ આ ચાર પ્રકારની શ્રુતસંપદા છે. (૨) શરીરનું પ્રમાણ (કદ) અને લક્ષણો સારાં હોવાં ભેદજે ૧, દીન તથા અધિક શરીર નહીં હોવાથી અતઃજન્યપણું ૨, પાંચે ઉદિયો પરિપૂર્ણ હોવી ભેદજે ૩, અને સંધ્યજ સિંચર દોષનું ભેદજે. ૪ આ ચાર પ્રકારની શરીર સંપદા છે. (૩) સર્વ કોર્મ અંગીકાર કરે તેવું વચન દોષ ૧, વચનમાં મધુરતા દોષ ૨, વચનમાં શખાકિ-કનો અશ્રવ ન દોષો ભેદજે ૩, અને સંમગનારને વચનમાં કંઈ પણ સંદેહ ન રહેવો ભેદજે ૪ આ ચાર પ્રકારની વચન સંપદા ૧

તેઓના ચારિત્રમાં અતિચાર કે અનાચાર ચતો હોય તેનું નિવારણ કરવું તે વાસ્તુ કહેવાય છે ૨, સાધુઓ પ્રમાદમાં રહેતા હોય તો તેમનો પ્રમાદ દૂર કરાવી તેમને સન્માર્ગે પ્રવર્તાવવા એ મોખ્ખું કહેવાય છે ૩. નથા કડોર વચનો કહીને પણ સત્ક્રિયામાં પ્રવર્તાવવા એ પ્રતિચોવણું કહેવાય છે ૪ આચાર્ય જે આ કર્મોને ન કરે તો તેને અગોચ્ય જાણવો. કારણકે સાધુઓ સંસારના ભયથી ભય પામીને આચાર્યને શરણે આગેતા હોય છે, આચાર્ય જ જે તેઓને દોષોમાંથી નિવારણ ન કરે, તો તે આચાર્ય જ્ઞાનાદિક વળ રત્નથી જાદુ થયો કહેવાય છે. કર્મ છે કે—

“ જગત્પિ અગ્નિમિદ્રો, નિહત નિલહારત પર્ગંગેન ।

જગર્ગા નિ ઘનચ્છેદનં, વસા અગ્નિવાસ્વતી ડ ॥ ”

“ માતાએ નિષેધ નહીં કરવાથી તત્તને દૂરણ કરનાર પુત્ર પ્રસન્ન (કાળે) હજીવો, અને નિવારણને નહીં કરનારી માતા પણ પત્ન રત્નના જેટલે પામી

આ ઉપર ક્યા નીચ પ્રમાણે જણાવી.—

કાલ નવરમા કાલ વિધવા ત્યાં હતી તેને એકજ પુત્ર હતો ત્યાંથી પાન તેનું પાન હતું પુત્રને માતાએ લાડ લગાવ્યો હતો, તેથી તે પુત્ર જ કાલ કરતો, તે તેની માતા વળાવતી હતી. પુત્ર મોઢ વાળેલો થયો, નવાર તે બહાર ૪૨ રત્ન કરીને જીને મરીરે જાડામાં નથી ત્યાં વાતના અકસ્માત રખતના પામવાથી એક તડના કનકા ઉપર પડવા તથી તેનું શરીર ખીનું હાવાથી તેના શરીરપર હવે તડના કાણાવા બેઠી ત્યાં તેની જ રીને તે ઘેર આવ્યો. તે એક તેની માતાને તેની પ્રગલા કરી તેના શરીર પરથી તડને તડ લઈ લીધા તે એક પાલી થવા પડી માતાએ તેને કહ્યું કે— “ હે પુત્ર ! તું અધિક, અગ્નિવાળ છે. કેમકે તને અગ્નિવાળો લાગે મળ્યો. ” તે પછી માતાની પ્રગલાથી હરે પામ્યો. આ પ્રમાણે તેને દુષ્ટ ઉપદેશ કરવાને ઉપાય દાખવ્યો. તેથી તે દુષ્ટના રખતના પામી પડી અને અને દાવન ન તરી આગાઈથી પામી વળુને નોડી નોડી વળા તેથી અને તે

વિસ્તરાર્થ—પ્રથમ અગ્યાર અંગનાં નામો આ પ્રમાણે છે. આચારાંગ ૧, સૂત્રકૃતાંગ ૨, સ્થાનાંગ ૩, સમવાયાંગ ૪, ભગવત્યંગ ૫, શાતધર્મકથાંગ ૬, ઉપાસકદશાંગ ૭, અંતકૃંદશાંગ ૮, અનુત્તરોપપાતિકાંગ ૯, પ્રશ્નચક્રરણાંગ ૧૦ અને વિપાકશ્રુતાંગ ૧૧.

હવે આચારાંગને વિષે જે શ્રુતસ્કંધનું પરિમાણ છે, જે અધ્યયનનું પરિમાણ છે, જે ઉદ્દેશાનું પરિમાણ છે, જે પદોનું પરિમાણ છે, તથા જે અભિધેય (વિષય) છે, તે નંદીસૂત્રને અનુસારે લખીયે છીયે. તેમજ આ કાળે પણ વિચિત્ર જતાં ભાષી રહેલાં અંધના પરિમાણને પણ લખીયે છીયે. તથા પ્રસંગને ક્ષીપે આ અંગની વૃત્તિ, ચૂર્ણિ અને નિર્ચુક્તિનું પ્રમાણ પણ લખીયે છીયે:—આ આચારાંગમાં અધ્યયનોના સમુદાયરૂપ બે શ્રુતસ્કંધો છે. તેમાં પહેલા શ્રુતસ્કંધમાં નવ અધ્યયનો છે. તેનાં નામ—પહેલું યાત્રાપરિણા નામે અધ્યયન છે, આને વિષે સાત ઉદ્દેશો છે. બીજું લોકવિજય નામનું અધ્યયન છે, તેમાં ૪ ઉદ્દેશો છે. ત્રીજું રીતોષ્ણીય નામનું અધ્યયન છે, તેમાં ચાર ઉદ્દેશો છે. ચોથું સમ્યક્ત્વ નામનું અધ્યયન છે, તેમાં ચાર ઉદ્દેશો છે. પાંચમું લોકસાર નામે અધ્યયન છે, તેમાં ૭ ઉદ્દેશો છે. છઠું ધુન નામનું અધ્યયન છે, તેમાં પાંચ ઉદ્દેશો છે. સાતમું વિમોહ નામનું અધ્યયન છે, તેમાં આઠ ઉદ્દેશો છે. આઠમું મહાપરિણા નામનું અધ્યયન છે, તેમાં સાત ઉદ્દેશો છે. અને નવમું ઉપધાનશુન નામનું અધ્યયન છે, તેમાં ચાર ઉદ્દેશો છે. આ પ્રમાણે નવ અધ્યયન પહેલા શ્રુતસ્કંધમાં છે. તે સર્વના અંતે ઉદ્દેશનકાલ એકાવન છે. હવે બીજા શ્રુતસ્કંધમાં સાત અધ્યયનો છે. તેનાં નામ—પહેલું પિતૃયજ્ઞ અધ્યયન છે, તેમાં અગ્યાર ઉદ્દેશો છે. બીજું યજ્ઞેયજ્ઞ નામનું અધ્યયન છે, તેમાં ત્રણ ઉદ્દેશો છે. ત્રીજું ઇર્વા નામનું અધ્યયન છે, તેમાં ત્રણ ઉદ્દેશો છે. ચોથું ભાગેયજ્ઞ નામનું અધ્યયન છે, તેમાં બે ઉદ્દેશો છે. પાંચમું વત્રેયજ્ઞ નામનું અધ્યયન છે, તેમાં બે ઉદ્દેશો છે. છઠું પાત્રેયજ્ઞ નામનું અધ્યયન છે, તેમાં બે ઉદ્દેશો છે. સાતમું અવમદ પ્રાનિમા નામનું અધ્યયન છે, તેમાં બે ઉદ્દેશો છે. ત્યારપછી યાત્રા યજ્ઞનિઠા નામના અધ્યયનો છે. તેમાં દરેક અ

વિચોર જતા જાણી જણદહર જણસોને સીનેર પ્રમાણ સૂચે છે. પંદરદહર જમો ને પચાસ પ્રમાણ વૃત્તિ છે, આના તપના દિવસો અદાર છે, દીપ્તા સ્ત્રીમાં પછી આડ વર્તનો પર્વાય યામ ત્યારપછી આ અંગ જળવા લાયક છે. છતાંભિગમ આ અંગનું ઉપાંગ છે. તેના મારદહર અને સાતમો સૂચે છે, તેરદહર પ્રમાણ વૃત્તિ છે, પંદરમો પ્રમાણ વૃત્તિ છે, તથા તેના તપના દિવસો ત્રણ છે, આ પ્રમાણે સ્થાનાગનું દિવસન કથું.

હવે યોગી સમવાયામનો વિચાર કરે છે,—આ અંગમાં એકથી જાર ખીને એક એક વધારવા માં, એકમેનેએક, સંજ્યાતા, અમંજ્યાતા અને અનન્ય સમવાય (સમુદ) સૂચી પદાર્થોની પ્રકૃતિ કહેલી છે. આ અંગમાં પણ સ્થાનાગની જેમ જીવ અજીવ વિગેરે પદાર્થોનો સમવાય-સમુદ કહેવો છે. ઉપદ જાર અંગ સંજ્યાતી દિવસની કહેલી છે. આ અંગમાં એકજ મુનરકંથ છે, એકજ અંગ વન છે, એકજ કુંડો છે, તેમાં એક સાખ મુખાગીય દહન પડે, અંગ્યાતા અગ્રમે, અંગ્યાતા વેષ્ટકો, અંગ્યાતા સ્ત્રીકો, સંજ્યાતી નિર્ગુજિનાં, અનન્યા મરમા, અનન્યા પર્વાય, પરીના ત્રમે છે અને અનન્યા સ્થાવરોનો સમાવેશ કહેવો છે. આ પ્રમાણે મળપરે સંજ્યા અનમન પ્રમાણ છે, દ્વાવમાં તે એક દહર છે તે ને સમક પ્રમાણુ નર છે, ત્રણ દહન સાતના ને છે તેન પ્રમાણ વૃત્તિ છે, ચાર ને પ્રમાણુ નર છે, તપના દિવસ ત્રણ છે અને દીપ્તામાં આડ વર્ત તથા પછી આ જળવા લાયક છે, આ અંગનું ઉપાંગ પ્રમાણના છે તેન તપનુ અમણુ સત્ત્વજન ને આડમે છે, ત્રણ દહન માનમેને અદુ વીર પ્રમાણુ વૃત્તિ છે, આ વૃત્તિ પ્રાપ્તિ છે, અને મર્યાનિરિતી નેવેલી વૃત્તિ અન પડે જીવ છે. આના તપના દિવસો ત્રણ છે આ પ્રમાણે સમવાયનું વિવેચન કથું.

હવે પદવનકાવનું અંગનું વિવેચન કરે છે—આનુજ ખીખું નામ આંગ્રગ પ્રકૃતિ અન છે અને વિરે એકમેને એક કુંડો છે, તેમાં અંગ્યમે છે, તેમાં કમ દહન કુંડોએ છે, એકજ મુનરકંથ છે, તેમાં ને આંગ્રગ દહન કરે છે તેમાં જીવ, અજીવ, જીવાજીવ

યિકાએ ગુણ્જાથી તેર કરોડને પચાસલાખ થાય છે, તેને નવ અધ્ય-
યનો વડે ગુણ્જાથી એકસોને એકવીસ કરોડ અને પચાસલાખ
(૧૨૧૫૦૦૦૦૦૦) થયા, આટલી નવ અધ્યયનોમાં કયાઓ છે, હવે
બીજા શ્રુત રકંઘમાં દસ અધ્યયનો છે, એક એક અધ્યયનમાં પાંચસો
આખ્યાયિકાઓ છે, એક એક આખ્યાયિકામાં પાંચસો ઉપાખ્યાયિ-
કાઓ છે, અને એક એક ઉપાખ્યાયિકામાં પાંચસો આખ્યાયિકો
પાખ્યાયિકા છે. તેનું ગણિત આ પ્રમાણે—એક અધ્યયનમાં પાંચસો
આખ્યાયિકાઓ છે, તેને પાંચસો ઉપાખ્યાયિકાએ ગુણ્જાથી બે
લાખ ને પચાસ હજાર થયા, તેને પાંચસો આખ્યાયિકો પાખ્યાયિકાએ
ગુણ્જાથી બાર કરોડ ને પચાસ લાખ થયા, આ અંકને દશ અધ્યયનો
વડે ગુણ્જાથી એક સો ને પચીસ કરોડ થયા (૧૨૫૦૦૦૦૦૦૦)
આ દશ અધ્યયનોમાં પૂર્વે કહેલી નવ અધ્યયનની કયાઓ પણ
કહેવામાં આવી છે, અને નહીં કહેલી કયાઓ પણ કહેવામાં આવી છે,
તેથી પૂર્વે કહેલી એક સોને એકવીસ કરોડ અને પચાસ લાખ આ
સંખ્યા (૧૨૫૦૦૦૦૦૦૦૦) માંથી જાહે કરવા, બાકીની ત્રણ કરોડ
અને પચાસ લાખ નહીં કહેલી કયાઓ છે. આ અંગમાં પરીતા
વાચના છે, સંખ્યાતા અનુયોગ દ્વારા છે, સંખ્યાતા ચેષ્ટકો છે,
સંખ્યાતા ક્ષોડકો છે, અને સંખ્યાતી નિર્ધુક્તિઓ છે; જલ્પે શ્રુતરકં-
ઘના થઇને ઓગણત્રીસ અધ્યયનનો છે, તેટલા જ એટલે ઓગણ-
ત્રીસ જ ઉદ્દેશ છે, તથા પાંચ લાખને છાંતેર હજાર પડો છે. આ
પ્રમાણે ગણધરે રચેલા આગમનું પરિમાણ છે; તેના તપના દિવસો
તેત્રીસ છે. હાલમાં પાંચ હજાર ને પાંચસો સૂત્રનું પ્રમાણ છે, ચાર
હજાર જસો ને બાવન વૃત્તિનું પ્રમાણ છે, પ્રમત્યા લીધા પછી ગમે
ત્યારે આ અંગ બજાવાનું છે. આ અંગનું ઉપાંગ-જંજુદ્રીપ પ્રતિષ્ઠિ
છે. તેમાં ચારહજાર એકસો ને છતાંત્રીસ સૂત્રનું પ્રમાણ છે, એકહજાર
આઠસોને સાઠ સુચિનું પરિમાણ છે, તેની વૃત્તિઓ ઘણી છે, અને
તપના દિવસો ત્રણ છે. આ પ્રમાણે જ્ઞાતા ધર્મ કથાગતી ટિપ્પણી કરી.

હવે સાનમા ઉપાસકદશ્યંત્રનો વિચાર કરે છે—આ અંગમાં
ઉપાસકો (શાવકો) ના નગરો, નગરનાસ્વામી (રાજા) માતા પિતા,
ઉદાનો, આચાર્યો, મદનું ત્રહણ, પરિચદનું પ્રમાણ, સોગનો ત્યાગ

તપસ્યા, પ્રત્યાખ્યાન, સમાધિપૂર્વક મરણ, દેવગતિની પ્રાપ્તિ, આશુક્યમાં ઉપવિષ્ણુ અને અંતર્ધ્યા એ સર્વનું વર્ણન છે. આ અંગમાં એકજ મુતરકંઠ છે, હા અધ્યયનો છે, હા ઉંચકાર લાખ ને. જાણનું હબર પડે છે, સંખ્યાતા અશરો ખ્યાતા વેદકો છે, સંખ્યાતા શ્રોકો છે, સંખ્યાતા નિર્ધુક્તિ અને પ્રમત્ત્યા લીધા પછી મમે ત્યારે આ અંગ ભણવા લાયક છે. કંઈ પણ નિયમ નથી. આ પ્રમાણે મણુધરે રચેલા આગમનું કંઈ હમણું તો આસો ને જાર સુત્રોનું પરિમાણ છે. તે આ દિવસો ચોદ છે. આ અંગનું ઉપાંગ ચંદ્રપ્રકાશ છે. તે પ્રમાણ ભાવીયસો છે, એક હબર વૃત્તિનું પ્રમાણ છે, તેના દિવસો ત્રણ છે. આ પ્રમાણે ઉપાસક દશાંગનો વિચાર કર્યો.

હવે આઠમા અંતરૂદ્ધાંગનો વિચાર ભતાવે છે-આ અંતરૂદ્ધાંગના અધિકારમાં તેમનાં નગરો, નગરોના રાજાઓ, પિતા, સમૃદ્ધિ, ઉદ્યાનો, ચેત્યો, આચાર્ય, પ્રમત્ત્યા, ભોગનો વિશેષ તપો, પ્રત્યાખ્યાન અને કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિવડે અંતરૂદ્ધાંગના દિવસો વર્ણવ્યા છે. આ અંગમાં એકજ મુતરકંઠ છે. આ ઉદેશ છે, ત્રેવીશ લાખ ને ચારહજાર પડે છે, તે અશરો છે, સંખ્યાતા વેદકો છે, સંખ્યાતા શ્રોકો છે, સંખ્યાતા નિર્ધુક્તિઓ છે, પ્રમત્ત્યા લીધા પછી મમે ત્યારે ભણવા લા તેમાં કાંઈ નિયમ નથી. આ પ્રમાણે મણુધરે રચેલા આગમનું માણ છે. હમણું તો સાતસો ને નેતુ' (શ્રોક અંદર) સુત્રનું છે, તપના દિવસ ૧૨ છે, આ અંગનું ઉપાંગ કવિપ્રકાશ નિરવાવ આ અને હવે પછીના બીજા ઉપાંગના સુત્રોનું પ્રમાણ એક આગમ કરેલું. તપના દિવસ ત્રણ છે. આ પ્રમાણે અંતરૂદ્ધાંગનો વિચાર કર્યો.

હવે નવમા અનુતરૂદ્ધાંગના અંગનું વર્ણન કરે અનુતરૂદ્ધાંગના અંગનાં ઉપાંગ ચાલે. તેની કથાનું વર્ણન છે અનુતરૂદ્ધાંગના અંગનાં ઉપાંગ ચાલે. તેની કથાનું વર્ણન છે

વર્ગો છે, તેટલાજ (ત્રણ) ઉદ્દેશા છે, આ અંગમાં અનુસાર વિમાનમાં ઉપજનારાઓનાં નગરો, રાજ્યો, માતા-પિતા, ઉદ્યાનો, ચૈત્યો, સંમુદ્ધિઓ. ધર્માચાર્યો, પ્રવ્રજ્યા, વિરોગતપો, પ્રત્યાખ્યાન, સંલેખના, અનુસારમાં ગતિ, ફરી આર્યકુળમાં જન્મ, પ્રવ્રજ્યા; કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષગમન આ વિષયો આપ્યા છે; આ અંગમાં પરીત વાચના છે, સંખ્યાના અક્ષરો છે, સંખ્યાતા વેદકો છે; સંખ્યાતા શ્લોકો છે, સંખ્યાતી નિર્બુક્તિઓ છે, છેતાગ્રીય લાખ ને આઠ દહાર પદો છે; પ્રવ્રજ્યા ક્રીધા પછી મમે ત્યારે ભણવાનું છે; તેમાં કાંઈપણ નિયમ નથી આ પ્રમાણે મણુધરે રચેલા આગમનું પરિમાણ કહ્યું, હાલમાં તો પણ જોખુ છે. તપના કિવસો સાત છે; આનુ ઉપાંગ ક્રપાવનં સિકા છે, આ પ્રમાણે અનુસારોપપાતક દશાગનું સ્વરૂપ કહ્યું.

હવે દશમા પ્રશ્નચક્રરણાગનો વિચાર કરે છે—આ અંગમાં એકજ શ્રુતસ્કંધ છે, બીજા અધ્યયનો છે, બીજા અધ્યયનો ઉદ્દેશ છે પ્રશ્નોનું નાકરણ એટલે કથન કરવું તે; આ પ્રમાણે તેની ન્યુત્પત્તિ હાવાથી પ્રશ્નચક્રરણ એવું આનું નામ છે. આ અગમ. પૂછેલા પ્રશ્નો એકસો ને આઠ છે, નહીં પૂછેલા પ્રશ્નો એક માં ને આઠ છે, તથા પૂછેલા અને નહીં પૂછેલા પ્રશ્નો પણ એક સો ને આઠ છે. તેમની વ્યાખ્યા કરેલી છે. આમ અગવિગ્રાઓ તથા બીજી પણ અતિશયવાળી વિદ્યાઓનું કથન કરવું છે. નામકુમાર અને સુવર્ણકુમારનો વાદ તથા અમુરકુમાર અને વૈમાનિક દેવનો વાદ બનાવેલો છે, પાંચ આશ્રવો અને પાંચ સંવરોનું સ્વરૂપ દેખાડ્યું છે, આ અંગમાં પરીત વાચના છે, સંખ્યાતા અક્ષરો છે, સંખ્યાતા વેદકો છે, સંખ્યાતા શ્લોકો છે, સંખ્યાતી નિર્બુક્તિઓ છે, બાલું લાખ ને સોળ દહાર પદો છે. આ પ્રમાણે મણુધરે રચેલા આગમનું પરિમાણ છે, તપના કિવસો ચૌદ છે. હમણા તો એક દહાર બસો ને પચાસ સૂત્રનું પ્રમાણ છે, ચાર દહાર ને છ માં વૃત્તિનું પ્રમાણ છે. આ અંગનું ઉપાંગ પુષ્પ-સુલિકા છે. આ પ્રમાણે પ્રશ્નચક્રરણ અંગની દ્રિપત્તી કરી.

હવે અધ્યારમાં વિષાક સૂત્રનો વિવેક કરે છે—આ અંગમાં બે શ્રુતસ્કંધ છે, બીજા અધ્યયનો છે, બીજા ઉદ્દેશ છે. તેમાં પદેલા શ્રુત-

રચે છે, ત્યારપછી આચારાંગ વિગેરે સૂત્રો રચે છે. તે પૂર્વે ચૌદ છે. તેમાં પહેલું ઉત્પાદ પૂર્વ છે. તેમાં સર્વ દ્રવ્યો અને સર્વ પદાર્થોની ઉત્પત્તિને આશ્રીને પ્રરૂપણ કરી છે. તેના એક કરોડ પદ છે, દસ વસ્તુઓ છે અને ચાર ચૂલિકાઓ છે. ૧ બીજું અગ્રાયણીય પૂર્વ છે. અગ્ર એટલે પરિભ્રમણ, તેનું અર્થન એટલે ગમન અર્થાત્ પરિભ્રમ (જ્ઞાન), તેને હિતકારક હોવાથી તેનું નામ અગ્રાયણીય કહેવાય છે. આમાં સર્વ દ્રવ્યો, સર્વ પદાર્થો અને સર્વ જીવોનું પરિભ્રમણ કહેવું છે. આમાં છન્નુલાખ પદો છે ચૌદ વસ્તુઓ છે અને બાર ચૂલિકાઓ છે. ત્રીજું વીર્યપ્રવાહ પૂર્વ છે. આમાં સર્વ દ્રવ્યો, સર્વ પદાર્થો, સર્વ જીવો અને અજીવોનું વીર્ય વર્ણવ્યું છે. આમાં ત્રીસેર લાખ પદો છે, આઠ વસ્તુઓ અને આઠ ચૂલિકાઓ છે. ૩ ચોથું અસ્તિ-ના-સ્તિપ્રવાહ નામનું પૂર્વ છે. આમાં સર્વ દ્રવ્યોનું અસ્તિપણું (હોવાપણું) અને નાસ્તિપણું (નહીં હોવાપણું) એટલે કે પોતાના સ્વરૂપની અપેક્ષાએ અસ્તિપણું અને અન્યના સ્વરૂપની અપેક્ષાએ નાસ્તિપણું વર્ણવ્યું છે. તેમાં અઢાર વસ્તુઓ, દસ ચૂલિકાઓ અને સાઠ લાખ પદો છે. પાંચમું જ્ઞાનપ્રવાહ નામનું પૂર્વ છે તેમાં સર્વ જ્ઞાનોનો વિસ્તાર કહેલો હોવાથી તે જ્ઞાનપ્રવાહ કહેવાય છે. તેમાં બાર વસ્તુઓ છે, ચૂલિકા છેજ નહીં, અને એક પદે જોછા એક કરોડ પદો છે. છઠું સત્યપ્રવાહ નામનું પૂર્વ છે. સત્ય એટલે સંયમ અથવા સત્ય વચન, તેને વિસ્તારથી કહેલું હોવાથી તે સત્યપ્રવાહ કહેવાય છે. આમાં બે વસ્તુ છે, ચૂલિકા નથી, અને ૭ કરોડ ને એક પદો છે. સાતમું આત્મપ્રવાહ નામે પૂર્વ છે. તેમાં અનેક પ્રકારના નયમતના ભેદે કરીને આત્માને કહેલો હોવાથી તે આત્મપ્રવાહ કહેવાય છે. આમાં સોળ વસ્તુઓ છે, ચૂલિકા નથી, અને છવીસ કરોડ પદો છે. આઠમું કર્મપ્રવાહ પૂર્વ છે. તેમાં જ્ઞાનાવરણીયાદિક આઠ પ્રકારનાં કર્મો અને તેમની પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશ કહેલા હોવાથી તે કર્મપ્રવાહ નામે કહેવાય છે. તેમાં ત્રીસ વસ્તુઓ છે, ચૂલિકા નથી અને એક કરોડ ને એરણી હજાર પદો છે. નવમું પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાહ નામનું પૂર્વ છે. તેમાં બેઠ સહિત પ્રત્યાખ્યાનનું સ્વરૂપ કહેલું હોવાથી તે પ્રત્યાખ્યાન

દક્ષિણદક્ષિણ પાંચ બેઠો ભળવા. ભળવામાં તો ચોદ પૂર્વોજ મુખ્યતા એ કહેતાં છે.

અમાર અજ્ઞા અને ચોદ પૂર્વ મળીને પચીસ થાય છે. આજ પચીસ ગુણો ઉપાધ્યાયના હોય છે.

દક્ષિણદક્ષિણ ગુણિકા રૂપ બીજા સિદ્ધાંતો પણ વર્તમાન કાળે પણ છે. તેમના નામો લખીએ છીએ. તેમાં પણ દિવસના પહેલા અને ચોથા પહેલા નવા રાત્રિના પણ પહેલા અને ચોથા પહેલા જે સૂચે ભજાય છે તથા તેની વ્યાખ્યા કરાય છે તે ક્રમિક સૂચો કહેવાય છે તેમના નામ—ઉત્તરાધ્યાયન ૧, દશાશ્રુતસ્કંધ ૨, કાપ ૩, વ્યવહાર ૪, નિરીક્ષ ૫, મહાનિરીક્ષ ૬, જગિભાગિત ૭, જંબૂદ્વીપ પ્રસિદ્ધિ નામ નું ઉપાગ પૂર્વે કહ્યું છે તે ૮, દ્વીપ સાગર પ્રસિદ્ધિ ૯, સૂર્ય પ્રસિદ્ધિ નામનું ઉપાગ પૂર્વે લખી મયા તે ૧૦, ચંદ્ર પ્રસિદ્ધિ ઉપાગ પૂર્વે ૧૧ તે ૧૧, સુદગિમાન પ્રવિભક્તિ ૧૨, મહાદિમાન પ્રવિભક્તિ ૧૩, જંબુ ગુણિકા ૧૪, જન ગુણિકા ૧૫, વિવાહગુણિકા ૧૬, અરજોપપાત ૧૭, વરજોપપાત ૧૮, નરજોપપાત ૧૯, વૈશ્રમજોપપાત ૨૦, ધર જોપપાત ૨૧, વેદધરોપપાત ૨૨, દેવેન્દ્રોપપાત ૨૩, ઉત્પાનગુણ ૨૪, સમુત્પાનગુણ ૨૫, નામપાતર્લિકા ૨૬, નિરવાલિકા ૨૭, કાગિ ૨૮, કાપાવગિતિકા ૨૯, પુષ્પિકા ૩૦, પુષ્પગુણિકા ૩૧, વૃક્ષિકા ૩૨, નિરવાલિકાથી આરંભીને વૃક્ષિકાથી સુધીના છબે ઉપાગ પૂર્વે લખી મયા બીજા આ ઉપરાંત કલ્પ અર્થો મળી કુલ ૪૪ ક્રમિક રૂપ કહેવાય છે.

અજ્ઞાના નિવાસના બીજા કાગમ જે સૂચે ભજાય છે તથા વ્યાખ્યાન કરાય છે તે ઉત્ક્રાંતિક સૂચો કહેવાય છે. તેના નામ—દશવેદિક ૧, રાગિકાક્રમિક ૨, સુરુતગુણ ૩, મહાકાપાલ ૪, ઉપાગનિક ઉપાગ પૂર્વે કહ્યું તે ૫, જાજમદીવ ઉપાગ પૂર્વે ૧૧ તે ૬, અજ્ઞાનમ ૧૨ કહ્યું તે ૭, પ્રસાપના ઉપાગ પૂર્વે ૧૫ તે ૮, મહાપ્રસાપના ૯, પ્રમાણપ્રમાદ ૧૦, નંદીનદ ૧૧, અનવેશન ૧૨, દેવેન્દ્ર ૧૩, વંદુરેન્દ્રિક ૧૪, ચંદ્રવિષ્ણુ ૧૫, વિદુર્વિષ્ણુ ૧૬, ચંદ્રવિષ્ણુ ૧૭, વિદુર્વિષ્ણુ ૧૮, અનવેશન ૧૯, અજ્ઞા નિર્લક્ષ ૨૦, અજ્ઞાનવિલેપ ૨૧, કાગમ ૨૨

૧૩ માયા વિવેક—માયા એટલે અન્યને ઠગવું તે. તેના વિશે એટલે પૃથગ્ભાવ અથવા નિષ્કૃણ કરવો તે માયાવિવેક નામનો તેરમો ગુણ છે. ૧૩

૧૪ લોભ વિવેક—લોભ એટલે સર્વ વસ્તુને વિશે ગૃદ્ધિપણ, હૃન્મય, તેનો વિવેક એટલે પૃથગ્ભાવ અથવા નિષ્કૃણ કરવો તે લોભવિવેક નામનો ચૌદમો ગુણ છે. ૧૪

આ પ્રાણાતિપાત વિરમણથી આરંભીને લોભવિવેક સુધીના ચૌદ ગુણે આદરવાથી સાધુનું જે સ્વરૂપ થાય છે તે હરે પછી ભગવાણેના ગુણોવડે કહે છે.—

૧૫ ભાવસત્ય—અહીં આત્મા સિવાયની સર્વ પરવસ્તુના સંતોષનો ત્યાગ કરવાથી જે આત્મભાવ એટલે નિઃસ્વ નયની અપે-
ક્ષાએ શુદ્ધ થીત-તે સત્ય કહેવાય છે એ કે ભવહારનયની અપે-
ક્ષાએ બાહ્યાત્માની સત્તા વડે અને અતરાત્માની સત્તા વડે તે સત્ય-
ગુણ તે તોપણ તેનું જે પરમા-મત્સ્યરૂપ દેખાડયું તેજ આત્મ-
(૯૧મું) સત્ય તે તેથી કરીને જે ભવમયજના કાલકૃત્ય પ્રાણા-
તિપાત્યાદિ દેખેનો અ. આ મા. સામે પૃથ ભવ પરવાનું ૧૫
તેથી આ ભાવસત્ય નામનું પદવર્તે ગુણ ૧૫ ૧૫

હવે ભગવાન : ગુણન આ મંત્રને બીજા . અ . . . .

એક એક ઉપવાસના વૃદ્ધ કરતાં સોળ ઉપવાસ મુખી જવું, ત્યાર પછી ત્યાં ચોત્રીશ અઠમ કરવાના કદા હતા તેને બદલે અહીં ચોત્રીશ ચોથમક્રત-ઉપવાસ કરવા. ત્યાર પછી સોળ ઉપવાસ, પંદર ઉપવાસ એમ એક એક ઉપવાસ ઉતરતાં છેવટ એક ઉપવાસ મુખી આવવું. ત્યાર પછી આઠ અઠમને બદલે અહીં આઠ ઉપવાસ પારણાના આંતરાવાળા કરવા. ત્યાર પછી એક અઠમ પછી એક છુ અને છેવટ એક ઉપવાસ કરવો. આ તપમાં ત્રણસોને ચોત્રીશ દિવસો તપના અને અઠારી દિવસો પારણાના થાય છે. આ તપની એક ક્ષતામાં થાય છે. એ રીતે ચાર ક્ષતા ઉપર પ્રમાણે બજવી.

કેટલાક મુનિઓ લઘુ સિંહનિદ્ધીકિત નામનો તપ કરે છે. તેનો વિધિ આ પ્રમાણે-આ તપમાં એક ઉપવાસથી આરંભીને એક એક ઉપવાસની વૃદ્ધિ કરતાં છેવટ નવ ઉપવાસ મુખી જવું. પરંતુ સિંહના અવલોકનની જેમ પાછળ (પહેલાં) કરેલા તપને પણ આ ગળ આગળ કરતાં જવું. જેમકે પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું કર્યા પછી પ્રથમ કરેલા એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, પછી ત્રણ ઉપવાસ કરી પારણું કર્યા પછી પૂર્વે કરેલા બે ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. પછી ચાર ઉપવાસ કરી પારણું કર્યા બાદ પૂર્વે કરેલા ત્રણ ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. પછી પાંચ ઉપવાસ કરી પારણું કર્યા બાદ પૂર્વે કરેલા ચાર ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. આ પ્રમાણે એક તપ વધતો અને એક તપ મૂકેલો એ પ્રમાણે નવ ઉપવાસ મુખી વધતા જવું. ત્યાર પછી તેજ પ્રમાણે ઉતરના જવું. તેમાં પ્રથમ નવ ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, પછી આઠ ઉપવાસને ઓળંગી (પડના મૂકી-નહીં કરી) સાત ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, ત્યાર પછી આઠ ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. ત્યાર પછી સાત ઉપવાસને ઓળંગી છ ઉપવાસ કરી પારણું કરવું અને ત્યાર પછી સાત ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. આ રીતે એક ઉપવાસ મુખી ઉતરવું. આ તપમાં એકમોને ચોપન

૧૫૪ દિવસો તપના અને તેનીય ૩૩ દિવસો પારણાના થાય છે. સર્વ મગીને છ માસ અને સાત દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. આ તપને શંત્ર જોવાથી તે જરાજર સમજાયે. તે શંત્ર નીચે પ્રમાણે:—

ઉતરનાં	
ઉ. દિ. પા. દિ.	
૬ — ૧	
૭ — ૧	
૮ — ૧	
૯ — ૧	
૧૦ — ૧	
૧૧ — ૧	
૧૨ — ૧	
૧૩ — ૧	
૧૪ — ૧	
૧૫ — ૧	
૧૬ — ૧	
૧૭ — ૧	
૧૮ — ૧	
૧૯ — ૧	
૨૦ — ૧	
૨૧ — ૧	
૨૨ — ૧	
૨૩ — ૧	
૨૪ — ૧	
૨૫ — ૧	
૨૬ — ૧	
૨૭ — ૧	
૨૮ — ૧	
૨૯ — ૧	
૩૦ — ૧	
૩૧ — ૧	
૩૨ — ૧	
૩૩ — ૧	
૩૪ — ૧	
૩૫ — ૧	
૩૬ — ૧	
૩૭ — ૧	
૩૮ — ૧	
૩૯ — ૧	
૪૦ — ૧	
૪૧ — ૧	
૪૨ — ૧	
૪૩ — ૧	
૪૪ — ૧	
૪૫ — ૧	
૪૬ — ૧	
૪૭ — ૧	
૪૮ — ૧	
૪૯ — ૧	
૫૦ — ૧	
૫૧ — ૧	
૫૨ — ૧	
૫૩ — ૧	
૫૪ — ૧	
૫૫ — ૧	
૫૬ — ૧	
૫૭ — ૧	
૫૮ — ૧	
૫૯ — ૧	
૬૦ — ૧	
૬૧ — ૧	
૬૨ — ૧	
૬૩ — ૧	
૬૪ — ૧	
૬૫ — ૧	
૬૬ — ૧	
૬૭ — ૧	
૬૮ — ૧	
૬૯ — ૧	
૭૦ — ૧	
૭૧ — ૧	
૭૨ — ૧	
૭૩ — ૧	
૭૪ — ૧	
૭૫ — ૧	
૭૬ — ૧	
૭૭ — ૧	
૭૮ — ૧	
૭૯ — ૧	
૮૦ — ૧	
૮૧ — ૧	
૮૨ — ૧	
૮૩ — ૧	
૮૪ — ૧	
૮૫ — ૧	
૮૬ — ૧	
૮૭ — ૧	
૮૮ — ૧	
૮૯ — ૧	
૯૦ — ૧	
૯૧ — ૧	
૯૨ — ૧	
૯૩ — ૧	
૯૪ — ૧	
૯૫ — ૧	
૯૬ — ૧	
૯૭ — ૧	
૯૮ — ૧	
૯૯ — ૧	
૧૦૦ — ૧	

ચડનાં.	
ઉ. દિ. પા. દિ.	
૧ — ૧	
૨ — ૧	
૩ — ૧	
૪ — ૧	
૫ — ૧	
૬ — ૧	
૭ — ૧	
૮ — ૧	
૯ — ૧	
૧૦ — ૧	
૧૧ — ૧	
૧૨ — ૧	
૧૩ — ૧	
૧૪ — ૧	
૧૫ — ૧	
૧૬ — ૧	
૧૭ — ૧	
૧૮ — ૧	
૧૯ — ૧	
૨૦ — ૧	
૨૧ — ૧	
૨૨ — ૧	
૨૩ — ૧	
૨૪ — ૧	
૨૫ — ૧	
૨૬ — ૧	
૨૭ — ૧	
૨૮ — ૧	
૨૯ — ૧	
૩૦ — ૧	
૩૧ — ૧	
૩૨ — ૧	
૩૩ — ૧	
૩૪ — ૧	
૩૫ — ૧	
૩૬ — ૧	
૩૭ — ૧	
૩૮ — ૧	
૩૯ — ૧	
૪૦ — ૧	
૪૧ — ૧	
૪૨ — ૧	
૪૩ — ૧	
૪૪ — ૧	
૪૫ — ૧	
૪૬ — ૧	
૪૭ — ૧	
૪૮ — ૧	
૪૯ — ૧	
૫૦ — ૧	
૫૧ — ૧	
૫૨ — ૧	
૫૩ — ૧	
૫૪ — ૧	
૫૫ — ૧	
૫૬ — ૧	
૫૭ — ૧	
૫૮ — ૧	
૫૯ — ૧	
૬૦ — ૧	
૬૧ — ૧	
૬૨ — ૧	
૬૩ — ૧	
૬૪ — ૧	
૬૫ — ૧	
૬૬ — ૧	
૬૭ — ૧	
૬૮ — ૧	
૬૯ — ૧	
૭૦ — ૧	
૭૧ — ૧	
૭૨ — ૧	
૭૩ — ૧	
૭૪ — ૧	
૭૫ — ૧	
૭૬ — ૧	
૭૭ — ૧	
૭૮ — ૧	
૭૯ — ૧	
૮૦ — ૧	
૮૧ — ૧	
૮૨ — ૧	
૮૩ — ૧	
૮૪ — ૧	
૮૫ — ૧	
૮૬ — ૧	
૮૭ — ૧	
૮૮ — ૧	
૮૯ — ૧	
૯૦ — ૧	
૯૧ — ૧	
૯૨ — ૧	
૯૩ — ૧	
૯૪ — ૧	
૯૫ — ૧	
૯૬ — ૧	
૯૭ — ૧	
૯૮ — ૧	
૯૯ — ૧	
૧૦૦ — ૧	

કેટલાક મુનિઓ મહા સિદ્ધિના કોડિત નામનો તપ કરે છે. તેનો વિધિ આ પ્રમાણે—આ તપમ પશુ લુપ્ત સિદ્ધિના કોડિતની જ નામ એક એક ઉપવાસના વૃદ્ધિ અને પાછળ મૂકેલા તપને કરવાનું છે પરંતુ મહા સોગ ઉપવાસ મુખી ચડવાનું છે, પારપડી પૂર્વેની જમ ઉતરવાનું છે આ તપમ ચાર સો ને સતાણ ૪૬૭ તપના દિવસો અને એકસ ૬૧ પારણાના દિવસો થાય છે. સર્વ મગી અઢાર માસ ને અઢાર દિવસો થાય છે

અષ્ટ અષ્ટમિકાને વિષે આઠ પંક્તિ હોય છે. તેમાં દરેક પંક્તિમાં આઠ આઠ દિવસ હોય છે. તેમાં પહેલી પંક્તિમાં દિવસે દિવસે એક એક દત્તિની વૃદ્ધિ કરવી. બીજી પંક્તિમાં બે દત્તિથી આરંભીને આઠમે દિવસે એક દત્તિ લેવી. ત્રીજી પંક્તિમાં ત્રણ દત્તિથી આરંભ કરવો. તેથી છઠ્ઠે દિવસે આઠ દત્તિ, સાતમે દિવસે એક દત્તિ અને આઠમે દિવસે બે દત્તિ આવે છે. ચોથી પંક્તિમાં ચાર દત્તિથી આરંભ કરાય છે, પછી આઠ દત્તિ થઈ રહ્યા ગાઠ ફરીને એક દત્તિથી લેવું. એ પ્રમાણે દરેક પંક્તિએ વૃદ્ધિ પામતી દત્તિથી આરંભ કરવો અને આઠ દત્તિ થઈ રહ્યા પછી ફરીને એક દત્તિથી લેવું. આ રીતે કરવાથી આઠમી પંક્તિમાં પહેલે દિવસે આઠ દત્તિ અને ત્યારપછી એક દત્તિથી આરંભ કરવો. આ રીતે આઠ અષ્ટમિકા થીસઠ ૬૪ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. તેનો શંત્ર—

પંક્તિ.	દત્તિ.
૧	૧ — ૨ — ૩ — ૪ — ૫ — ૬ — ૭ — ૮
૨	૨ — ૩ — ૪ — ૫ — ૬ — ૭ — ૮ — ૧
૩	૩ — ૪ — ૫ — ૬ — ૭ — ૮ — ૧ — ૨
૪	૪ — ૫ — ૬ — ૭ — ૮ — ૧ — ૨ — ૩
૫	૫ — ૬ — ૭ — ૮ — ૧ — ૨ — ૩ — ૪
૬	૬ — ૭ — ૮ — ૧ — ૨ — ૩ — ૪ — ૫
૭	૭ — ૮ — ૧ — ૨ — ૩ — ૪ — ૫ — ૬
૮	૮ — ૧ — ૨ — ૩ — ૪ — ૫ — ૬ — ૭

નવ નવમિકાને વિષે નવ પંક્તિઓ છે. તેમાં પહેલી પંક્તિમાં પહેલે દિવસે એક દત્તિથી આરંભ કરવો, એ રીતે એક એક દત્તિ વધાવતા નવમે દિવસે નવ દત્તિ થકુણ કરવી. આ પંક્તિમાં મનુષ્ય દત્તિ પાચની સંખ્યાવાળી છે. ત્યાંથી જ બીજી પંક્તિનો આરંભ કરવો, અને નવ દત્તિ થઈ રહ્યા પછી ફરીથી એક દત્તિથી આરંભ કરવો. આ પ્રમાણે દરેક પંક્તિમાં પૂર્વ પંક્તિની મધ્યમ દત્તિથી

લેવા. ત્યાર પછી એક એક કવગની હાનિ કરતાં અમાવાસ્યાને દિવસે એક કવગ લેવાનો આવે છે. પછી શુકલપક્ષના પડવાને દિવસે એક કવગ લેવાનો છે, ત્યારપછી એક એક કવગ વધારતાં પૂર્ણિમાને દિવસે પંદર કવગ લેવાના છે. આ અભિગ્રહમાં મધ્ય ભાગે જોગ કવગ છે અને બન્ને બાજુએ ઘણા કવગ છે, તેથી આ 'વજ્રમધ્ય' પ્રતિમા કહેવાય છે. આવી પ્રતિમાઓને વહન કરનારા કેટલાક મુનિઓ છે. તેઓ પોતાના આત્માને તે તે અભિગ્રહોવડે ભાળા રહેલા છે.

તે કાળે તે સમયે શ્રમણ ભગવાન શ્રીમહાવીરના શિષ્યોમાં ઘણા સ્થવિર મુનિઓ ઉત્તમ જાતિવાળા છે, કુળવાન છે, બળવાન છે, રૂપ, વિનય, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને લાજભરત છે, સાધવને પામેલા છે-સાધવ એટલે અરૂપ ઉપધિવાળાપણું અથવા વ્રજ પ્રદારના ગૌરવ રહિતપણું, તેને પામેલા છે, જોજસ્વી-મનને નિવશમાં રાખનારા છે, તેજસ્વી-શરીરની કાંતિવાળા છે, વયસ્વી-વયનના સૌભાગ્યવાળા છે, વશસ્વી છે, ક્રોધ, માન, માયા અને લોભને છૂટનારા છે, હર્દિયોને છૂટનાર છે, નિદ્રાને છૂટનાર છે, પરીસહોને છૂટનાર છે, છવવાની ઈચ્છા અને મરણના ભયથી રહિત છે, મહા મનોને જ પ્રધાન (મુખ્ય) માનનારા છે, ગુણોને પ્રધાન માનનારા છે, કરણને પ્રધાન માનનારા છે, ચરણને પ્રધાન માનનારા છે, નિમ્ન હું-અનાચારના નિવેધને પ્રધાન માનનારા છે, નિકૃષ્ટને-તત્ત્વના નિર્જીવને પ્રધાન માનનારા છે, આજ્ઞાને પ્રધાન માને છે, માર્ગને પ્રધાન માને છે, સાધવને-ક્રિડાકુશળતાને પ્રધાન માને છે, જ્ઞાનિ (જ્ઞાતા) ને પ્રધાન માને છે, મુક્તિ / નિર્વૃત્તિ (નિર્વૃત્તિ) ને પ્રધાન માને છે, પ્રજ્ઞાનિ વિગેરે વિદ્યાને પ્રધાન માને છે, દેવ અધિષ્ઠિત મંત્રોને પ્રધાન માને છે, પેદોને પ્રધાન માને છે, એ કે હાલમા જમ્યેદ વિગેરે પેદો મિથ્યાદૃષ્ટિઓએ ગ્રહણ કરેલા છે, તે પવ્વ શ્રી જગત્તેજ સ્વામીએ કહેલા પેદો અર્હાં બાજુવા, અથવા વેદ એટલે આગમ બાજુવા. પ્રમયજને પ્રધાન માને છે, નવને પ્રધાન માને છે, નિવશને પ્રધાન માને છે, સવને પ્રધાન માને છે, ગ્રાય એટલે દ્રવ્યથી વેષ રહિતપણું અથવા નિર્દોષ સામાયારી, તેને પ્રધાન માને છે, મનોદર વર્તવાના એટલે સારી પ્રીતિવાળા છે, લાજભાગાળા છે, વપસ્વી છે,

સ્થાન રહિત, ચંદ્રની જેમ સુંદર લેસ્થાવાદા, સૂર્યની જેવા તેજસ્વી, મમુદની જેવા મંબીર, પશુની જેમ સર્વ પ્રકારે બંધન રહિત, મેરુ પર્વતની જેમ કંપ રહિત, સરોવરના જળની જેમ શુદ્ધ હૃદયવાળા, ગેંડાના શીંગડાની જેમ એકતા, બારંડ પશુની જેમ પ્રમાદ રહિત, હાથીની જેમ પરાક્રમવાળા, ગુપ્તની જેમ ગંગાવાળા, સિંહની જેમ પરાભવ ન પામે તેવા, પૃથ્વીની જેમ સર્વ પરિમલ્લ દુઃખ સ્પર્શને સહન કરનારા અને સારી રીતે હોમ કરેલા અગ્નિની જેમ તેજવડે દેહીયમાન છે. તે પૂજ્યોને કોઈ પણ ઠેકાણે પ્રતિમંધ નથી. તે પ્રતિમંધ ચાર પ્રકારે કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્વ્યથી ૧, શ્રોત્રી ૨, કાળથી ૩ અને ભાવથી ૪. તેમાં દ્વ્યથી સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર મર્વ દ્વ્યોને વિશે, શ્રોત્રથી ગામમાં, નગરમાં, અરણ્યમાં, શ્રેત્રમાં, ખગામાં, ઘરમાં કે આગળમાં. કાળથી સમય, આવૃત્તિ પિંગેરથી સમયે જે જે માસની છ માસ સંબંધી અતુ અયન-ર્વા અથવા બીજા કોઈ રીર્ષકાળના મંચોગને વિશે, ભાવથી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, ભય અને હ્રાસ્ય એ સર્વને વિશે તેમને પ્રતિમંધ નથી. તે પૂજ્યો જ્યાંજનુ વિના બીજા શીવાળા તથા ઉત્તરના આઠ માસ મુખી નાના ગામમાં એક રાત્રિ રહે છે, નગરમાં પાંચ રાત્રિ રહે છે, વાની અને ગદન જ્યાં એટલે કે વાનીવડે (આસણ પિંગેરે સમયે) કોઈ ભેદે ના દેવ ન કરે અને ચ દનથી પૂજા કરે તો રાત્ર ન કરે તેવા છે, પથર અને મુવર્ણને વિશે તુલ્ય બુદ્ધિવાળા, મૂળ દુઃખને વિશે સમાન, આ લોક અને પરલોકની ઇચ્છા રહિત, સંસાર માનવના ધન પામનારા તથા કર્મડે હી ધનુનો નાગ કરવા માટે ઉપમય ન થયેલા વિગટે છે.

આ જાંબુ નુલુના આગામી સાધુનોના ધર્મા મુજો દોષ છે, તથા તે નુલુના નેદો પશુ વળા છે, તે નર્વનુ આગામી કર્મ નથી પડે. નાટો સમ્મ બલ અને તેવા કનોને કેટલે એક આગમનો આ ન થને આટલ કરે નહીં, તેવા અંદે વિચાર કર્યો નથી.

અ. અથવા. પ મ પરનેટીના નુલુ: વર્ણવ્યા છે. તેવો આ વર્ણન નમ મુલુમાળા છે નવકર મંત્રને. જ્યાં કરનાર મનુષ્યે ને પ ન પાનેટીના નુલુ:નુ કમનુ થવા માટે આ દંભ કમુપ નવા

સેવા કરી નથી, તો કેમ તે મારા ઉપર અનુચ્છ કરવા તત્પર થયે ? કદાચ મને જ ઉપદ્રવ કરી તે પોતાનું કાર્ય સાધશે તો પછી મારું રક્ષણ કરનાર અહીં કોણ છે ? હા ! હા ! હું મહાકલમાં પડ્યો છું, હવે હું શું કરું ? ” આ પ્રમાણે વિચારતાં તેને પિતાનું વચન સ્મરણમાં આવ્યું, તેથી કદનો નાશ કરવાના હેતુથી તે મનમાં પંચ પરમેષ્ઠીના નમસ્કાર મંત્રનું સ્મરણ કરવા લાગ્યો. કેટલીક વેળાએ હંડીના મંત્રનો જપ પૂર્ણ થયો, તે વખતે તે શન ઉઠું થવા લાગ્યું, પરંતુ નવકાર મંત્રના પ્રભાવથી પાછું તે જ સ્થિતિએ નીચે પડી ગયું. તે જોઈ હંડીએ શિવને કહ્યું કે—“ જરે ! તું શું ધ્યાન કરે છે કે જેથી કાર્યની સિદ્ધિમાં વિઘ્ન થયું ? ” શિવે કહ્યું કે—“ હું તો કાંઈ કરતો નથી. ” પછી ફરીથી હંડી જપ કરવા લાગ્યો. શિવ પણ નવકાર મંત્રના પ્રભાવની પ્રતીતિ થવાથી તેને ગળવામાં અત્યંત સાવધાન થયો. પછી હંડીનો જપ પૂર્ણ થયો, ત્યારે પણ તે શન ઉઠું થઈ તેજ રીતે પડી ગયું. હંડીએ શિવને ઉપાલંબ દીધો. પરંતુ શિવે તો ‘ હું કાંઈ કરતો નથી. ’ એવો જ જવાબ દીધો. ફરીથી ત્રીજી વાર હંડીએ જપ કરવા માંડ્યો. શિવ પણ નવકારનું સ્મરણ કરવા લાગ્યો. જપ પૂર્ણ થયો, ત્યારે તે શને ઉભા થઈ હંડીને જ તેલની કડાઈમાં નાંખ્યો. તેનો સુવર્ણ પુરૂષ થયો. તે લઈ શિવકુમાર પોતાને ઘેર આવ્યો, અને તે અખુટ સંપત્તિ પામીને સુખી થયો. સર્વ જનને ત્યાગ કરી ધર્મમાં આસક્ત થઈ સદ્ગતિ પામ્યો.

ઇતિ શિવકુમાર દષ્ટાંત.

હવે ફરીથી નવકાર મંત્રના માહાત્મ્ય ઉપર આકાશ ગામિની વિદ્યા સાધનાર ચૌરની કથા કહે છે.—

શ્રીપુરમાં ધનપાળ નામે શ્રેષ્ઠી હતો. તેને ધનમિત્ર નામે પુત્ર હતો. તે કૌતુકથી આકાશગામિની વિદ્યા સાધવા ઉત્સુક થયો. તેથી તેણે કાંઈ આચાર્ય મહારાજને પૂછ્યું. ત્યારે ગુરૂએ સર્વ વિદ્યાના મંત્રના બીજરૂપ નવકાર મંત્રને બાળીને તેને તે મંત્ર આપ્યો. અને તેની સાધનાનો વિધિ પણ આ પ્રમાણે કહ્યો.—કૃષ્ણ પદ્મની ચૌદાદને દિવસે ઉપવાસ કરી તે દિવસે અર્ધી રાત્રિએ વનમાં જઈ વડ વૃક્ષ ઉપર કાચા સૂત્રનું શીકું બાંધવું, તેની નીચે પૃથ્વી પર કુંડ

આ મંત્રના જ પ્રભાવ ઉપર હુંડિક યજ્ઞની કથા.

કુસુમપુર નામના નગરમાં અરિમર્દન નામે રાજા હતો. તે નગરમાં અર્હદાસ નામે શ્રેષ્ઠી અતિધાર્મિક હતો. તે નગરમાં ચંડપિંગલ નામનો ચોર હતો. તે દિવસે સાહુકારને વિષે ભમનો અને રાત્રે ચોરી કરતો. તેને એક ગણિકાની સાથે પ્રીતિ હતી, તેથી તે જો જો વસ્તુ ચોરીને લાવતો. તે તેનેજ આપતો હતો. એકઠા તે ચોર કાંઈ પણ મિષથી રાજમંદિરમાં પેઠો. ત્યાંથી પટ્ટરાણીનાં રત્ન જડિત આભૂષણોની ભરેલી એક પેટી ચોરીને ઉપાડી. તે લઈને તેણે વેશ્યાને આપી. રાણીએ રાજાને પેટી ચોરાયાની વાત કરી. રાજાએ ઘણી રીતે ચોરની તપાસ કરી, પરંતુ કાંઈ પણ પત્તો લાગ્યો નહીં. એકઠા કાંઈ ઉત્સવ હોવાથી નગરની સર્વ સ્ત્રીઓ પોતપોતાના અલંકારોવડે શરીરને શણગારી ગીત ગાતી બહાર નીકળી. તે અવસરે તે વેશ્યા પણ રાણીનાં આભૂષણો પહેરી બહાર જતી હતી, તેવામાં રાણીની દાસીઓએ તેને જોઈ, અને તે ઘરેણાં ઝોળાખી તેઓએ પોતાની સ્વામિનીને કહ્યું. રાણીએ રાજાને કહ્યું. રાજાએ વેશ્યાને બાંસણી ધમકી આપી, ત્યારે વેશ્યાએ ચંડપિંગલ નામના ચોરને બતાવ્યો. તેથી રાજાએ તે ચંડપિંગલને પકડી શૂળીએ ચડાવવાનો હુકમ કર્યો. રાજાસેવકોએ તેને શૂળી પર ચડાવ્યો. તે ચોરના ઊભા સંક્રાપકો કોણ કોણ છે ? તે અજુબા માટે રાજાએ ગુપ્ત રીતે સેવકોને રાખ્યા હતા. તે રાખને અર્હદાસ કોઈ કાર્યને માટે બહાર જતો હતો. તેને ચોરે જોઈ દીનવાણી વડે પોકાર કરી કહ્યું કે—“હે મહાત્મા ! તમે ક્યાણુ છો. માટે મને પાણી પાઓ.” શ્રીએ તેની અંત્ય અવસ્થા જાણીને ‘આની સફળિ થાઓ’ એવી પ્રાર્થાથી તેને કહ્યું કે—“અરે ! જો તું મારા કથા પ્રમાણે કરે તો તું તને પાણી પાડ.” તેનું વચન ચોરે અગીકાર કહ્યું. ત્યારે શ્રીએ તેની સમીપે આવી તેને નવકાર મંત્ર આપ્યો. ચોરે શ્રીને નમસ્કાર કર્યો, અને તે પાણી પીને મરણ પામ્યો. તે મરણે નમસ્કારના પ્રભાવથી હુંડિક નામનો વંશ થયો. આ સર્વ વૃત્તાંત ગુપ્ત રહેલા રાજાસેવકોએ જોઈ રાજાને જણાવ્યો કે—“હે સ્વામી ! તે ચોરે અર્હદાસને ઘેર કાંઈક ધન મુક્યું હશે, તેથી તે ચોરે તેની માથે ઘણા વખત મુખી ખાનગી

તેનાથી જ સંતોષ માને તે. ૧. રૂપવાન-પાંચે ઉદ્વિયો પરિપૂર્ણ હોય અને રોગ રહિત હોય તે. તેવો સુંદર આકૃતિવાન રૂપવાન માણસ પ્રાપ્ત કરીને લોકોમાં સત્કાર પામે છે. ૨. પ્રવૃત્તિસૌમ્ય-સરળ સ્વભાવ વાળો એટલે શાન્ત મૂર્તિવાળો. ૩. લોકપ્રિય:-લોકોને પ્રિય અને રાઝદિકમાં સન્માન પામેલો. ૪. અકૂર-અન્યનો દ્રોહ નહીં કરનાર. ૫. બીર-ભયવાળો એટલે કે સંસારથી કે પાપથી ત્રાસ પામેલો. ૬. અશક-શકતા રહિત એટલે કહાપણુવાળો. ૭. મુદાશિષ્ય-સર્વ ઉપર પ્રેમ રાખે, પોતાનું કામ છોડીને પણ બીજાનું કાર્ય સાધી આપે. ૮. લજ્જાશુ-અશુભ કાર્ય કરતાં લજ્જા પામે. ૯. કયાશુ-ત્રસ અને સ્થાવર સર્વ જંતુઓની રક્ષા કરનાર. ૧૦. મધ્યસ્થ-સર્વ ઠેકાણે રાગદ્વેષ રહિત. ૧૧. સોમદૃષ્ટિ-જેવાથી જ સર્વ લોકોને આનંદ આપનાર અર્થાત્ શીતળ દૃષ્ટિવાળો. ૧૨. ગુપ્તરાગી-ગુણનો જ પક્ષ પાત્ત કરનાર. ૧૩. સત્કથા સ્વપક્ષમુક્ત-સારી કથામાં પોતાનો પક્ષ કરનાર, અસત્કથા કરનાર પરપક્ષનો ત્યાગ કરનાર. અથવા જેમાં સારી કથા હોય એવા પોતાના પક્ષવડે મુક્ત. ૧૪. સુદીર્ઘદર્શી-કાર્ય કરતા પહેલાં ધણે વિચાર કરનાર, પરંતુ શીઘ્રપણે ઉત્તુક થાય નહીં. ૧૫. વિગેરેસ-ગુણ અને અગુણના વિવેકવાળો. ૧૬. વૃદ્ધાનુગ-માતા, પિતા, ગુરૂ વિગેરે વૃદ્ધજનોને અનુસરનાર-તેમનો વિનય કરનાર. ૧૭. વિનીત-મર્વ રહિત હોવાથી સર્વનો વધાયોગ્ય વિનય કરનાર. ૧૮. કૃત-ક-કોર્મ્મિ અત્ય ઉપકાર કર્યો હોય તેને પણ ભળનાર. ૧૯. કષ્ટું ઉકે-

“ મન્નસ્તૃળોન્મારણમુત્તમાઙ્ગાન્, મુવર્ણકોટ્યર્પણમામનન્તિ ।

શીર્ષવ્યયેનાપિ કૃતોપકારાઃ, મૃતાઃ પર્વં ધરમિત્તોદ્વહન્તિ ॥ ”

“ કોઈએ મસ્તકભાથી એક તૂણ પણ કાઢ્યું હોય તો સત્પુરૂષો કોટી મુવર્ણ આપ્યા જેવું માને છે. અને જગ પુરૂષ તો પોતાનું મસ્તક આપીને પણ ઉપકાર કર્યો હોય તો પણ તે બહે માટું ચેર કર્યું હોય એમ માને છે. ”

પરદિનપ્રર્થકારી—જે પ્રકારે પરનું દિન થાય તેવો જ રીતે કાર્ય કરનાર ૨૦. તથા લગ્નકરુ-દ્વિમિત્ર (આકાર) અને એટાવડે બીજાના મનના અભિપ્રાયને અવનુસાર. ૨૧. આ પ્રમાણે થાવકોના એકવીંશ ગુણો કથા.

શ્રી

આત્માનન્દ પ્રકાશ.

નિત કોમમાં અતિ ફેલાવા સાથે પ્રખ્યાતિ પામેવું આ
માનિક આ સભા તરફથી વીરા વર્ષ થયા પ્રતિભામે પ્રગટ કર-
વામાં આવે છે. તેમાં આપના ધાર્મિક, અવધારિક અને નૈનિક
મંત્રથી ઉત્તમ સંબોધી આપણી કોમમાં પ્રસિદ્ધ થતા માનિક
કોમમાં તે પ્રથમ પકિત ધરાવે છે. દર વર્ષે તેના માદકોને વાંચ
નનો બહેનનો લાભ આપવા સાથે, વર્ષ પૂર્ણ થતા પહેલાં નવીન
ફળાનુભવ વગેરેના વિવિધ બરપૂર એક ઉત્તમ મંત્ર મુંદર
આમ-ડીનથી અલંકૃત કરી દર વર્ષે તેટ આપવામાં આવે છે.
એકજ પદતિએ આવી બેઠનો લાભ દરવર્ષે આ માનિકજ
આવે છે. કાલમાં તેનું 'વીરમું' વર્ષ આવે છે. દરેક માનિક અને
પ્રાચીનકાલે સજ્જ માનવારીના સમયે લગાજમ વધારું છતાં
અમાલ નમાજને ઉદારતાથી વાચનનો લાભ આપવા તેનું
તેજ લગાજમ વાજુ છે અને બેઠનો છુક પાણીજ મોટી
દરવા આપવાના રૂબ ચાલુ રાખેલા છે, તેથી માદકોની સંખ્યા
વધતાં આવે ૩ વર્ષ મુરતિજા નિમિત્તે નીકળવા આ માનિક
કનો કુલવ તથા માદકોની બહેનની સંખ્યા તેજ તેની ઉત્તમ
માને પૂર્ણ ૩ વર્ષેક મુલ્ય રૂ. ૧-૦-૦ પેન્ટેજ પંચ
આવે ૨.૫૦.૦૦ આવેલ છે. તેના પ્રમાણમાં લાભ રહેલ છે
તેજ કાલ બંધાવવા વધવા છે, જેથી દરેક નિત જાંબુનાં
તેના માદકો લે. અવધારિક જાંબુ તેના મુકરું નહિ.

